

**ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
«УКРАЇНА»
ІНСТИТУТ ПРАВА ТА СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ПОЛІТИЧНОГО
КОНСАЛТИНГУ**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА МАТЕРІАЛАМИ
V НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ,
АСПІРАНТІВ І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ, ПРІОРИТЕТИ ТА ПРОГНОЗИ»
м. Київ, 28 листопада 2024 р.**

м. Київ

Університет «Україна»

2024

УДК 32:33:3.071.2

А 43

Затверджено до друку
Методичною радою ЗВО Відкритого міжнародного університету розвитку
людини «Україна»
(Протокол № 5 від 11.12.2024 р.)

Укладачі:

Кадлубович Т. І. – завідувач кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу, к. політ. н, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу;

Савич В. О. – к. політ. н, доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу;

Дабіжа В. В. – к. держ. упр, доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу;

Новаченко Т. В. – д. наук з держ. упр., канд. пед. наук, доцент, професор кафедри менеджменту, маркетингу та публічного управління Національної академії статистики, обліку та аудиту;

Загородня А. С., доктор філософії, доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу

Гаврилечко Ю. В. – к. держ. упр, доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу;

Коваль Я. С. – к. держ. упр, доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу;

А 43 **Актуальні питання сучасної стратегії розвитку України:** виклики, пріоритети та прогнози: збірник наукових праць / Кадлубович Т.І., Савич В.О., Дабіжа В. В. та ін. м. Київ, 28 листопада 2024 р. – К.: Університет «Україна», 2024 р. – 200 с.

ISBN 978-966-388-710-4

DOI: <https://doi.org/10.36994/978-966-388-710-4-2024-200>

У збірнику опубліковано матеріали доповідей V науково-практичної онлайн конференції «Актуальні питання сучасної стратегії розвитку України: виклики, пріоритети та прогнози», що присвячені висвітленню актуальних проблем сучасних стратегій розвитку України у сфері міжнародних відносин.

УДК 32:33:3.071.2

ISBN 978-966-388-710-4

DOI: <https://doi.org/10.36994/978-966-388-710-4-2024-200>

© Університет «Україна», 2024

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ГЕОПОЛІТИЧНІ ТА ГЕОЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ

Гавриш К. Є. РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ САНКЦІЙ В СТРИМУВАННІ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ7

Комаров М. А. РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ У ЗМІЦНЕННІ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ11

Ляховський Я. С. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....15

Некряч А І. АДАПТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ Й СТАНДАРТІВ ЧЕРЕЗ УЧАСТЬ ГРОМАДЯН В УПРАВЛІННІ МІСЦЕВИМИ СПРАВАМИ...20

Пендальчук Т. В. ГЛОБАЛЬНІ НАСЛІДКИ ТОРГОВИХ КОНФЛІКТІВ МІЖ США І КИТАЄМ ДЛЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ.....26

Федорович Є. В. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....31

Штеренталь П. І. ГЕОПОЛІТИЧНА РОЛЬ УКРАЇНИ В СУЧАСНОМУ СВІТОПОРЯДКУ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА РИЗИКИ.....34

СЕКЦІЯ 2

МІЖГАЛУЗЕВО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Яровой Т. С. КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ ЛОБІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....40

СЕКЦІЯ 3

МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА ТА МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА У ПРОЦЕСІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

- Дабіжа В. В.** РОЛЬ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ.....47
- Дрига Д. А.** ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА МІЖНАРОДНУ ЕКОНОМІКУ ТА МІЖНАРОДНУ БЕЗПЕКУ.....52
- Загородня А. С.** ЯДЕРНИЙ ТЕРОРИЗМ ЯК ЧИННИК ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ.....57
- Ліннік Ю. В.** ПОЛІТИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ: РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ.....61
- Лісовський П. М., Лісовська Ю. П.** КІБЕРСПЕЦСЛУЖБИ СВІТУ ЯК ІННОВАЦІЙНО- ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КРИТЕРІЙ У МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОМУ РЕЙТИНГУ ОБОРОНОЗДАТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ.....67
- Луцюк А. В.** ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ У РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ З ТОЧКИ ЗОРУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ74
- Пендальчук Є. В.** РОЛЬ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ СВІТУ.....79
- Петренко С. Л.** РОЛЬ ООН У ПРОЦЕСІ ВИРШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ.....84
- Pronoza I. I.** HYBRID WARS AS A CHALLENGE TO INTERNATIONAL SECURITY: MECHANISMS OF INFLUENCE AND COUNTERACTION.....88
- Самков О. О.** АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ ТА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ПРОЦЕСІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....92
- Сосюра О. М.** РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ95
- Старовойтов Д. Ф.** ЛОБІЮВАННЯ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ.....101

Шаронов О. Г. МИРНІ РЕВОЛЮЦІЇ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ: РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ТА ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ У МОБІЛІЗАЦІЇ ПРОТЕСТІВ.....107

Ярмолюк А. В. СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЛІСОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА.....111

СЕКЦІЯ 4

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВ

Бабенко А. В. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....115

Дубас Р. Г. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ.....121

Дудецький Д. В. ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЕРВІСІВ І ВЗАЄМОДІЮ З ГРОМАДЯНАМИ126

Женжера С. В. МОБІЛІЗАЦІЯ, ЯК КОМПЛЕКСНЕ СУСПІЛЬНЕ ЗАВДАННЯ ВОЄННОГО ТА МИР.....129

Кадлубович Т. І. ДЕРЖАВНИЙ БРЕНДИНГ ЯК СКЛАДОВА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ.....133

Качур О. В. НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ЯК ПРІОРИТЕТ СУЧАСНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: РОЛЬ ТА ЗАВДАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУВЕРЕНІТЕТУ.....136

Макєєв Д. В. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ.....141

Павловська І. В. СТАН І РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ (2022-2024).....145

Пискун Д. В. МЕТОДИ ЗАПОБІГАННЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ.....151

Саламаха О. І. ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК СУЧАСНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	155
Сороченко М. В. РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ СЬОГОДЕННЯ.....	161
Судак Д. В. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	166
Ходзицька В. В. ОБЛІК ЕКОЛОГІЧНИХ ВИТРАТ: МІНІМІЗАЦІЯ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ В ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	171
Шаблистий В. В., Рукіна Д. САМОВІЛЬНЕ ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	176

СЕКЦІЯ 5

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: ДОСВІД ТА ПРАКТИКА

Савич В. О. МОБІЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ.....	180
Тетера Д. К. ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ТА БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ВИКЛИКИ, ПРІОРИТЕТИ ТА ПРОГНОЗИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РІВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ В УМОВАХ КРИЗИ	184
Чекаль Л. А. НОВІ ВИКЛИКИ Й ТЕНДЕНЦІЇ У ВИКЛАДАННІ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ ДИСЦИПЛІН В УКРАЇНСЬКОМУ «ВИШІ».....	188
Черняк Д. С. ГРОМАДЯНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО СПЕЦІАЛІСТА.....	191
Танцюра Д. В. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	195

СЕКЦІЯ 1

ГЕОПОЛІТИЧНІ ТА ГЕОЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ

Гавриш К. Є. студентка МІ-22-1, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ САНКЦІЙ В СТРИМУВАННІ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ

Актуальність теми дослідження визначається контроверсійністю, багатовимірністю й водночас масштабністю процесу застосування міжнародних санкцій як інструменту підтримки міжнародного миру та безпеки, а також дієвого способу реалізації національних інтересів держави на світовій сцені, високим конфліктним потенціалом імплементації політики санкцій на глобальному, регіональному й індивідуальному рівнях, що призводить до неочікуваного, часто загрозливого перебігу світових політичних процесів, підриває стабільність на геостратегічних лініях формування контурів сучасної міжнародної системи [3].

Вказане питання є недостатньо дослідженим у вітчизняній міжнародно-політичній науці.

Поодинокими працями в цій царині можна назвати роботи В. Бруза, С. Галаки, О. Микал, дисертації В. Пахіля, С. Романенка.

Останнім часом міжнародні санкції, що були введені відносно країни-агресора значною кількістю провідних держав та міжнародних організацій, та їхня ефективність привертають значну увагу громадськості, науковців та експертів. Ці санкції, запроваджені після спроби незаконного зайняття Кримського півострова та особливо після того, як відбулось повномасштабне вторгнення збройних сил РФ на територію нашої держави 24 лютого 2022 року, спрямовані як проти фізичних осіб, так і проти економіки, фінансової системи,

торгівлі, логістики, імпорту та експорту товарів та інших сфер діяльності країни-агресора.

Введені санкції дозволяють створити відчутний економічний стимул для деескалації конфлікту і вирішення його далі. Економічні санкції часто є єдиним доступним для міжнародного співтовариства і окремих держав засобом реагування на агресію.

Запровадження санкцій з боку окремих держав та міжнародних організацій розглядається світовим суспільством у якості найважливішого інструменту впливу на поведінку нападника на міжнародній арені. Призначення санкцій – бути превентивними та обмежувальними заходами, використання яких можливо для того, щоб можна було реагувати на політичні виклики та події, які протирічать меті та цінностям країн, які запровадили вказані механізми.

Санкції, як правило, вводяться поетапно: спочатку візові обмеження на конкретний список осіб і заморожування їх активів, а потім секторальні економічні санкції (проти конкретних галузей або компаній). Санкції посилюються, якщо загроза національній безпеці значно зростає і/або ситуація загострюється.

За допомогою застосування міжнародних санкцій передбачалось досягти наступні цілі [1]:

- покарати політичний режим та підтримку його еліт шляхом ізоляції та блокування їхніх активів та активів їхніх сімей;
- послабити військовий потенціал, скоротити економічну базу виробництва окремих видів озброєнь та військової техніки;
- обмежити поставки обладнання, яке потрібне для того, щоб виготовляти зброю та засоби її виробництва, а також заходи проти відмови держави-агресора модернізувати своє військове озброєння і технології;
- не допустити подальшу ескалацію з боку держави-агресора.

При цьому економічні санкції повинні зробити ціну агресивної політики

неприйнятною для Росії. Цього слід досягти, позбавивши Росію основної економічної підтримки, а саме найбільшого джерела іноземної валюти – експорту енергоносіїв.

Запроваджені проти російської економіки обмежувальні заходи не мають здебільшого істотного миттєвого ефекту, проте з часом їх дія стане сильнішою. Проблемою ефективної дії торговельних санкцій є те, що існує можливість технічно минути їх за допомогою використання «сірого» імпорту до нейтральних країн.

У цій ситуації необхідно розуміти, що фінансові санкції набагато ефективніші торговельних санкцій, особливо на початковому етапі. Перевага фінансових санкцій тому, що вони вводяться швидко (фінансовий ринок краще регулюється). Ці санкції набагато складніше обійти, а інших інвесторів або донорів знайти вкрай складно. Крім того, фінансові санкції стримують інвесторів з нейтральних країн [2].

Спостерігається наявність певного ефекту від запроваджених країнами Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки, інших держав й міжнародних організацій санкцій проти країни-агресора та вплив на економіку та політику в ній. Результатом запровадження санкцій стало зниження іноземних інвестицій, обмеження доступу до фінансових ринків і зниження експорту та імпорту, а також збільшення економічних і політичних обмежень для деяких російських чиновників і бізнесменів [1].

Однак ефективність санкцій у деяких відносинах обмежена. Незважаючи на зусилля держав, які ініціюють, підтримують та здійснюють введення санкцій, функціонування економіки РФ продовжується, з використанням альтернативних ринків та партнерів, з якими в неї є можливість плідно співпрацювати.

Істотним фактором позитивного ефекту від запровадження санкцій проти держави-агресора є тривалість їх застосування, єдність держав-ініціаторів і постійний моніторинг ефективності вже застосованих обмежувальних заходів

при можливому коригуванні політики.

Список використаних джерел:

1. Міжнародні санкції як інструмент стримування російської агресії проти України. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/analychni-dopovidi/mizhnarodni-sanktsiyi-yak-instrument-strymuвання-rosiyskoyi>
2. Гриненко С.О Проблеми застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) відповідно до ЗУ «Про санкції». Юридичний науковий електронний журнал. №6. 2024. С.188-191. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2024/48.pdf
3. Седляр Ю. О. Міжнародні санкції у світовій політиці: теорія і практика : [монографія]. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 412 с. URL: <http://surl.li/yfhwiv>

Комаров М. А., аспірант 2го курсу спеціальності 281
«Публічне управління та адміністрування»,
Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна»

ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ У ЗМІЦНЕННІ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Глобалізація значно змінила економічний ландшафт сучасного світу, об'єднавши національні економіки в єдину глобальну систему. Завдяки зниженню торгових бар'єрів, розвитку міжнародної логістики та поширенню цифрових технологій, країни отримали нові можливості для співпраці та економічного зростання. Зокрема, глобалізація дозволила створити ефективні міжнародні ланцюги постачання, залучити іноземні інвестиції та забезпечити доступ до новітніх технологій. Проте поряд із цими перевагами глобалізація принесла і суттєві ризики, що можуть швидко поширюватися через взаємозалежність економік.

Серед таких ризиків – фінансові кризи, які здатні миттєво вийти за межі однієї країни та дестабілізувати світову економіку. Класичним прикладом є фінансова криза 2008 року, яка, розпочавшись у банківській системі США, призвела до суттєвого економічного спаду в Європі та Азії. Іншими глобальними викликами є енергетична залежність, коли коливання цін на енергоносії, наприклад, нафту чи газ, можуть спричинити кризу у країнах-імпортерах. Також ключовим викликом є кліматичні зміни, які дедалі більше впливають на економіки через природні катаклізми, втрату врожаїв та зростання витрат на адаптацію.

У таких умовах міжнародна економічна безпека стає однією з головних стратегічних задач світової спільноти. Вона передбачає забезпечення стійкості до глобальних викликів, швидке реагування на кризи та створення умов для запобігання їхньому поширенню. Ключову роль у цьому процесі відіграють

міжнародні фінансові інституції, такі як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Європейський банк реконструкції та розвитку.

МВФ діє як "рятівне коло" для країн, які стикаються з економічними труднощами. Програми кредитування. Механізми кредитування спрямовані на забезпечення фінансової стабільності та уникнення дефолтів. Наприклад, кредити МВФ допомогли Греції уникнути економічного краху під час боргової кризи.

Програми структурних реформ: це сприяє створенню умов для стійкого економічного зростання. Умови кредитування МВФ часто включають вимоги до скорочення бюджетного дефіциту та підвищення прозорості.

Технічна допомога: МВФ надає рекомендації щодо податкової реформи, управління державним боргом та інших аспектів економічної політики. У випадку України підтримка МВФ дозволила стабілізувати макроекономічні показники, зменшити інфляцію та забезпечити валютні резерви.

Довгострокові програми Світового банку спрямовані на подолання структурних проблем у країнах, що розвиваються.

Освіта та охорона здоров'я: Реалізація програм у країнах Африки дозволила мільйонам людей отримати доступ до базових послуг.

Розвиток інфраструктури: Будівництво доріг та мостів стимулює економічну активність у регіонах. Наприклад, ініціативи в Індії сприяли підключенню сільських регіонів до національної транспортної мережі.

Екологічна стійкість: Світовий банк фінансує проекти відновлюваної енергетики для зменшення вуглецевого сліду. Інвестиції у відновлювану енергетику в Україні допомогли країні зменшити залежність від імпортного газу.

Європейський банк реконструкції та розвитку концентрується на фінансуванні країн із перехідною економікою.

Підтримка МСБ: Малий та середній бізнес є ключовим двигуном економіки, створюючи робочі місця. ЄБРР фінансував понад 30% підприємств у Центральній Європі.

Економічні реформи: Зокрема, допомога Україні у впровадженні антикорупційних ініціатив та реформування банківського сектора.

Інвестиції в зелену енергетику: Це зменшує залежність від викопного палива, сприяє енергетичній незалежності та стабільності.

Фінансування сонячних електростанцій у Південній Україні стало прикладом успішної реалізації екологічних проєктів.

Незважаючи на позитивний вплив, існує низка викликів: Дублювання функцій: Міжнародні організації іноді працюють у схожих напрямках, що знижує ефективність. Політичний вплив: Наприклад, у випадку деяких країн-донорів їхній вплив може викликати упередженість у роботі фінансових установ. Недостатня прозорість: Відсутність публічності звітності ускладнює моніторинг їхньої діяльності.

Для вирішення цих проблем необхідне впровадження прозорих механізмів звітності, посилення координації між організаціями та залучення незалежних аудиторів.

У процесі глобалізації міжнародна економіка стає все більш взаємозалежною. Це створює нові можливості для співпраці, але водночас збільшує вразливість до економічних криз. Зміцнення глобальної економічної безпеки потребує багаторівневого підходу, який включає участь національних урядів, міжнародних фінансових інституцій та бізнес-спільноти. Одними з основних напрямів зміцнення глобальної економічної безпеки є ефективна координація дій міжнародних фінансових інституцій та розвиток раннього попередження про глобальні економічні ризики. Міжнародні фінансові інституції повинні впроваджувати аналітичні інструменти, які дозволяють передбачати можливі кризи. Це включає моніторинг валютних ринків, торгових балансів та макроекономічних показників.

Зміцнення глобальної економічної безпеки – це спільна відповідальність, яка вимагає як фінансових ресурсів, так і політичної волі. Використання інноваційних технологій, координація міжнародних зусиль і стратегічне планування є ключовими факторами для досягнення стабільності в умовах глобалізації. Міжнародні фінансові інституції відіграють фундаментальну роль у забезпеченні глобальної економічної безпеки. Їхня діяльність допомагає долати кризові явища, підтримує розвиток країн із перехідною економікою та забезпечує фінансову стабільність. Проте важливо посилити їхню ефективність через координацію, прозорість і адаптацію до сучасних викликів, таких як кліматичні зміни, кіберзагрози та енергетична безпека.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний валютний фонд: Офіційний сайт – <https://www.imf.org/>
2. Світовий банк: Офіційний сайт – <https://www.worldbank.org/>
3. Європейський банк реконструкції та розвитку: Офіційний сайт – <https://www.ebrd.com/>.
4. Глобальна економічна безпека в умовах пандемії: Аналітичний звіт, 2023 р. Джерело: Національний інститут стратегічних досліджень України.
5. Сагірова О.О., Коваленко С.М. Роль міжнародних фінансових організацій у подоланні економічних криз. // Наукові праці, 2022, №14, с. 101-115.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Китай, як одна з найбільших світових держав, веде активну зовнішньополітичну діяльність, яка має значний вплив на геополітичну карту світу, економіку, торгівлю, культуру та інші аспекти міжнародних відносин. Однією з головних особливостей зовнішньої політики КНР є його стратегічний підхід до взаємодії з іншими країнами. Китай активно розвиває свої економічні, політичні та культурні зв'язки з іншими державами, шукаючи спільні інтереси та взаємовигідність. Ще одним важливим аспектом є посилення геополітичного впливу у світі. Китай активно співпрацює з різними регіональними та міжнародними організаціями, розширює свою географію впливу шляхом ініціативи «Один пояс, один шлях» та інших геополітичних проєктів. Китай займає все більш активну роль в глобальних справах, виступаючи за міжнародну співпрацю та стабільність [2].

Зовнішня політика Китайської Народної Республіки (КНР) є однією з ключових тем сучасних міжнародних відносин, оскільки Китай займає провідні позиції в глобальній політичній та економічній системі. Стратегія Китаю на міжнародній арені поєднує амбіційні геополітичні цілі, економічну експансію та прагнення до зміцнення регіонального впливу. У ХХІ столітті «Ініціатива поясу та шляху», активна участь у багатосторонніх організаціях, а також прагнення до формування нових міжнародних норм свідчать про еволюцію китайської дипломатії від оборонної до проактивної [1].

Разом із тим, зовнішня політика Китаю стикається з низкою викликів, зокрема, зростанням напруженості у відносинах зі Сполученими Штатами, конфліктами в регіоні Азійсько-Тихоокеанського простору, проблемами довіри

на міжнародній арені та екологічними наслідками масштабних проєктів. Вивчення цих аспектів дозволяє зрозуміти не лише поточний стан міжнародних відносин, але й перспективи розвитку глобального порядку.

Метою цієї доповіді є аналіз ключових проблем, з якими стикається зовнішня політика КНР, та оцінка перспектив її розвитку в умовах сучасних глобальних трансформацій.

Зовнішня політика Китаю на сучасному етапі є об'єктом надмірного зацікавлення й дискусій на міжнародній арені. Спостереження за стратегічними кроками та рішеннями Китайської Народної Республіки щодо глобальних проблем є необхідністю при поясненні сучасних геополітичних змін та їх впливу на міжнародну політику та економіку. Тема нинішньої зовнішньої політики є важливою не тільки при дослідженні самого Китаю, але й має глибокий вплив на стратегічні рішення й інтереси численних держав і регіонів у світі [3].

Китай, зі своєю довготривалою історією та широким внутрішнім ринком, вже давно визнаний глобально впливовим геополітичним гравцем. Зростання економіки та модернізація Китаю спричинили розширення його зовнішніх інтересів та збільшили його роль у міжнародних відносинах. Останні роки свідчать про активність Китаю як у регіональних конфліктах, так і в глобальних ініціативах, включаючи «Один пояс, один шлях», ініціативу «Будівництво спільної судноплавності» та багато інших [4].

Зростаючий вплив КНР на міжнародну політику, економіку та безпеку робить актуальною необхідність глибокого аналізу та розуміння її зовнішньої політики. Дослідження зовнішньої політики Китаю є важливим завданням, оскільки воно сприяє не лише розумінню стратегій і пріоритетів цієї країни, але й формулюванню рекомендацій для міжнародних акторів щодо оптимального співробітництва та управління глобальними викликами. Наше дослідження спрямоване на розкриття сутності та перспектив динаміки зовнішньої політики Китаю і відкриває нові горизонти для подальших досліджень у галузі

міжнародних відносин та геополітики. Дослідженню низки питань зовнішньої політики КНР, її принципів та пріоритетів присвячені праці вітчизняних та іноземних науковців [5].

В інформаційних джерелах широко висвітлюються такі аспекти: зовнішньополітичні пріоритети, геополітичні аспекти, сукупна зовнішньополітична стратегія. В той же час менш розкритими є внутрішні рішення та процеси впливу на зовнішню політику, соціальні та культурні аспекти, стратегічні мотивації, що першочергово актуалізує тему даного дослідження. Дане дослідження додає нові знання та аналітичну глибину до дослідження зовнішньої політики Китаю [2].

На сучасному етапі зовнішня політика Китаю демонструє складну багатовекторність, обумовлену прагненням країни зміцнити свої глобальні позиції як економічного, політичного та військового лідера. Китай активно адаптується до змін у міжнародній системі, використовуючи інструменти "м'якої сили" поряд із економічними і військовими механізмами. Основними орієнтирами китайської дипломатії залишаються ідеї суверенітету, багатополлярності та прагнення створити більш справедливий світовий порядок, що відображає інтереси країн, що розвиваються.

Один із ключових викликів зовнішньої політики Китаю – баланс між забезпеченням внутрішньої стабільності та посиленням міжнародного впливу. Інноваційні проекти, такі як ініціатива «Один пояс, один шлях», дають змогу Пекіну не лише зміцнювати економічні зв'язки з країнами-партнерами, але й забезпечувати геополітичні переваги. Проте ці ініціативи часто викликають критику, пов'язану з борговою залежністю держав-партнерів та потенційним геостратегічним впливом Китаю [5].

Відносини Китаю з провідними гравцями міжнародної політики, такими як США, Європейський Союз, Росія та країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону, мають як потенціал для співпраці, так і численні зони напруження. Зокрема, торговельні війни, технологічне суперництво та територіальні спори,

зокрема в Південно-Китайському морі, залишаються джерелами конфліктів. Водночас Китай активно шукає союзників серед країн Глобального Півдня, позиціонуючи себе як альтернативу західному домінуванню [3].

Проблеми екології, глобальної безпеки, пандемій і кліматичних змін також відіграють важливу роль у формуванні зовнішньополітичних пріоритетів Китаю. Його участь у глобальних ініціативах з охорони довкілля свідчить про прагнення стати відповідальним глобальним гравцем, хоча питання реалізації зобов'язань у цій сфері досі залишаються відкритими.

Перспективи розвитку зовнішньої політики Китаю залежатимуть від його здатності ефективно реагувати на нові виклики, балансувати між внутрішніми інтересами та міжнародними зобов'язаннями, а також будувати довгострокові партнерства, засновані на взаємній вигоді. Важливу роль у цьому відіграватиме стратегічна гнучкість Пекіна та його здатність адаптувати свої підходи до стрімких змін у глобальній політиці [1].

Таким чином, зовнішня політика Китаю на сучасному етапі є прикладом багаторівневої стратегії, спрямованої на формування нової архітектури міжнародних відносин. Незважаючи на значні виклики, Китай продовжує зміцнювати свої позиції як один із провідних суб'єктів глобальної політики, що створює як можливості, так і ризики для міжнародного співтовариства.

Отже, зовнішня політика Китаю, як важливий елемент його сучасної політичної діяльності, викликає зацікавленість вчених та аналітиків у всьому світі. За останні десятиліття КНР пройшла вражаючий економічний та соціальний розвиток, що суттєво вплинуло на її взаємовідносини з іншими країнами та міжнародні організації. Було розглянуто теоретичні підходи до вивчення зовнішньої політики й виявлено, що Китайська народна республіка настільки складна та багатогранна держава, що лише комплексний підхід може допомогти в дослідженні її зовнішньої політики.

Список використаних джерел:

1. Дорош О. Л. М'яка сила Китаю: Оцінка ефективності та реакція на сучасні виклики: Стаття. Львів. Національний університет «Львівська політехніка». URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/nov/25298/stattyadorosh2227.pdf>
2. «М'яка сила» як інструмент зовнішньої політики Китаю. Adastra. URL: <https://adastra.org.ua/blog/myaka-sila-yak-instrument-zovnishnoyi-politiki-kitayu>
3. China Military Power Report Examines Changes in Beijing's Strategy. U.S. Department of Defense. URL: <https://www.defense.gov/News/NewsStories/Article/Article/3230682/china-military-power-report-examines-changes-in-beijingsstrategy/>
4. China's relations with the Middle East: a perspective from the region. International Institute for Asian Studies. URL: <https://www.iias.asia/the-newsletter/article/chinas-relationships-middle-east-perspective-region>
5. Timothy R. Heath, «China's Evolving Approach to Economic Diplomacy» National Bureau of Asian Research, Asia Policy, no. 22, July 2016, 163. URL: <https://www.jstor.org/stable/24905122>.

Некряч А І. доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології, історії і філософії,
Полтавського державного університету.
Координатор проекту «SutCom»: «Участь
громадян та соціальний діалог як ключові
фактори розбудови сталих територіальних громад:
успішні практики ЄС для України»

АДАПТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ Й СТАНДАРТІВ ЧЕРЕЗ УЧАСТЬ ГРОМАДЯН В УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ СПРАВАМИ

Немає найменшого сумніву стосовно того, що нинішні тектонічні політичні зсуви, геополітичні трансформації, турбулентність, що відбуваються в міжнародному просторі кардинально змінили політичний ландшафт і принципи його облаштування і цілому світопорядок. Проте найскладнішим в цій ситуації є те, що в центрі цих геополітичних, глобалізаційних зсувів і цивілізаційних розломів опинилася наша держава. Кожен із нас, як і кожна українська сім'я усвідомлює масштаб зсувів, викликів і загроз через які нам доводиться проходити. В нас немає іншого вибору як захистити і зберегти нашу суверенність, незалежність, відстояти долю і своє право на власну модель розвитку.

Та щоб реалізувати це історичне і доленосне для нас завдання, ми як ніколи маємо бути згуртованими, солідарними і що відповідальними як сьогодні так і за майбутнє. Тому в цих надскладних умовах ми маємо самовіддано працювати, складати програми і плани, прогнозувати і передбачати хід можливих подій. Але є одна обставина про яку не варто забувати. Всі наші програми, плани стануть реальністю якщо до їх реалізації буде залучено саме населення. Своєю чергою населення повинно оволодіти відповідними знаннями, конкретними практичними навичками та вмінням аби знати і вміти як це робити.

Саме на реалізацію цих завдань зорієнтований наш міжнародний проєкт програма Еразмус + напряму Жан Моне «Участь громадян та соціальний діалог як ключові фактори розбудови сталих територіальних громад: успішні практики Європи для України». Як автор і координатор проєкту хотіла поділитися з окремими напрацюваннями. Основною метою та ціллю проєкту визначено:

- об'єднання зусиль науковців і управлінців-практиків з метою розбудови інституту місцевого самоврядування;

- надання освітніх послуг і освітньої підтримки здобувачам вищої освіти; посадовим особам органів місцевого самоврядування, місцевим депутатам;

- сприяння налагодженню соціального діалогу між всіма зацікавленими суб'єктами, які здійснюють свою діяльність в межах територіальних громад;

- сприяння мешканцям в формуванні практичних навичок, вмінь, самоврядної культури, з тим, щоб вони могли усвідомлено реалізувати свої законні права на участь в управлінні місцевими справами;

- вивчення європейського досвіду організації місцевого управління та поширення його на вітчизняних теренах.

Цільовими групами є науково педагогічні працівники; здобувачі вищої освіти; посадові особи органів місцевого самоврядування, місцеві депутати; представники підприємницької та бізнесової сфер; внутрішньо переміщені особи, молодь, жінки. Для кожної із груп в проєкті визначені окремі завдання і форми роботи.

Далі хочу поділитися нашими доробками за два роки реалізації проєкту. В рамках проєкту розроблено і викладаються два навчальних курсів «Політичний імідж органів місцевого самоврядування» та «Регіональне співробітництво», які включають міжнародну тематику організації місцевого

управління. Слухачами є аспіранти, здобувачі вищої освіти, які по завершенню курсів отримують відповідні сертифікати.

Наступне. Виконавці провели низку досліджень. Перша група. Це місцеві депутати. Нам важливо було з'ясувати наскільки вони обізнані з питаннями щодо природи, історії, концептуальних засад становлення інституту самоврядування. В підсумку встановлено: депутати потребують додаткових знань як по історії цього питання так і міжнародного досвіду. Ми запропонували керівникам рад включити ці питання в план навчання депутатів.

Друга група – учні старших класів. Нам також було важливо з'ясувати наскільки вони орієнтуються в цих питаннях. Важливо це ще й тому, що в європейських країнах діють конкретні програми залучення молоді в управління на місцевому рівні. Логіка такого підходу полягає в тому, що чим раніше молодь зрозуміє, що таке місцева влада, роль і місце самих громадян в самоврядному процесі, тим більше шансів є на те, що в майбутньому, вже ставши фахівцями в тій чи іншій сфері, вони стають більш зацікавлені і мотивовані в розбудові своїх місцевих общин. Тому наша молодь поза всяким сумнівом повинна бути більш обізнаними в цих питаннях.

Третя категорія – жінки. Без перебільшення скажу, ми розпочали досить масштабне дослідження. тему « Реалізація гендерної політики в Полтавському регіоні в контексті залучення жінок до роботи в органах місцевого самоврядування. Базовими даними для дослідження є підсумки місцевих виборів 2020. Актуальність такого дослідження обумовлена й тим, що за інформацією Асоціації міст України більше 80 територіальних громад України, включаючи Полтавський регіон приєдналися до Європейської хартії рівності жінок і чоловіків в місцевих громадах. Тиждень по тому відбувся Всеукраїнський захід «Оцінка гендерної рівності та соціальної інклюзії в аграрному секторі України». Власне наше дослідження передбачає з'ясування таких позицій:

1. Аналіз кількості жінок представлених на різних рівнях органів місцевого самоврядування.
2. Аналіз освіти жінок, які обрані в органи місцевого самоврядування.
3. Кількість жінок, обраних головами громад, їх заступниками, секретарями рад;
4. Політико-партійний спектр жінок представлених в органах місцевого самоврядування на керівних посадах: голови, заступників, секретарів рад.
5. Політичні партії, які найбільше вибороли депутатських мандатів для жіноцтва.

Враховуючи, що російсько-українська війна внесла свої корективи і в депутатський склад місцевих рад внаслідок відбулася відповідна ротація депутатів. Нам також важливо було з'ясувати як це вплинуло на співвідношення жінок і чоловіків за чотири роки роботи рад. Хоча на сьогодні дослідження не завершено, проте можна говорити про окремі цифри цього дослідження. Зокрема, серед 60 територіальних громад всього 10 громад, які очолюють жінки. Як бачимо це невеликий відсоток. Далі, із 60 територіальних громад у 10 громадах жінки-депутати складають більше 50%. Щодо освіти жінок – депутатів то вища освіта складає більше 80%. Найменший відсоток жінок серед призначених старостів старостинських округів.

Наступне. Спільно із слухачами ми розробили Дорожню карту розвитку територіальних громад та підвищення їхнього іміджу, для бажаючих в майбутньому працювати в органах місцевого самоврядування проведена зимова школа та круглий стіл за участю представників органів місцевого самоврядування. Для бажаючих в майбутньому працювати в органах місцевого самоврядування, обиратися депутатами, залучатися до волонтерської роботи була проведена Зимова школа і круглий стіл за участю стейкхолдерів, посадових осіб, місцевих депутатів.

З метою сприяння мешканцям територіальних громад в оволодінні практичними самоврядними навичками виконавці підготували посібник «Самоосвіта в громадах». Виконавці проєкту мали змогу безпосередньо вивчати міжнародний досвід організації місцевого управління безпосередньо в Республіці Польща. Підсумком цих навчальних візитів декілька статей: «ПОЛЬСЬКА Й УКРАЇНСЬКА РЕФОРМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ (1998-2020): ІСТОРИКО-ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ» та «РЕФОРМИ КРАЇН СХІДНОЇ ЄВРОПИ». Підписанні також меморандуми про співробітництво із громадами Полтавщини і гімнами Польщі.

Оскільки тема мого виступу: «Адаптація європейських цінностей й стандартів через участь громадян в управлінні місцевими справами», варто звернути увагу учасників конференції на окремі форми роботи, які доцільно було б поширити у вітчизняній практиці.

Перша. Це активне залучення громадян в процес підготовки і ухвалення рішень представницькими органами. Здійснюється це через опитування, анкетування, місцеві референдуми. Поширеною формою є бюджет участі. Щодо вітчизняних реалій, то бажано, нарешті, отримати від законодавців закон про місцеві референдуми.

Друга. В розвиток місцевих общин активно залучаються суб'єкти, господарської діяльності, які розташовані на територіях місцевих общин.

Третя. Громади враховуючи свої переваги та наявний потенціал активно здійснюють промоцію своїх громад, тобто просування їх іміджу з метою залучення інвестицій.

Четверта. Суттєвим доповненням до місцевих бюджетів є проєктна і грантова діяльність.

П'ята. Заслуговує на увагу і така форма як проведення конкурсів на кращу місцеву общину.

Шоста. Не менш важливим в європейській практиці є те, що тут не дублюються повноваження і функції місцевих органів. Тобто кожен рівень

місцевої влади має власні завдання і спрямовує свої зусилля саме на їх виконання.

Сьома. В європейських країнах на регіональному і місцевому рівнях діє інститут місцевого омбудсмен. Доцільність такого інституту в Україні також є очевидною. До речі в ході анкетування депутатів, з'ясовано, що вони підтримують цю ідею. До того ж у вітчизняному варіанті, йдеться не про додаткову бюрократичну структуру, а про незалежний від влади інститут, який би об'єктивно, неупереджено сприяв вирішенню місцевих справ на користь мешканців територіальних громад.

В кінцевому підсумку зазначу, що і запозичення європейського досвіду і вітчизняні напрацювання мають сприяти реалізації спільної мети. Це формуванню сталих територіальних громад, здатних на належному рівні забезпечувати потреби і інтереси мешканців громад.

Бо громада – це не тільки територія. Це ще й життєвий простір, де ми формуємося, самореалізуємося, самостверджуємося, самовдосконалюємося, самоідентифікуємося з членами громади в єдину спільну родину, де кожен володіючи реальною владою може змінити свій статус із об'єкта управління на активного його суб'єкта. І тут ключове – важливо, щоб кожен мешканець відчув себе господарем громади. А це власне і є кінцевою метою реформи децентралізації влади.

Пендальчук Т. В., аспірант 3 курсу, спеціальності:
281 «Публічне управління та адміністрування»,
Інститут права та суспільних відносин,
ЗВО «Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна», м. Київ, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-0981-3699>

ГЛОБАЛЬНІ НАСЛІДКИ ТОРГОВИХ КОНФЛІКТІВ МІЖ США І КИТАЄМ ДЛЯ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Торговельні війни між США та КНР стали важливим чинником у формуванні нового глобального економічного порядку. Це протистояння охоплює широкий спектр секторів світової економіки, зокрема технологічний сектор, і є проявом стратегічного суперництва між двома глобальними гравцями. У торговельній сфері цей конфлікт базується на взаємному накладанні митних тарифів та інших обмежень на імпорт, що має далекосяжні наслідки. Вплив цих торговельних війн виходить за межі економік США та Китаю, поширюючись на глобальні ринки. Вони змінюють структуру міжнародної торгівлі, створюючи нові виклики для багатосторонніх економічних відносин і функціонування глобальної економіки в цілому [1].

Особливості сучасної світової торгівлі включають активний розвиток двосторонніх відносин між країнами. Однією з ключових рис цих відносин є їх взаємна залежність: більшість країн не лише експортують товари до певної держави, але й одночасно імпортують продукцію з цієї ж країни. Такий підхід забезпечує тісну економічну взаємодію, що сприяє оптимізації ланцюгів постачання, розвитку технологій і збільшенню конкурентоспроможності на світових ринках [2, с. 32].

У 2022 році Китай, США та Німеччина посіли провідні позиції серед країн-експортерів та імпортерів у світовій торгівлі товарами. Ці три країни продемонстрували неймовірний обсяг зовнішньоторговельних операцій, здійснивши більше імпорту, ніж наступні сім країн разом: 6036 млрд дол. США

проти 4416 млрд дол. США. Цей факт підкреслює їхню ключову роль у глобальній економіці, адже вони виступають не лише центрами виробництва, але й головними споживачами товарів на міжнародному ринку [3].

Але в цілому, взаємини у сфері міжнародної торгівлі між Сполученими Штатами та КНР у XXI столітті можна описати як надзвичайно складні й суперечливі. Ці держави пройшли тривалий етап від відкритого протистояння до відносно сталого економічного й політичного співробітництва. Америка, прагнучи утримувати статус наймогутнішої країни планети, обмежує розвиток держав, які могли б скласти їй конкуренцію, а також окремі ініціативи, здатні значно прискорити прогрес потенційних конкурентів. Упровадження Китаєм програми «Один пояс, один шлях» опиниться під значним тиском, якщо цьому активно заважатимуть США. Безперечно, ця концепція чинить істотний вплив на теперішні китайсько-американські взаємини [4].

Економіка Китаю не матиме можливості стрімко зростати через внутрішні та зовнішні чинники, такі як геополітична напруженість, загроза світової економічної кризи та наслідки військових дій Росії проти України. Китайський уряд реалізує стратегію «подвійної циркуляції», яка включає збалансування політики «зростання внутрішнього попиту, стимулювання модернізації виробництва, формування моделі розвитку» та відновлення економічної й споживчої рівноваги, поряд із заходами, спрямованими на використання переваг «поділу праці, глобального співробітництва, а також розширення зовнішньоторговельних і інвестиційних можливостей» [5].

В рамках структурних вимог США виділяється пом'якшення умов для входження іноземних (перш за все американських) компаній до фінансових, страхових та кредитних установ Китаю протягом наступних трьох років. Водночас Китай узяв на себе зобов'язання запровадити зміни, що мають на меті захист інтелектуальної власності, а також послабити вимоги для іноземних інвесторів щодо можливості входження в перспективні галузі та сфери. Ключовим для Китаю є вимога США щодо припинення державних субсидій

для пріоритетних секторів і великих державних підприємств, зокрема для тих, що зазначені в рамках стратегії «Зроблено в Китаї 2025», а також посилення гнучкості курсу юаню і уникнення «конкурентної девальвації». Варто зауважити, що хоча валютну лібералізацію Китаю можна очікувати, зміна політики підтримки великих державних підприємств виглядає сумнівною [5].

Однак, водночас мали місце й періодичні ескалації та повторні конфлікти з новими спалахами. Це, передусім, стосується Китаю, оскільки Сполучені Штати, ймовірно, продовжать прагнути скоротити дефіцит зовнішньої торгівлі різнорізними засобами: відновлення та розширення державного страхового покриття для покриття тарифних втрат експортерів (це допоможе зберегти експортні ринки та робочі місця в національній економіці, але спричинить втрати для державного бюджету); монетарна експансія (очікується, що пом'якшення грошово-кредитної політики триватиме в наступні роки в більшості держав (окрім США), однак це тягне за собою загрози фінансової нестабільності як на національному, так і на міжнародному рівнях, особливо через механізм монетарної політики); ослаблення національної валюти (контрольована, прискорена або конкурентна девальвація, однак поєднана з ризиками інфляції та фінансової нестабільності, включаючи атаки на валютні ринки та зниження вартості активів) [6].

Слід окреслити потенційні та реальні наслідки економічних конфліктів між Китаєм і США: торгова війна змусить конфліктуючі країни шукати ринки збуту для своєї продукції, що може призвести до зниження світових цін на цю продукцію; запровадження взаємних обмежень призведе до зменшення виробництва товарів, призведе до надлишків і, таким чином, зростання безробіття в країнах; заміщення на внутрішньому ринку товарів, що підпадають під обмеження імпорту, призведе до зростання цін, а отже, до інфляції; режим глобальної торгівлі може змінитися від «відкритості» до «протекціонізму», що особливо негативно вплине на країни з орієнтованими на зовнішню торгівлю економікою (а це великі країни з ринками, що

розвиваються); вплив міжнародної спільноти, особливо Світової організації торгівлі (СОТ), поступово зменшуватиметься [6].

Отже, торговельні конфлікти між США та Китаєм створюють серйозні виклики для глобальної економіки, змінюючи структуру міжнародної торгівлі та спричиняючи перехід до протекціонізму. Взаємні обмеження впливають на виробництво, зайнятість та ціни, а також знижують роль міжнародних економічних інституцій. Конфлікт відображає стратегічне суперництво між країнами, що потребує нових форматів співпраці та адаптації глобальної економічної системи до швидких змін. Вони є наочним прикладом складності сучасних глобальних відносин і впливу внутрішньої політики на міжнародну економічну систему. Ці суперечності акцентують важливість нових форматів міжнародної співпраці та необхідність адаптації глобальних інституцій до швидких змін у світі. Для повного розуміння цих процесів потрібен більш глибокий аналіз міжнародних економічних процесів і геополітичних тенденцій.

Список використаних джерел:

1. Кудирко Л., Цип'яшук А. Економічне суперництво між США та КНР у технологічній сфері. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право, 2023. № 128(3), С. 14–29.
2. Калюжна Н. Г. Міждержавні торговельні конфлікти як уособлення політики неопротекціонізму. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. № 1(69). С. 30–33.
3. World economic outlook. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>
4. Цзі Чжі, Лимар В. В. Міжнародні економічні відносини Китаю та США в контексті боротьби за глобальне лідерство. *Економіка і організація управління*, 2023. № 2 (50). URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/14135/14039>

5. Економіка КНР: перспективи та виклики. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/ekonomika-knr-perspektyvy-ta-vykylyky>.

6. Торговельні війни сучасності та їх вплив на економічне зростання і розвиток у світі та Україні. / Наук. ред. В. Юрчишин. Київ: Заповіт, 2019. 188 с.

Федорович Є. В. студент спеціальності 291
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії», кафедри міжнародних відносин
та політичного консалтингу,
Інституту права та суспільних відносин
Відкритого міжнародного університету
розвитку людини «Україна»

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Глобалізація — це процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації, що охоплює всі сфери життя суспільства. Вона характеризується зростанням взаємозалежності країн, розширенням економічних, політичних і культурних зв'язків, а також інформаційним обміном між державами [1].

Сучасна глобалізація має двоїстий характер, який проявляється у виокремленні двох форм її прояву: об'єктивної глобалізації та суб'єктивної глобалізації. Об'єктивна глобалізація є закономірним процесом формування єдиного світового політичного, економічного, соціального, культурного простору внаслідок поглиблення міжнародного поділу праці, посилення взаємодії та співробітництва між країнами. Суб'єктивна глобалізація полягає у асиметричному розвитку світової економіки внаслідок організованого та реалізованого міжнародними організаціями, ТНК, розвиненими країнами одностороннього привласнення результатів міжнародного поділу праці.

Колізія об'єктивної та суб'єктивної глобалізації на сучасному етапі загострює ряд протиріч у системі світогосподарських зв'язків: протиріччя між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються.

Не зважаючи на значне випередження за темпами економічного зростання країнами, що розвиваються, розвинених країн (за оцінкою Міжнародного валютного фонду темпи зростання в країнах, що розвиваються, прогноуються на рівні 4,5 %, розвинених країн – тільки 1,9 %), диференціація між ними з

кожним роком посилюється; протиріччя між структурними елементами світового господарства, наслідком якого є значні диспропорції у розвитку фінансової сфери.

Протиріччя між інтересами окремих суб'єктів міжнародних економічних відносин, які зацікавлені в отриманні економічних вигод, та інтересами суспільства, зацікавленого в стійкому соціальному розвитку [2].

Тому закономірним на теперішній час є вирішення питання щодо перспектив глобалізації у контексті формування нової точки зору міжнародної спільноти щодо зміни вектору розвитку світової економіки – від глобалізації до регіоналізації та націоналізації.

Подальше посилення глобалізаційних процесів сприятиме загостренню проблеми національної ідентичності, вирішення якої багатьма країнами вбачається у посиленні державного впливу на міжнародне економічне співробітництво через впровадження протекціоністських заходів в торговельній, міграційній, інвестиційній сферах, що, в свою чергу, сприятиме посиленню геоекономічної та геополітичної напруги в світі. В цих умовах виникає необхідність формування нових засад світової економічної стабілізації та розвитку [3].

Отже, виділимо основні тенденції глобалізаційних процесів:

— Економічна інтеграція та транснаціоналізація включає: 1) збільшення ролі транснаціональних корпорацій (ТНК) у світовій економіці. ТНК володіють виробничими активами в декількох країнах, інвестують у створення виробничих потужностей та розробляють передові технології. Вони контролюють значну частину промислового виробництва світу. 2) Поглиблення міжнародного поділу праці та спеціалізації виробництва, що сприяє ефективнішому використанню ресурсів і зниженню витрат.

— Інформатизація та цифровізація передбачає: 1) швидкий розвиток інформаційних технологій та інтернету сприяє глобальному обміну інформацією, знаннями та культурними цінностями. 2) розширення електронної

комерції та цифрових послуг, що змінює традиційні бізнес-моделі та сприяє економічному зростанню.

— Культурна глобалізація – це розширення культурних продуктів, таких як музика, кіно, мода, через глобальні медіа та інтернет, що сприяє взаємозбагаченню культур, але також може призводити до уніфікації та втрати культурної самобутності.

Глобальними викликами та проблемами є поширення екологічних проблем, таких як зміна клімату, забруднення навколишнього середовища, що вимагає спільних зусиль усіх країн для їх вирішення, а також зростання соціальної нерівності між країнами та всередині них, що може призводити до соціальних конфліктів та нестабільності.

Отже, аналіз сучасних тенденцій свідчать про складність та багатогранність глобалізаційних процесів, які впливають на всі аспекти життя сучасного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Вікіпедія. Глобалізація. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>.
2. Різник Д. В., Ємець В. В., Магнушевська Т. М. Вплив глобалізаційних процесів на українську економіку: аналіз та стратегії. *Академічні візії*, 2024. №28. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10705493>
3. Старостіна А. Суперечливі шляхи економічної глобалізації. *Економіка України*. 2008. №8. С.58-65.

Штеренталь П. І., аспірант кафедри журналістики та
міжнародних відносин
ПВНЗ «Київський університет культури»
Київ, Україна

ГЕОПОЛІТИЧНА РОЛЬ УКРАЇНИ В СУЧАСНОМУ СВІТОПОРЯДКУ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА РИЗИКИ

Геополітичне положення України у сучасному світі визначає її значення як ключового гравця у глобальному й регіональному контекстах. Унікальне розташування на перетині Сходу і Заходу, роль транзитної держави для енергоресурсів, а також її стратегічна близькість до центрів геополітичного впливу роблять Україну важливим елементом системи міжнародних відносин.

Однак із цим статусом пов'язані не лише перспективи, а й значні виклики. Сучасний світоустрій, що характеризується нестабільністю, економічними кризами, військовими конфліктами та глобальними викликами, висуває перед Україною необхідність балансувати між власними національними інтересами та інтересами глобальних і регіональних гравців.

В даній публікації досліджуються ключові аспекти геополітичної ролі України, аналізуються її перспективи у зміцненні міжнародного впливу та виокремлює основні ризики, які можуть перешкоджати реалізації стратегічних цілей держави. Особлива увага приділяється протистоянню РФ у війні, майбутній перемозі України, а також інтеграції до євроатлантичних структур, протистоянню зовнішнім загрозам та забезпеченню національної безпеки.

На осінь 2024 року більш рішуча підтримка західними партнерами України обмежується переважно декількома основними застереженнями: можливою російською помстою державам, рішення яких перетинають умовні «червоні лінії», окреслені Путіним, страхом використання Кремлем ядерної зброї, невизначеністю перспектив війни, можливістю розпаду РФ на декілька

малоконтрольованих та непрогнозованих у своїх діях державних суб'єктів. Ці застереження постійно артикулюють лідери деяких країн-членів НАТО [2].

Страх розпаду Росії походить насамперед від занепокоєння долею ядерного потенціалу країни, можливого приходу до влади в новоутворених державах ісламістських та інших радикальних сил, високою імовірністю виникнення між новоствореними державами нових етнічних та територіальних конфліктів. Ці побоювання постійно підігриваються Москвою.

Глобальна війна, яка поза сумнівом вже триває, і може чітко називатися Третьою світовою, далека від завершення, але вже тепер вона спричинила геополітичні зміни тектонічного масштабу. На наших очах світ трансформується і вже зрозуміло, що він не буде таким, як раніше. Нова архітектура колективної безпеки в Європі стала залежною від глибоких зовнішніх та внутрішніх перетворень. На порядок денний постало важливе питання: як поводитись з новими державами-терористами, які загарбують чужі території, ламають світоустрій та правила міжнародної безпеки, шантажують війною, актами тероризму весь демократичний світ. Спробуємо спрогнозувати що відбуватиметься у ближчому майбутньому в такій системі координат [1].

США продовжать позиціонувати себе як глобальна країна, центр сили, де вирішуються стратегічні питання поточного та майбутнього світоустрою. Посилення Китаю та реваншизм Росії створюватимуть серйозні геополітичні виклики у світі гострої стратегічної конкуренції, в якому Сполучені Штати не володітимуть беззаперечною першістю. Вашингтон усуватиме російську загрозу з геополітичного горизонту, а з Китаєм змагатиметься у конкурентній боротьбі в майбутньому двополярному світі. В ньому відбуватимуться процеси політико-економічної та військово-безпекової регіоналізації, але всі тренди з побудови нового світоустрою «обертатимуться» тією чи іншою мірою навколо вказаних центрів сили. Такі «центри тяжіння» формуватимуть навколо себе коаліції і майбутнє [3].

У глобальному протистоянні із Заходом Москва зробила свій вибір – ставку на Китай, вбачаючи в Пекіні альтернативний центр сили зі схожими інтересами та цінностями. Водночас КНР розглядається Росією як джерело дефіцитних товарів для економіки та особливо ВПК в умовах санкцій Заходу, а також валютних надходжень від зовнішньої торгівлі із найбільшою державою-сусідом. Обидві країни поєднує не лише спільний кордон, але й геополітичне стратегічне партнерство проти США та колективного Заходу. У війні Росії проти України Китай виступає на міжнародному рівні з проросійськими наративами, прикриваючись роллю «глобального миротворця». Водночас Пекін не готовий розірвати всі зв'язки із західним капіталом, технологіями та ринками, щоб виправдати очікування Москви. Піднебесна робить перспективну ставку на Росію, ситуативно використовуючи її потенціал для реалізації внутрішньої та зовнішньої політики, зменшення загроз національній безпеці. Новий шовковий шлях використовується для залучення держав Глобального Півдня до орбіти Китаю та розширення його впливу в ООН [3]. В осяжній перспективі КНР залишатиметься єдиним суперником США, який має намір змінити міжнародний порядок і має для цього економічну, дипломатичну, військову та технологічну силу. І навіть зміна господаря в Білому домі у листопаді 2024 року не зможе вплинути на цей чинник.

Велика Британія позиціонує себе як держава, що має відновити своє лідерство, взяти зобов'язання створити та очолити нові безпекові альянси. Для Лондона «вікно можливостей» є очевидним, його слід використати для вирішення у власних національних інтересах не лише низки геополітичних завдань, але й майбутньої долі національних оборонних спроможностей. Саме оборона має стати для Британії наріжним каменем відносин зі світом [4].

Безпекова ситуація в Європейському регіоні характеризуватиметься ускладненням, спричиненим посиленням конфронтації між Росією та країнами Євросоюзу. У найближчій перспективі Росія намагатиметься посилювати тиск на країни ЄС для зменшення безпекової допомоги Україні, вноситиме розкол у

європейську єдність, а також у партнерство між США та їхніми євросоюзниками. Об'єднана Європа вже усвідомила та сприйняла російську загрозу як екзистенційну, вона активно перебудовує безпекову політику, диверсифікує ресурсні можливості, позбавляється від російських впливів

Розв'язана Путіним війна проти України та всього демократичного світу змінила траєкторію світового розвитку. Набув незворотного характеру процес політичного дистанціювання між Росією і демократичним світом. Виснажується російська військова економіка, яка продовжує функціонувати переважно на доходах від продажу нафтогазових ресурсів, у владній вертикалі посилюється підклимна боротьба, формуються умови для складних відцентрових руйнівних процесів [2].

В сучасному світі, який характеризується множинністю викликів та багаторівневістю асиметричних загроз, Захід з наявними чисельними безпековими інституціями виявився не готовим до ефективного та швидкого реагування. Нові геополітичні реалії лише актуалізують проблему колективного усунення російської загрози, яка спричинила тектонічні перетворення у світі. Це завдання видається актуальним, важливим та, водночас, широкоаспектним, складним. Слід виходити з того, що комплексність завдання зумовлює багатопланову та консолідовану форму його вирішення. Такою формою може стати міжнародне партнерство. Природно об'єднані Україна, США, Велика Британія, Польща, країни Балтії, Німеччина, Франція та інші держави-члени НАТО. Зрозуміло також, що усунення цієї загрози відповідає національним інтересам цих країн [4].

Ініціативи України в цьому напрямі мають вписуватися у ландшафт колективних західних зусиль. Тут виокремлюється комплексне і складне завдання для політиків, дипломатії, розвідувальних органів, спецслужб: знайти серединну лінію, баланс між національними та колективним інтересами основних гравців. Незалежно від політичних лідерів, які очолюватимуть ці партнерські країни, Україна має сформулювати власні відповіді на щораз більші

загрози національній безпеці як у ближньому, так і більш віддаленому контурі, сформувавши цілі та завдання, оцінити свої можливості, запропонувати чіткий план дій. Такий план має передбачати механізми контролю за розвитком ситуації, щоби фрагментація Російської Федерації не закінчилася катастрофою з непрогнозованими та небезпечними для всього світу наслідками [3].

Національний інтерес України в реалізації такої політики полягає у здобутті перемоги над ворогом та створення навколо себе безпечного, стабільного та прогнозованого середовища. Повоєнна розбудова нашої держави має вирішити низку головних завдань серед яких: створення безпечних умов для існування України в новій системі координат як суверенної та незалежної європейської країни, інтегрованої у спільноту західної демократії; забезпечення себе від агресії та будь-яких загроз з боку Росії; перетворення України на впливового суб'єкта регіональної політики, конструктора нової архітектури регіональної європейської безпеки; виконання функції драйвера нових безпекових світових альянсів в існуючих та новостворених форматах, які функціонуватимуть в рамках НАТО [1].

Для побудови успішного геополітичного проекту Україна має реалізовувати свій національний інтерес максимально самостійно (це закріпить власну суб'єктність), а в більш віддаленому контурі – у взаємодії з різними іноземними партнерами, що зафіксує безпекові альянси і виведе нас на вищий рівень гарантій. Геополітичні обставини та глобальні виклики лише актуалізують проблему колективного усунення російської загрози, яка спричинила тектонічні перетворення у світі. Україні й світові потрібна активна участь у творенні нової реальності, в якій доля Росії та всього світу перебуватиме в руках конструкторів такої реальності.

Геополітична роль України у сучасному світоустрої визначається її стратегічним розташуванням, економічним потенціалом та активною участю у міжнародних відносинах. Аналіз показує, що Україна має унікальну

можливість стати регіональним лідером, зміцнити позиції в євроатлантичному просторі та сприяти стабільності у Центрально-Східній Європі.

Проте реалізація цих перспектив супроводжується значними ризиками, зокрема впливом зовнішньої агресії, економічною вразливістю та внутрішньополітичною нестабільністю. Успіх України в подоланні цих викликів залежить від здатності держави ефективно адаптувати свою зовнішню та внутрішню політику до змінних умов глобального середовища.

Таким чином, геополітична місія України в сучасному світоустрої полягає не лише у забезпеченні власної безпеки та розвитку, але й у сприянні формуванню нової моделі міжнародної співпраці, що ґрунтується на принципах партнерства, взаємоповаги та стабільності.

Список використаних джерел:

1. Романюк Ю., Паливода В. Місце і роль України в процесі трансформації світопорядку. Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень Борисфен Інтел. URL: <https://bintel.org.ua/analytics/misc-i-rol-ukrayini-v-procesi-transformaciyi-svitoporyadku/>
2. Ukraine Compact. Retrieved July 15, 2024. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/ukraine-compact-2024-07-12_en
3. Junhua Zhang. The burgeoning China-Russia axis. Retrieved July 15, 2024. URL: <https://www.gisreportsonline.com/r/china-russia-alignment-cooperation-ukraine-war-military-supplies-putin-xi-jinpin/>
4. Defending Britain from a more dangerous world. Defence Secretary, Grant Shapps, delivered a speech at Lancaster House in London. Retrieved July 15, 2024. URL: <https://www.gov.uk/government/speeches/defending-britain-from-a-more-dangerous-world>

СЕКЦІЯ 2
МІЖГАЛУЗЕВО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ В СУЧАСНИХ
МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Яровой Тихон Сергійович, доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри національної безпеки, менеджменту та публічного адміністрування Чернігівського інституту Інформації, бізнесу і права ЗВО «Міжнародний Науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая», м. Чернігів, Україна,

E-mail: tikhon_9563963@ukr.net,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7266-3829>

КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ ЛОБІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дослідження питання класифікації методів лобістської діяльності вимагає передовсім уточнення головних використовуваних дефініцій. Доволі вичерпне визначення методу в широкому значенні надає Філософський енциклопедичний словник за редакцією В. І. Шинкарука. Відповідно до нього, «метод (від грецьк. *methodos* - шлях дослідження, теорія, вчення) – систематизований спосіб досягнення теоретичного чи практичного результату, розв’язання проблем чи одержання нової інформації на основі певних регулятивних принципів пізнання та дії, усвідомлення специфіки досліджуваної предметної галузі і законів функціонування її об’єктів. Метод окреслює та втілює шлях до істини, на прями ефективної діяльності, що ведуть до реалізації поставлених цілей, задає регулятиви та нормативні настанови пізнавального процесу [1]. У вузькому значенні методи лобізму можна вважати заходами впливу суб’єктів лобізму на об’єкти лобізму з метою досягнення очікуваного результату. В основному спектр застосовуваних методів залежить від об’єкта впливу, однак більшість методів є універсальними.

В тому ж Філософському енциклопедичному словнику знаходимо визначення дефініції «класифікація». «Класифікація (від лат.classis – розряд; facio – роблю) – багатоступінчастий, послідовний поділ обсягу поняття з метою систематизації, поглиблення і отримання нових знань щодо членів поділу. Результатом Класифікацією є система співпорядкованих понять: подільне поняття є родом, а нові поняття (члени поділу) є видами цього роду, видами видів і т.ін.» [1].

В сучасній науці існує чимало підходів до класифікації методів лобізму. Деякі вітчизняні дослідники лобізму, зокрема, В. Ф. Нестерович, виділяють лише безпосередні та опосередковані методи лобістської діяльності та вважали за потрібне розглядати лише легітимні засоби лобістського впливу [2]. Ми не можемо погодитись з таким підходом, оскільки якщо розглядати виключно легітимні засоби в українських реаліях, то з огляду на відсутність законодавчого регулювання вітчизняного інституту лобізму, всі засоби можна віднести до нелегітимних і припинити дослідження на цю тему. Натомість, наука державного управління та права повинна вивчати не лише унормовану діяльність, але й теоретичні досягнення і практичні напрацювання, в тому числі – іноземний досвід.

Методи лобістської діяльності можна класифікувати за критерієм соціальної прийнятності наслідків і конкретних результатів застосування. За даною класифікацією виділити три групи методів:

1. соціально-прийнятні;
2. пограничні (щодо яких немає однозначних критеріїв);
3. кримінальні [3].

Схожої точки зору, стосовно класифікації методів за критерієм соціальної прийнятності дотримується О. О. Одінцева. При цьому, до соціально-прийнятних методів вона відносить «надання інформації, документів та проектів рішень з питань порядку денного, участь в обговоренні комітетами та комісіями парламенту, органами виконавчої влади лобійованих питань,

експертизу проектів законів та інших нормативних актів, рішень органів державної влади з наданням останнім результатів експертизи, створення громадських рад, громадських професійних організацій, бізнес асоціацій, бізнес спільнот, створення у великих корпораціях GR-відділів (від англ. Government relations), які спеціалізуються на взаємодії з представниками держави та формуванні позитивного іміджу компанії, формування суспільної думки, рейтингів, проведення прес-конференцій, надсилання запитів до суб'єктів владних повноважень, підготовку та розповсюдження наукових висновків» [4].

До пограничних методів лобізму відносять неформальні контакти із суб'єктами владних повноважень, кадрові призначення, маніпулювання громадською думкою через використання підконтрольних засобів масової інформації. До кримінальних методів лобізму відносять шантаж, шахрайство, підкуп, погрози, обман, корупцію [3, 4]. Слабкими рисами подібної класифікації, на нашу думку, можна вважати високий рівень її суб'єктивності та локальності. Так, якщо з підходом до соціально-прийнятних методів лобізму ще можна погодитись (хоча деякі з перелічених в їх числі методів можуть бути зовсім «не прийнятними» в деяких країнах), то методи діяльності, які відносять до пограничних та кримінальних викликають ряд питань. Оскільки кримінальними можна вважати тільки ті дії, які суперечать чинному законодавству, то у випадку віднесення певних методів до кримінальних теж варто зауважувати, законодавство якої країни вони порушують. Ті ж самі дії, які в Україні, чи, скажімо в Італії будуть класифікуватися як підкуп або корупція, в США можуть бути нормальною, узаконеною практикою.

З огляду на це, пропонується класифікувати методи лобістської діяльності за критерієм легітимності на законні та незаконні. Звісно, мова йде про легітимність в межах певної конкретної держави, адже визначатиметься вона виключно нормами національного законодавства що регулює лобістську діяльність, протидію корупції тощо.

Лобіювання буває прямим і непрямим (опосередкованим). Пряме лобіювання своїм змістом має методи безпосереднього впливу на осіб, які приймають рішення, що здійснюється через представників організованих інтересів. Воно може виражатися у таких формах:

1. безпосередній контакт у процесі підготовки і доробки проекту рішення з особами, що приймають їх;
2. надання особам, які приймають рішення, інформації щодо завдань, які можуть бути вирішені у випадку ухвалення певного рішення, чи щодо наслідків (позитивних і/чи негативних) реалізації рішення, проект якого розробляється;
3. проведення експертизи проекту рішення;
4. приватні зустрічі кулуарного характеру;
5. виступ на парламентських слуханнях щодо обговорення законопроекту;
6. проведення круглого столу, конференції, суспільних слухань тощо, по проекту рішення, що готується, із запрошенням осіб, що приймають рішення.

Непряме лобіювання складається в опосередкованому впливі на осіб, які приймають рішення, для того, щоб було відкинуто або, навпаки, прийнято рішення відповідного змісту [3]. До більш розгорнутого трактування методів непрямого лобіювання можна віднести наступні:

1. організацію різних кампаній з метою формування певної суспільної думки;
2. фінансування виборчих кампаній кандидатів, що виступають з позицій, близьких відповідній зацікавленій групі;
3. розсилання інформаційних й аналітичних матеріалів, серед яких маються й матеріали, що відносяться до конкретного рішення;
4. виступ у засобах масової інформації;
5. підтримку організацій, що вже лобіюють відповідне рішення [3].

Узагальнюючи підходи до класифікації методів лобіювання за принципом дії можна віднести до прямого лобіювання методи безпосереднього впливу на осіб, які приймають рішення, а до непрямого – вплив на зазначених осіб опосередковано через родичів, друзів та громадську думку в цілому.

Не лишається осторонь дослідників класифікації методів лобізму і розвиток інформаційних технологій у сфері суспільних комунікацій. Вказаний метод лобіювання розглядається як інформаційна експансія однієї чи декількох осіб із застосуванням технологій комп'ютерної комунікації, яка орієнтована на певну аудиторію та покликана реалізувати інтереси різних груп (спілок, об'єднань громадян тощо) шляхом організованого впливу на законодавчу й адміністративну діяльність органів державної влади. Даний різновид опосередкованого лобіювання називають електронним, комп'ютерним лобіюванням або кіберлобіюванням [3].

Аналізуючи методи лобіювання вважаємо за доречне класифікувати їх також за двома важливими хронологічними ознаками: тривалістю та регулярністю дії.

За регулярністю дії всі методи лобізму можна поділити на: разові (наприклад – вплив на законодавців з метою прийняття Закону «Про державний бюджет» в конкретній редакції тощо); періодичні (прив'язані до сезонних подій, на кшталт пір року, виборів тощо); регулярні (всі методи, які для ефективної дії необхідно застосовувати постійно).

За тривалістю дії методи лобізму доречно поділити на: оперативні (методи, які дають швидкий результат, дозволяючи вплинути на рішення, процеси в межах днів, або навіть годин); середньотривалі (методи, результативність яких можна оцінити лише за кілька місяців, а можливо й рік); довготривалі або стратегічні (методи, які для отримання результату потребують багаторічного застосування. Наприклад – методи, орієнтовані на формування певного стратегічного курсу держави, геополітичних процесів, реформування

галузей освіти, культури, зміни ціннісних установок суспільства та владної еліти).

Враховуючи напрацювання вітчизняних та зарубіжних вчених і наші пропозиції, пропонуємо класифікувати методи лобізму наступним чином:

За критерієм принципу дії: прямої дії; опосередкованої дії;

За критерієм законності: законні (дозволені відповідно до чинного законодавства конкретної держави); не законні.

За критерієм соціальної прийнятності: соціально-прийнятні; пограничні (щодо яких немає однозначних критеріїв); антисоціальні.

За ступенем жорсткості: жорсткої дії; м'якої дії.

За використанням каналом комунікації: базуються на особистому спілкуванні; використовують засоби масової інформації та комунікації.

За регулярністю дії: разові; періодичні (сезонні); регулярні (постійні).

За тривалістю дії: оперативні; середньотривалі (тактичні); довготривалі (стратегічні).

Методи, за допомогою яких здійснюється лобістський вплив, є вкрай різноманітними, вони охоплюють майже всі сфери діяльності владних та громадських структур, а також ділянку суспільних комунікацій. При цьому технологічний, соціальний, психологічний аспекти лобіювання знаходяться у безперервному розвитку.

Враховуючи численні напрацювання та власні пропозиції, вважаємо за доречне класифікувати методи лобізму за наступними критеріями: принципу дії (прямої дії, опосередкованої дії); законності (законні, не законні); соціальної прийнятності (соціально-прийнятні, пограничні (щодо яких немає однозначних критеріїв), антисоціальні); каналом комунікації (особисте спілкування, засоби масової інформації та комунікації); ступеню жорсткості (жорсткої дії, м'якої дії), регулярності (разові, періодичні (сезонні), регулярні (постійні)); тривалості (оперативні, середньотривалі (тактичні), довготривалі (стратегічні)).

Список використаних джерел:

1. Філософський енциклопедичний словник : енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
2. Нестерович В. Ф. Конституційно-правові аспекти лобіювання у правотворчому процесі України: дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право» / В. Ф. Нестерович. – Луганськ, 2004. – 212 с.
3. Яровой Т. С. Методы лоббистской деятельности: подходы к классификации через призму государственного управления. *Multilanguage Science Journal (Yerevan)*. 2018. С. 69 – 75.
4. Одінцова О. Цивілізований лобізм як форма боротьби з корупцією // *Право України*. 2006. № 6. С. 110 – 113.

СЕКЦІЯ 3.

МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА ТА МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА У ПРОЦЕСІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Дабіжа Віра Василівна,
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин та
політичного консалтингу,
Інститут права та суспільних відносин,
ЗВО «Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна»,
м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7000-4635>

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Система глобальної відповідальності, яка включає впровадження обмежувальних заходів проти порушників загальноприйнятих норм міжнародного законодавства, є ефективним інструментом управління сучасними міждержавними відносинами. Незважаючи на те, що цей механізм є унікальним та не позбавлений недоліків, застосування міжнародних обмежень виступає альтернативою використанню силових методів. Практика впровадження санкцій має глибокі історичні корені. Використання немілітарних інструментів, спрямованих на тиск однієї сторони (країни) на іншу, було відомо ще в епоху античності. З часом такі дії поступово поширювалися, зазнавали змін, ставали більш структурованими та отримували офіційне оформлення [1, с.11].

Аналіз економічних обмежень на прикладі особливостей міжнаціональних конфліктів XXI століття був представлений Г. Хафбаєром, Дж. Шотом і К. Еліотом (2009), які довели, що економічні санкції виконують

важливу функцію у боротьбі з тероризмом, стримуванні розповсюдження ядерної зброї, врегулюванні військових протистоянь та інших міжнародних криз. Проте через недосконалість їхнього проектування та реалізації очікуваний результат часто залишається недосягнутим [2].

Загалом у політичній теорії прийнято виділяти три основні типи санкцій: функціональні, репресивні та демонстративні. Функціональні санкції спрямовані на обмеження доступу агресора до певних ресурсів, таких як товари, послуги, технології чи фінансовий капітал. Однією з форм таких санкцій може бути, наприклад, заборона експорту військових технологій або обладнання подвійного призначення. [3. с. 144]

Інший приклад – широкомасштабні торговельно-фінансові обмеження, які Організація Об'єднаних Націй запровадила проти Іраку в 1990 році для зниження його економічного потенціалу та здатності до агресивних військових дій. Натомість репресивні економічні обмеження мають на меті покарання конкретної країни за неприйнятну поведінку, що може стосуватися як зовнішньої, так і внутрішньої політики. Демонстративні санкції спрямовані переважно на вираження невдоволення діями урядів певних держав, водночас зберігаючи відносно стабільний рівень економічних взаємин із цими країнами. Як приклад таких санкцій можна навести обмежене ембарго, введене західними державами у 1989 році на поставки зброї та надання багатосторонніх кредитів щодо Китайської Народної Республіки, яке стало реакцією на придушення студентських протестів у цій країні [4, с. 9].

Економічні обмеження включають у свій арсенал широкий спектр методів і інструментів, які на сьогодні активно застосовуються багатьма державами та міжнародними організаціями. Ці заходи є одними з найпоширеніших у практиці сучасних міжнародних відносин [1, с.15]. Серед інструментів економічних санкцій можна виділити "заморожування" фінансових активів держави-порушниці або інших суб'єктів міжнародних відносин, ембарго (як часткову, так і повну заборону торгівлі чи

купівлі/продажу певних товарів), торговельні бойкоти, підвищення митних зборів тощо. Економічні санкції класифікують за рівнем заподіяної економічної шкоди на три основні типи: функціональні, репресивні та демонстративні [1, с.18–19]. Крім того, їх поділяють за масштабом впливу: повномасштабні, які охоплюють економіку країни в цілому; секторальні, спрямовані на окремі галузі економіки; та адресні, що стосуються конкретних фізичних або юридичних осіб.

Слід зазначити, що сучасна система міжнародних економічних відносин пропонує широкий вибір заходів для боротьби з порушеннями міжнародного порядку. Щодо санкцій, то вони також поділяються на індивідуальні та колективні. Індивідуальні заходи впроваджуються окремими державами, тоді як колективні базуються на складнішій процедурі, яка вимагає узгодження між країнами-членами міжнародного співтовариства, здебільшого в межах системи ООН. Відповідно до Статуту ООН, головну відповідальність за реалізацію санкційних механізмів несе Рада Безпеки. Загальної та чітко визначеної класифікації санкцій у міжнародній практиці не існує, що свідчить про динамічний характер їх розвитку та застосування [5].

У сучасній практиці взаємодії між державами санкції часто розглядаються як ефективна стратегія для досягнення конкретних цілей. Проте існує помилкова думка, що використання лише санкцій є достатнім для вирішення складних питань. З цього приводу швейцарське спеціалізоване видання «CSS» у редакційній статті «Економічні санкції: диво-зброя чи невикористаний потенціал» наголошує: «Санкції продовжуватимуть залишатися ключовою складовою арсеналу зовнішньої політики та політики безпеки міжнародної спільноти». Особливий акцент робиться на тому, що економічні санкції досягають політичних цілей через економічні механізми. Для цього призупиняються звичайні торговельно-фінансові взаємозв'язки. Економічні санкції визначаються як дискримінаційні обмеження щодо імпорту, експорту, технологій, капіталу чи послуг, які спрямовані на те, щоб через

політичний тиск змусити цільову сторону дотримуватися заданої моделі поведінки [6, с.1].

Важливою рисою сучасних економічних санкцій у сфері міжнародних відносин є їхній екстериторіальний характер. Це означає, що санкції запроваджуються щодо держав або суб'єктів, які знаходяться поза межами юрисдикції країни-ініціатора. Крім того, одностороннє застосування санкцій окремими країнами з метою захисту власних інтересів, часто всупереч правилам і нормам Світової організації торгівлі (СОТ), провокує аналогічні дії інших учасників міжнародних ринків. Це створює передумови для поширення економічних санкцій як інструмента агресивного протекціонізму, спрямованого на обмеження конкуренції на внутрішньому ринку [7, с. 74].

Отже, економічні санкції є важливим інструментом міжнародних відносин, який спрямований на забезпечення безпеки та дотримання міжнародного права. Вони застосовуються як альтернатива військовим методам і мають тривалу історію розвитку. Санкції поділяються на функціональні, репресивні та демонстративні, а також на повномасштабні, секторальні та адресні за масштабом впливу. Хоча їх ефективність іноді обмежена через недоліки у впровадженні, вони залишаються ключовим елементом політики безпеки, сприяючи досягненню політичних цілей через економічний тиск. У сучасній практиці особливе значення мають екстериторіальні санкції, які часто використовуються для захисту інтересів окремих держав, але водночас можуть провокувати агресивний протекціонізм.

Список використаних джерел:

1. Седляр Ю. О. Міжнародні санкції у світовій політиці: теорія і практика : [монографія] / Ю. О. Седляр. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. – 412 с.

2. Hufbauer G., Schott J., Elliott K. Economic Sanctions Reconsidered. Washington D. C.: Peterson Institute, 2009. 248 p

3. Davidsson E. Towards a definition of economic sanctions. *The Economist*. 2003. Vol. 18. P. 144–152.
4. Федірко Н., Гамкрелідзе К., Економічні санкції як інструмент протидії міжнаціональним конфліктам наприкладі російсько-української війни. 2023.
5. Tarallo, M., 2020. The Effectiveness of Economic Sanctions as a Security Tool. *Security Management* [online]. Available at: <<https://www.asisonline.org/security-management-magazine/articles/2020/01/the-effectiveness-of-economic-sanctions-as-a-security-tool/>>
6. Wirtschaftssanktionen: Wunderwaffe oder Blindgänger? – Center for Security Studies (CSS), ETH Zürich, Nr. 83, November 2010.
7. Фліссак К. Економічні санкції та специфіка їх позиціонування в сучасних міжнародних відносинах. Актуальні проблеми правознавства. Випуск 1 (17). 2019.

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА МІЖНАРОДНУ ЕКОНОМІКУ ТА МІЖНАРОДНУ БЕЗПЕКУ

В сучасному світі неможливо переоцінити значимість питання ваги глобалізації на міжнародну безпеку. За рахунок великої інтеграції політики, економіки, технологій і культури в глобальному обсязі створюються нові перспективи, однак в той же час виникають нові виклики у міжнародній безпеці. Глобалізація спричиняє зближення народів і держав, сприяє обміну ідеями, культурній і торгівельній взаємодії. Проте завдяки цьому процесу створюються нові небезпеки (збільшення збройних конфліктів, терористичні дії, пандемії, кіберзлочинність, екологічні кризи) котрі можуть серйозно впливати на безпеку усього світу. До прикладу, збільшення інтенсивності торгівлі та міграція людей може спричинити збільшення кількості терористичних угруповань, а також нелегальних збройних груп через кордони. Збільшується небезпека для міжнародної та національної безпеки через кіберзагрози, у зв'язку з тим, що кіберзлочинці можуть здійснювати атаки на системи зв'язку і критичну інфраструктуру. Такі глобальні виклики як, наприклад, екологічні кризи чи зміна клімату, в свою чергу можуть спричинити конфлікти через боротьбу за території чи ресурси. Через це вивчення впливу глобалізації на міжнародну безпеку є вкрай важливим для управління і розуміння сучасних загроз та викликів, які є між державами.

Глобалізація є процесом, котрий видозмінює світ, та об'єднує людей та держави у різних галузях життя. Цей процес має значний вплив на політику, економіку та культуру всіх держав. Проте чи має глобалізація позитивний вплив на міжнародну безпеку, чи скорочує вона кількість конфліктів та загроз

національній безпеці – це потрібно більш детально досліджувати, адже це питання є відкритим [1].

До однієї з основних переваг глобалізації відноситься зростання міжнародних інвестицій та торгівлі, котрі сприяють збільшенню рівня життя людей та економічному зростанню. Проте глобалізація також може призвести до економічної залежності між державами та збільшенню нерівності. Це в свою чергу може призвести до конфлікту та створити напругу між державами. В тому числі глобалізація може впливати на політичну стабільність держав. Що, в свою чергу може сприяти розвитку громадянського суспільства і демократизації [2].

З однієї сторони, глобалізація створює нові спроможності для злочинних транснаціональних організацій та терористичних угруповань. Це може призвести до зростання ризиків терористичних атак і інших насильницьких форм. На міжнародну безпеку також впливають культурні чинники. Глобалізація зумовлює розповсюдження культурних цінностей і ідеалів та сприяє взаєморозумінню і толерантності між націями. Втім, також це може спричинити збереження конфліктів та нерівності між культурами [3]. Для того, щоб забезпечити сталість і безпеку у світі, потрібно забезпечити рівновагу між культурними, економічними і політичними елементами глобалізації [4].

Отже, на міжнародну безпеку глобалізація може впливати як позитивно, так і негативно. Для того, щоб забезпечити світову стабільність та безпеку, необхідно забезпечити баланс між культурними, економічними і політичними елементами глобалізації [5].

Розвиток співпраці між державами в основу яких покладено взаємовигідні умови є необхідним для забезпечення рівності та справедливості в міжнародних відносинах, у тому числі захист прав людини та розвитку громадянського суспільства. Тільки в такому випадку глобалізація може бути інструментом задля досягнення стабільності, миру і процвітання у світі.

В умовах сьогодення національні економіки все більше стають залежними від зовнішніх факторів, в першу чергу за рахунок зменшення торгівельних перепон і розширення доступу до капіталу світових ринків. Ці чинники позитивно впливають на глобалізований підхід до ведення бізнесу. Якраз процес глобалізації утворює передумови для переорієнтації здатності національних компаній з регіональних і локальних ринків на глобальні ринки.

Вчені підкреслюють, що вплив механізму глобалізації на національні економіки суперечливий та складний [6,7,8,9]. Глобалізація зумовлює всесвітню спеціалізацію та кооперацію, збільшує міжнародний поділ праці, сприяє продуктивній праці (за допомогою ефекту масштабування), а також оптимізує ціноутворення. За допомогою міжнародної конкуренції стимулюється удосконалення нових технологій і інноваційних процесів, зокрема передача технологій між державами.

Україна інтегрована до глобальних міжнародних зав'язків та проектів, це робить її більш інвестиційно привабливою для приватних інвесторів і іноземних організацій. Для того, щоб ці процеси пришвидшувались необхідно мати ефективну макроекономічну політику, яка буде спрямована на організацію сприятливого інвестиційного клімату для захисту прав власності і ведення підприємницької діяльності. Для національної економіки результативність даних процесів також прямо залежить від рівня боротьби з корупцією, руху фінансового капіталу, інформації і робочої сили, зменшення обмежень, що стосуються міжнародної торгівлі та рівня лібералізації економіки. За останній час можна спостерігати активізацію вивчення прикладних та теоретичних елементів глобалізації, місця і ролі України у глобалізованому світі і її інтеграції до світової економіки. Українські вчені зробили вагомий внесок у вивчення цієї теми. До дослідників, котрі зробили вагомий внесок у вивчення цієї теми відносяться: А. Павленко[6], В. Федоренко[7], А. Дунська[8], та інші.

Україна послідовно посідає власне місце в сучасному механізмі міжнародних економічних відносин та має позитивний вплив на всі елементи

економічного розвитку України. Проникнення України на світовий ринок є можливим, однак це матиме негативні та позитивні наслідки.

Розвиток до європейської інтеграції буде проходити складно, та тривалий за часом. Також інтеграція в Європейський Союз буде означати більш відкриту місцеву економіку та збільшення конкуренції зі сторони компаній з Європейського Союзу. Це неодмінно буде мати деякі болісні наслідки для певних виробничих регіонів та секторів, але без цього нажаль, немає можливості створити національні стратегії подальшого інтегрування до світового економічного простору. Незважаючи на це, всі можливі вигоди і наслідки від європейської інтеграції перевершують можливі ризики і втрати.

Список використаних джерел:

1. Глобалізація. Енциклопедія історії України: Т. 2: Г–Д / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: Наукова думка, 2004. 688 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Globalizaciya
2. Савич В. О. Вплив глобалізації на соціальну безпеку держави. Політикус. 2020. Вип. 2. С. 163–167. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://politicus.od.ua/2_2020/24.pdf
3. Загурська-Антонюк В. Ф. Міжнародна безпека у контексті глобалізації сучасного світу. Державне управління. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 13–14. С. 103–109. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=ipd_2020_13-14_18

4. Вплив глобалізації на економічний розвиток України в умовах євроінтеграції. Шифр девіз Глобальна економіка. Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.dnu.dp.ua/docs/ndc/konkurs_stud/ES_19_20/robotu/5.pdf
5. Ортіна Г. В. Вплив тенденцій глобалізації на умови забезпечення антикризової стратегії. Ефективна економіка. 2014. № 7- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4179>
6. Плахотнік О., Павленко А. Вплив глобалізації на розвиток світової економіки та економіки України. Економіка та держава.2022. № 5. С.62–67.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2022/11.pdf
7. Федоренко В., Воронкова Т. Є. Економіка України в глобалізаційному вимірі. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 23. С.7–12.-[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2015/3.pdf
8. Дунська А. Костюк О. Вплив глобалізаційних та інтеграційних процесів на рівень економічного розвитку України. Problems of a systemic approach to the economy enterprises. 2008. Vol.3. No.7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/EPsAE/article/view/4091>

Загородня А. С., доктор філософії (PhD),
доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу,
Інститут права та суспільних відносин
ЗВО Університет «Україна»

ЯДЕРНИЙ ТЕРОРИЗМ ЯК ЧИННИК ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Ядерний тероризм є однією з найсерйозніших загроз для сучасної міжнародної безпеки. Він передбачає можливість використання ядерної зброї або радіоактивних матеріалів для терактів, які можуть спричинити масові руйнування, людські втрати та довготривалі екологічні наслідки. Загроза ядерного тероризму стає дедалі реальнішою через доступність технологій і матеріалів, а також зростаючу вразливість ядерних об'єктів у багатьох країнах.

Наявність в сучасному світі країн, які володіють ядерною зброєю, сотні промислових ядерних центрів і реакторів, які мають величезний ядерний потенціал, відсутність надійних гарантій нерозповсюдження і безпеки зберігання ядерної зброї, радіоактивних матеріалів є реальними передумовами для зростання міжнародного ядерного тероризму.

Під ядерним тероризмом слід розуміти сукупність злочинних дій, пов'язаних із захопленням силою, розкраданням, протиправним придбанням, переміщенням та використанням ядерних або інших радіоактивних матеріалів з наміром завдати масштабних збитків населенню, економіці або навколишньому середовищу з метою залякування та тиску на владу. У широкому сенсі цього явища передбачається доступ терористів до будь-яких ядерних та радіоактивних матеріалів і технологій, у вузькому безпосередньо до ядерних боєзарядів [3].

На думку американських дослідників, зростання загрози ядерного тероризму зумовлене наступними факторами:

- полегшення доступу до інформації про ядерну технологію;

- збільшення числа спеціалістів, які мають досвід роботи в галузі ядерної енергетики та суміжних з нею областей;
- накопичення в розвинених країнах великої кількості матеріалів, що розщеплюють, придатних для використання в атомних бомбах [1].

У зв'язку з цим значну небезпеку становить загроза використання терористами ядерної зброї. Ядерна зброя була створена у 40-х роках ХХ століття і відразу стала найбільш смертоносним засобом з усього збройового арсеналу, винайденого людством за весь час свого існування.

Внаслідок першого бойового застосування атомних бомб у Японії у серпні 1945 року, лише у Хіросімі протягом першого дня кількість загиблих становила одну третину загальної кількості людей ще більше 200000 тис. отримали радіоактивне зараження.

Трагедія Хіросіми та Нагасакі кардинально змінила ставлення до ціни людського життя і сповістила про нову ядерну загрозу, що нависла над світом. Френсіс Фукуяма визнав, що з часів Хіросіми людство живе під тінню найстрашнішого наукового досягнення в історії-ядерної зброї [4].

Таким чином, ядерній зброї властива здатність масового ураження населення, тому слід визнати, що для терористів вона є однією із ефективних засобів масового вбивства. Самуель Хантінгтон зазначав, що тероризм та ядерна зброя історично є зброєю слабких і попереджав про небезпеку їхнього об'єднання: «Окремо тероризм та ядерна зброя – це зброя слабких із не – Заходу. Якщо і коли вони об'єднуються, слабкі із не – Заходу стануть сильними» [5].

Ядерний тероризм, передусім, асоціюється з ядерним вибухом. У разі вибуху ядерного заряду за мільйонні частки секунди виділяється величезна кількість енергії, якої достатньо, щоб знищити тисячі ні в чому не винних людей, заподіяти катастрофічні руйнування і внести хаос у звичний політичний устрій будь-якої держави і світу в цілому. Як відомо, нищівними чинниками ядерного вибуху є: повітряна ударна хвиля, ядерне випромінювання,

радіоактивне зараження місцевості, електромагнітний імпульс. Ступінь деструктивного впливу цих факторів залежить від виду ядерного вибуху, потужності заряду та відстані до місця вибуху [2].

Україна, як країна з активною атомною енергетикою та стратегічним розташуванням у Європі, має особливу вразливість до ядерного тероризму. Через війну на території України питання захисту ядерних об'єктів і радіоактивних матеріалів є особливо актуальним. Існуюча інфраструктура ядерних станцій та об'єктів, таких як Чорнобильська зона відчуження, може стати також стати об'єктом загрози.

Після початку повномасштабного вторгнення росії на територію України у лютому 2022 року, коли російські війська тимчасово контролювали Чорнобильську АЕС, а пізніше окупували Запорізьку АЕС – найбільшу атомну електростанцію в Європі, це викликало серйозне занепокоєння міжнародної спільноти, адже будь-яка аварія або саботаж могли б мати катастрофічні наслідки не тільки для України, а й для Європи. Росія постійно погрожує Україні та світовій спільноті тим, що має можливість завдати ядерного удару і акцентує увагу на можливості зробити це в будь-який час.

Україна активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як МАГАТЕ (Міжнародне агентство з атомної енергії), з метою посилення захисту своїх ядерних об'єктів і запобігання ядерному тероризму. Пріоритетними завданнями є зміцнення фізичного захисту ядерних об'єктів, підвищення стандартів безпеки, розвиток систем раннього попередження і підготовка персоналу до кризових ситуацій.

Ядерний тероризм має глибокий вплив на міжнародну безпеку. Він дестабілізує відносини між країнами, провокує паніку серед населення, спричиняє економічні наслідки і вимагає значних фінансових ресурсів для зміцнення безпеки. Міжнародна спільнота активно працює над запобіганням цій загрозі через посилення міжнародного права, створення ініціатив для захисту ядерних об'єктів та обміну інформацією.

Список використаних джерел:

1. Манохін І.В., Михалєв Ю.А. Тероризм як глобальна загроза людству. *Вісник ДЛУ. Гуманітарні науки. 2016.* С. 146-150.
2. Стамат В. Ядерна безпека: глобалізаційні аспекти запобігання міжнародним конфліктам. Інформаційно-психологічна та техногенна безпека: історичні аспекти, особливості захисту суспільства та особистості. Миколаїв: МНАУ, 2021. С. 14–17.
URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10793/1/14-17.pdf>
3. Томіло О.Г., Іванов С.М. Запобігання загрози ядерного тероризму – веління часу. *Право та безпека.* 2010. № 3. С. 85-93.
4. Фукуяма Ф. Кінець історії та остання людина. 2004. 588 с.
5. Хантінгтон С. Зіткнення цивілізацій. ТОВ «Видавництво АСТ», 2003. С. 603-604.

Ліннік Ю.В.
кандидат філософських наук,
доцент кафедри суспільно – гуманітарних дисциплін
КЗВО “Рівненська медична академія”

ПОЛІТИЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ: РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

У сучасному світі діджиталізація стала невід’ємною частиною суспільного життя, змінивши підходи до комунікації, обміну інформацією та, зрештою, до формування громадської думки. Соціальні мережі сьогодні відіграють ключову роль у політичних процесах, адже вони стали платформами для активного обговорення суспільних проблем, вираження позицій та взаємодії між громадянами та владою. За останні роки вони стали потужним інструментом впливу на політичну активність, громадську свідомість і рівень обізнаності населення.

Доступність інформації в режимі реального часу дає можливість кожній людині швидко реагувати на події, формувати власну думку і долучатися до колективних обговорень. У той же час соціальні мережі відкрили простір для маніпуляцій, фейкових новин і поширення дезінформації, що створює нові виклики для демократичного суспільства. У таких умовах перед державою постає завдання врегулювати використання діджитал-інструментів у політиці, зберігаючи баланс між свободою слова та безпекою інформаційного простору.

Соціальні медіа сьогодні стали потужним інструментом політичної діяльності, надаючи політикам, активістам та громадянам унікальні можливості для обміну інформацією, мобілізації та обговорення. Однак разом із позитивними змінами вони несуть і низку загроз, що можуть суттєво вплинути на стабільність суспільства, особливо в умовах зростання інформаційних загроз та маніпуляцій [3].

Соціальні медіа відіграють важливу роль у політичному житті сучасного суспільства, маючи як позитивні, так і негативні аспекти. Серед позитивних ефектів першочергово варто відзначити підвищення обізнаності населення. Соціальні мережі надають можливість політикам оперативно інформувати громадян про важливі події та рішення, що сприяє підвищенню прозорості та доступності політичної інформації. Це дозволяє громадянам не лише бути в курсі поточних подій, але й активно обговорювати проблеми, шукати їхні рішення та взаємодіяти із представниками влади для досягнення спільних цілей. Соціальні мережі також забезпечують швидку мобілізацію та залучення громадян до суспільних процесів. Завдяки їм люди можуть швидко об'єднуватися навколо актуальних питань, організовувати акції, ініціативи чи протести. Це сприяє зростанню політичної активності серед населення та робить громадян більш залученими в суспільне життя.

Соціальні мережі підтримують демократичні процеси, оскільки надають громадянам можливість безпосередньо звертатися до представників влади, коментувати їхні рішення та публічно висловлювати критику. Це суттєво знижує бар'єри між населенням і владою, сприяючи відкритішому діалогу та підзвітності [7, с.33]. Соціальні медіа також відкрили нові можливості для інновацій у виборчих кампаніях, дозволяючи політичним партіям і кандидатам комунікувати з виборцями без значних фінансових витрат. Це особливо важливо для молодих політиків і нових партій, які можуть донести свої ідеї до широкої аудиторії, не маючи великих бюджетів.

Однак поряд із позитивними аспектами використання соціальних медіа існують і серйозні ризики. Одним з найбільших викликів є маніпуляції та дезінформація. Поширення фейкових новин та маніпулятивної інформації здатне спотворювати реальні події, впливати на настрої громадян і навіть провокувати конфлікти. Дезінформація підриває довіру до державних інститутів, створюючи атмосферу хаосу і нестабільності. Іншою негативною стороною є поляризація суспільства. Соціальні мережі часто сприяють

утворенню так званих "інформаційних бульбашок", коли користувачі отримують новини та думки, що підтримують їхні вже існуючі переконання, майже не стикаючись із альтернативними поглядами. Це посилює розбіжності в суспільстві та може спричиняти конфлікти між різними групами.

Особливий ризик становить цілеспрямований вплив на вибори та маніпуляція громадською думкою. Останнім часом стало зрозуміло, що соціальні медіа можуть бути інструментом для іноземного втручання в політичні процеси інших країн. Використання ботів та таргетованої реклами дозволяє поширювати пропаганду і маніпулювати виборцями. Порушення приватності та безпеки даних — ще одна вагома проблема. Використання особистих даних користувачів для політичної реклами може призводити до порушень приватності [5, с.201]. Відомі випадки, коли дані про вподобання та поведінку людей у соціальних мережах використовувалися без їхньої згоди, що підриває довіру до соціальних платформ і політиків.

Поширення мови ворожнечі та фейкових новин може змушувати держави вводити обмеження, що, своєю чергою, може негативно вплинути на свободу слова та права громадян. Таким чином, хоча соціальні медіа і сприяють розвитку демократії та активній участі громадян у політичному житті, важливо враховувати ризики і загрози, які вони несуть, щоб забезпечити їхній позитивний вплив на суспільство.

Феномен дезінформації є однією з головних загроз сучасного інформаційного простору, здатною суттєво впливати на політичну стабільність держав. Завдяки стрімкому розвитку інтернету та соціальних мереж, поширення інформації стало максимально швидким і легкодоступним. У таких умовах фейкові новини та маніпулятивний контент легко проникають у суспільну свідомість, часто залишаючись непоміченими або некоректно сприйнятими. Дезінформація активно використовується як засіб впливу на громадську думку, спрямований на формування хибних уявлень про політичні події, що може підрвати довіру до демократичних інституцій, викликати

суспільне невдоволення і провокувати конфлікти між різними групами населення.

Основною проблемою дезінформації є те, що вона не тільки спотворює реальність, але й грає на емоціях громадян, розпалюючи страх, обурення чи інші негативні настрої. Фальшиві новини нерідко сфокусовані на скандальних темах або персоналіях, завдяки чому швидко поширюються у соціальних мережах і стають «вірусними». Через це дезінформація має особливий вплив на кризові ситуації: у часи політичної нестабільності або економічних проблем маніпулятивні повідомлення можуть підігрівати протестні настрої, збільшувати рівень недовіри до влади та провокувати радикальні дії з боку громадян. Крім того, дезінформація часто використовується для втручання в політичні процеси інших країн, особливо під час виборів [1, с.104]. Через соціальні платформи поширюються фейкові новини про кандидатів або партії, що можуть змінити результат виборів і спотворити демократичні процеси.

Держави та міжнародні організації активно шукають способи протидії дезінформації, усвідомлюючи загрозу для політичної стабільності. Основними заходами є впровадження механізмів перевірки фактів, покращення цифрової грамотності населення та посилення відповідальності соціальних платформ за контент, що поширюється. Також важливим елементом протидії дезінформації є створення прозорих і достовірних джерел інформації, щоб громадяни мали змогу отримувати точні дані від надійних медіа.

Вплив дезінформації на політичну стабільність не можна недооцінювати, оскільки вона здатна перетворювати демократичні процеси на інструменти маніпуляції, підриваючи довіру до державних інститутів і руйнуючи суспільну згуртованість. У боротьбі з дезінформацією важливо залучати різні сторони — як уряди та незалежні організації, так і громадянське суспільство, аби створити ефективну систему захисту інформаційного простору. Це дозволить зберегти політичну стабільність і забезпечити правдивість та об'єктивність інформації, що є основою для стійкого розвитку суспільства.

Таким чином, феномен дезінформації є серйозним викликом для політичної стабільності та демократичних процесів у сучасному світі. В умовах глобальної діджиталізації дезінформація може швидко поширюватися, впливаючи на громадську думку, посилюючи соціальну напругу і підриваючи довіру до владних інституцій. Особливо небезпечним є використання дезінформації для маніпуляції виборцями та втручання у внутрішні політичні процеси інших країн. Маніпуляції інформацією створюють ризики поляризації суспільства, поглиблюючи поділи та провокуючи конфлікти між різними соціальними групами.

Для ефективної протидії дезінформації важливо розвивати інформаційну грамотність громадян, щоб вони могли самостійно оцінювати достовірність контенту. Крім того, уряди та міжнародні організації мають посилювати законодавчі рамки, спрямовані на прозорість у медіа, а технологічні компанії — відповідальніше ставитися до контенту, який вони поширюють. Зміцнення довіри до перевірених джерел інформації та підтримка незалежної журналістики є ключовими аспектами у боротьбі з фейками. Тільки завдяки спільним зусиллям можливо зберегти політичну стабільність і забезпечити прозорість демократичних процесів, які залежать від правдивої та об'єктивної інформації.

Список використаних джерел:

1.Вінник, М. І. Цифрова грамотність як інструмент протидії дезінформації.Вісник Київського національного університету. Журналістика. 2021. № 2. С. 101-109.

2.Колгушев, О. П. Маніпулятивні технології в політиці: соціальні мережі та громадська думка. Сучасні проблеми міжнародних відносин і комунікацій. 2019. Т. 4, № 2.С. 65-72.

3.Леміш, Ю. О. Дезінформація як загроза демократичному суспільству: механізми впливу та протидії. Соціальні комунікації: науковий журнал. — 2020. № 1. С. 15-22.

4.Мелещенко, С. В. Інформаційна безпека держави: виклики та механізми захисту. Київ: Наукова думка, 2020. 312 с.

5.Назаренко, І. В., Кравченко, Л. П. Протидія дезінформації в сучасному інформаційному просторі. Одеса: Фенікс, 2019. 224 с.

6.Оснач, С. О. Інформаційні війни: теорія, практика, аналіз. Харків: Право, 2021. 280 с.

7.Яровий, В. О. Вплив фейкових новин на політичну стабільність та суспільну довіру. Політичні науки і безпекові дослідження. 2018. Т. 7 № 3. С. 27-34.

Лісовський П.М., доктор філософських наук,
професор кафедри конституційного
та адміністративного права юридичного факультету
Державного університету інфраструктури та технологій
Лісовська Ю.П., кандидат юридичних наук,
заступник завідувача кафедри адміністративного,
фінансового та банківського права
Міжрегіональної Академії управління персоналом

КІБЕРСПЕЦСЛУЖБИ СВІТУ ЯК ІННОВАЦІЙНО- ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КРИТЕРІЙ У МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОМУ РЕЙТИНГУ ОБОРОНОЗДАТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

У кіберсучасній повоєнній Україні автори передають свої інтелектуальні знання із поколінь в покоління, при цьому системно висвітлюють ритмодинаміку російсько-української війни. Поруч із таким науковим дослідженням варто також озвучити і фахові показники всім відомого із інформаційних джерел Інтернету – це Британського Інституту вивчення війни. Така установа рейтингового значення, аналітичний центр якого спеціалізується на проблемах міжнародної безпеки та військової справи, в кіберсучасності є об'єднаною королівською інституцією з проблем оборони та безпеки, що заснована 1831 року за ініціативи фельмаршала Артура Велсі.

З цього приводу, як свідчать відкриті інформаційні джерела, у січні 2023 року Рада з геостратегії (Велика Британія), Польський інститут міжнародних відносин та Рада зовнішньої політики «Українська призма» створили комісію експертів із трьох країн, яка включала дипломатів, експертів та політиків із метою якісної оцінки тристоронніх відносин та визначення, як їх можна переформувати у геополітичному середовищі, дискурсивним за змістом.

Саме такий тристоронній формат залишається актуальним не лише як доповнення до наявних, багатосторонніх форматів (НАТО і ЄС), а й спосіб посилення голосів країн, що намагаються протистояти російській агресії. Адже

співпраця між Польщею, Україною та Великою Британією зміцнює європейську безпеку у період можливих внутрішньополітичних потрясінь у США, що можуть на тлі їхньої президентсько передвиборчої компанії осінню 2024 року послаблювати здатність США гарантувати українську та європейську оборонну ініціативу. У цьому напрямку, як додатковий запобіжний механізм світової безпеки, тристороння співпраця між Польщею, Україною та Великою Британією має сприяти обороноздатній допомозі Україні як пришвидшення перемоги України над рашистами. Це, у свою чергу, передбачає: допомогу Україні у розбудові спроможностей стримування на передодні вступу її у членство НАТО; посилення національної стійкості трьох країн; консолідація двосторонньої та багатосторонньої військово-промислової співпраці; підготовка до надійного та стресостійкого післявоєнного миру. Ці сфери залишаються пріоритетними з огляду на те, як російська федерація застосовує терористичну кібердіяльність проти України та країн-членів НАТО. Бо путінсько-російський режим продовжує і надалі зловмисно маніпулювати медійним висвітленням з метою заплутування громадської думки стосовно власної діяльності та підризу довіри громадськості до національних інституцій.

Таким чином, Україна показує, як можна поєднувати усі виміри держави і громадянського суспільства на підтримку воєнних зусиль. Адже витривала морально-психологічна стресостійкість та войовничий дух самовідданості українських громадян слугує яскравим прикладом і для НАТО як ціннісно-сміслова настанова мудрості. Про це і свідчать численні ініціативи Альянсу, які звертають вагу на ефективно діючі практики інтелектуальної особи в повоєнній Україні. Тому, Польща і Велика Британія можуть разом знаходити і оцінювати висновки з українського бойового досвіду, які згодом можна застосувати ширше в структурі НАТО і, що якісно впливатиме на міжнародно-правовий рейтинг. Звідси випливає, що створення тристоронньої комісії між трьома урядами для впорядкування та посилення євроатлантичних стратегічних комунікацій перед Україною дозволить визначити потенційний масштаб, який

може бути досягнутий на тристоронньому рівні. Це, зокрема, щодо переходу до спільного виробництва боєприпасів, безпілотників та іншого військово-технічного обладнання, необхідного в Україні для перемоги над рашистами. Це також втілює спільні навчання та освітньо-наукові проєкти, що значною мірою сприяють міжнародно-правовому рейтингу як шляхетно цивілізованому формуванню поліетнічного українства. Так, наприклад, цьому слугує приєднання Великої Британії до Литовсько-польсько-української бригади, а також воєнно-оборонна співпраця з авангардними науково-дослідними інститутами міжнародної спільноти.

Крім того, російсько-українська війна показала слабкість колективної безпеки ООН і відсутність зобов'язень НАТО щодо країн, які не є його членами. На такому тлі відсутності колективної системи оборони в Азії створює ризик для регіону, зокрема для Тайваню, який потенційно може постати наступною ціллю агресії Китаю. За таких обставин саме створення азійської версії НАТО має важливе значення для стримування КНР.

Адже в основу «азійського НАТО» можуть лягти існуючі альянси, такі як: США, Японія, Австралія, південна Корея, Канада, Філіпіни, Індія. Центральним елементом цієї структури може стати японсько-американський та український альянс. Також азійська версія НАТО повинна передбачати обмін американською ядерною зброєю або введенням ядерної зброї в регіон.

Мобілізація науки як інтелектуальний тренд у міжнародно-правовому рейтингу.

У наукових колах питання мобілізації їх інтелекту та самовизнання у світовий простір, як репутаційного розвитку міжнародної спільноти, ще з історичних часів минулого століття активно обговорювалося в 1960 – роках. Це був час, коли руйнувалися останні імперські проєкти у світі, а саме: у Африці, Азії, Латинській Америці, а нації тим часом здобували демократично-правову незалежність. Згідно з цим інтелектуальний капітал, який був зосереджений у наукових середовищах цих суспільств, ентропійно виплеснувся у нове

дискурсивне поле, яке фокусувалося на питанні деколонізації вище означених держав.

Однак, умовно кажучи, у західноєвропейських університетах слов'янські студії переважно розбудовувалися на візіях саме російських наукових середовищ. Адже, на наш погляд, радує те, що загалом Канада здійснює затребуваний за вимогами реального часу національний проєкт, коли йдеться про нагальне питання співжиття, співпраці всіх народів, культур, із яких складається канадська спільнота. *Так, у кіберсучасності повоєнної України активно діє видавнича програма Гарвардського українського інституту.* Саме цей академічний рейтинг глобально-регіонального характеру є інтелектуальним показником релевантності як співпраці західноєвропейських інституцій з українськими, а також з видавничими проєктами світу. Адже такий науковий розвиток українських студій світового рівня є складовою державної політики України як інтелектуальна артикуляція фундаментальних знань про Україну. оскільки наша держава має і в подальшому активно просувати затребувані воєнним часом знання, зокрема, у сфері філософії, права, міжнародних відносин.

Отже, виходячи із міжнародно-правового рейтингу в глобально-регіональному вимірі кіберспецслужби світу розпочали предметно та змістовно свою як латентну (приховану, негласну тощо), так і явну, прозору кібердіяльність як контрольно-координуючий моніторинг у світлі єдиного електронного реєстру світового рівня. На наш погляд, означений конкурентноздатний рейтинг академічних осіб західноєвропейської та західноазійської цивілізацій, безсумнівно, свідчить про достовірну наявність інтелектуальних здобутків на рівні особи, держави та суспільства як результативної моделі кіберспецслужб світу в шляхетних намірах (благородних, лицарських, войовничих тощо) постсучасності. Саме завдяки таким кіберспецслужбам світу стрімко розпочався корпускулярно-хвиловими темпами (квантовий стрибок) у вигляді новітнього циклу популяризації як

репутації (самовизнання) україністики за кордоном, зокрема, у сфері юридичних досліджень. Проте, ще сьогодні вбачається поживлення пропагандистських антиукраїнських наративів в ідейному колі Канади. Знову ж таки не варто б забувати, що в кіберсучасності повоєнна Україна також живе у контексті ізраїльської війни з ХАМАСом та ХАСБУЛОю (фінансованою Іраном), що на «руку» російському агресору, який зловмисно, відволікаючи увагу, закидає пропагандистські наративи в іще інше геополітичне поле інформаційної війни. Тому, потрібно постійно та однострійно створювати у сучасних життєво необхідних сферах кібердіяльності інтелектуальну міць передового фронту як драйверу Перемоги України над путінсько-російським ворогом.

Кіберспецслужби України як злагоджений моніторинг та представництво міжвідомчо-силових структур щодо механізму адміністративно-правового забезпечення протидії корупції

У сучасну епоху цифровізації розв'язання проблем протидії корупції є одним із пріоритетних завдань в обороноздатній інфраструктурі України. Адже корупція, як визначено у стратегії національної безпеки, затвердженої Указом Президента України від 26.05.2015 № 287/2015, визнана актуальною загрозою національної безпеки. За особливих обставин значний рівень корупції в Україні як складного деструктивного явища обумовлений відсутністю дієвих реформ у сфері протидії корупції та неякісною діяльністю органів правопорядку щодо виявлення корупційних правопорушень та притягнення винуватців до відповідальності. Саме тому запобігання і протидія корупційним та пов'язаним із корупцією правопорушенням є одним із пріоритетних завдань кіберспецслужб України, в якій нагальне місце посідає контррозвідка. При цьому, за наявності в конкретних випадках, із негласними повноваженнями покладаються ці функції на внутрішню безпеку у відповідних установах (підрозділах, структурах, організаціях тощо).

Особливої питомої ваги набуває ефективність антикорупційної політики в органах прокуратури, заходи якої в обороноздатній інфраструктурі України цілеспрямовані не лише на виявлення і притягнення до відповідальності осіб, які вчинили корупційні правопорушення, а на усунення причин виникнення та розповсюдження корупції серед її працівників. Це вимагає більш ретельної кібедіяльності «з боку керівництва органів прокуратури щодо створення праводієвого механізму комплексних заходів організаційного, профілактичного, навчального, науково-методологічно та дисциплінарного характерів щодо недопущення корупційних правопорушень в органах прокуратури та створення корупційних ризиків, а також зростання рівня свідомості працівника щодо не сприйняття корупції» [1, с. 3]. Тому система адміністративно-правового забезпечення протидії корупції повинна відповідати соціально-економічним умовам, за яких матиме ефективний результат.

Таким чином, комплексне дослідження обраної проблематики з урахуванням оновленого законодавства, зокрема, про прокуратуру та протидію корупції не проводилось у воєнно-оборонній інфраструктурі саме інтелектуального капіталу України. Це негайно потребує системного наукового аналізу сучасного стану адміністративно-правового забезпечення протидії корупції в органах прокуратури України, що цілком сприятиме міжнародно-науковому рейтингу з боку кращих вітчизняних вчених академічного характеру у західноєвропейській цивілізації.

Список використаних джерел:

1. Подоляка С. А. Адміністративно-правове забезпечення протидії корупції в органах прокуратури в Україні. автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. К. – 2019. – 38с.
2. Лісовський П.М., Подоляка С.А., Лісовська Ю.П. Спецслужби держав світу: ентропія, балістика, логістика: навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор». 2019. – 289с.

3. Лісовський П.М. Контррозвідка: квантова безпека та громадськість: навчальний посібник. – К.: Видавничий дім «Кондор». 2020. – 188 с.
4. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Воєнна квантова безпека як інституційне кіберчислення а адміністративно-правовому режимі: монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. 114 с.
5. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Воєнна мережева криптосистема: державотворчий інноваційний контекст: монографія. Київ: Видавництво Ліра-К, 2024. 114 с.
6. Лісовський П.М., Бортник В.А., Лісовська Ю.П. Адміністративне право України: воєнний режим, відповідальність, територіальна цілісність: навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2024. 300 с.

Луцюк А.В., здобувач третього освітнього рівня (аспірант) Відкритого міжнародного університету розвитку людини "Україна"

ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ У РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ З ТОЧКИ ЗОРУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Соціальні проекти в сучасному світі відіграють ключову роль у вирішенні суспільних проблем, зокрема – у сферах охорони здоров'я, освіти, соціальної підтримки та екології. Вони стають основним інструментом забезпечення соціальної стабільності та розвитку суспільства. Проте, для їх ефективної реалізації, необхідні кваліфіковані трудові ресурси, адже людський капітал є основою будь-якого соціального проекту.

Більше того, у сучасній економіці, яка переживає динамічні зміни під впливом глобалізаційних процесів, поняття трудових ресурсів набуває нових значень, а їх роль у функціонуванні соціальних проектів стає дедалі більш значущою.

У найбільш широкому тлумаченні, поняття трудових ресурсів охоплює всіх осіб, які здатні до праці та беруть участь у виробничих і соціальних процесах [6, с. 169]. Трудові ресурси можна поділити на кілька основних складових, таких як: кваліфікована робоча сила; робітники з середнім і низьким рівнем кваліфікації; а також «людський потенціал», що формується за рахунок освіти та професійної підготовки [1, с. 345]. Важливо також зазначити, що інвестиції в розвиток людського капіталу, такі як навчання, підвищення кваліфікації та професійна адаптація, є важливою частиною ефективного використання трудових ресурсів у соціальних проектах.

Значення трудових ресурсів у соціальних проектах визначається не лише їх кількісним складом, але й якістю, тобто – рівнем професійної підготовки та компетентністю працівників. Високий рівень кваліфікації дозволяє ефективніше

реалізовувати соціальні ініціативи, що впливають на якість життя населення [5, с. 5]. Крім того, важливим є здатність працівників адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, включаючи економічні, політичні та соціальні виклики.

У контексті соціальних проєктів, під трудовими ресурсами можуть мати на увазі як постійних працівників, що працюють в межах відповідних організацій, так і тимчасових чи взагалі – волонтерів, які залучаються для реалізації окремих, конкретних завдань [2, с. 10]. Наприклад, у проєктах з надання гуманітарної допомоги чи екологічних ініціативах, тимчасові трудові ресурси можуть мати вирішальне значення для досягнення успіху. Водночас, така гнучкість у використанні трудових ресурсів дозволяє соціальним проєктам бути більш адаптивними до змін у суспільстві та швидко реагувати на виклики.

З огляду на зазначене, одним із ключових завдань публічного управління є забезпечення ефективного використання трудових ресурсів у соціальних проєктах. Такий підхід включає координацію зусиль роботодавців, працівників та громадських організацій, а також дотримання норм трудового законодавства для захисту прав працівників і забезпечення справедливих умов праці [3, с. 6]. Важливо також підкреслити, що регулювання трудових відносин і використання трудових ресурсів у соціальних проєктах має враховувати глобальні тенденції, такі як зростання міграційних потоків, розвиток дистанційної роботи та впровадження новітніх технологій.

Глобалізація суттєво вплинула на міжнародні трудові відносини. Вона сприяє гармонізації трудового законодавства різних країн через інтеграцію міжнародних стандартів праці. Організації, такі як Міжнародна організація праці (МОП), розробляють норми, які мають на меті забезпечення справедливих умов праці, захист прав працівників і дотримання соціальних стандартів у всьому світі. Проте, це створює виклики для країн, де рівень захисту працівників нижчий, оскільки вони змушені адаптувати своє національне законодавство до міжнародних вимог [6, с. 170].

Загалом глобалізація спричинила появу нових форм зайнятості, таких як фріланс, дистанційна робота та гіг-економіка. Ці тенденції змінюють характер трудових відносин, роблячи їх більш гнучкими, але водночас – менш стабільними. На жаль, гнучкі форми зайнятості часто не гарантують захисту соціальних прав працівників (таких гарантій, як медичне страхування або пенсійне забезпечення), що актуалізує питання про необхідність реформування трудового законодавства, у відповідь на нові реалії.

Публічне управління виступає як посередник, що координує процес взаємодії між працівником і роботодавцем, забезпечуючи дотримання трудового законодавства і встановлення справедливих умов праці [4].

Крім того, публічне управління відповідає за розподіл трудових ресурсів у відповідності до потреб соціальних проєктів. Державні органи аналізують ринок праці, визначають дефіцитні професії та навички, а також розробляють програми, спрямовані на залучення працівників до конкретних секторів економіки чи регіонів. Як уже зазначалося, важливою складовою такого механізму можна вважати підтримку гнучких форм зайнятості, що дозволяє залучати до роботи як постійних працівників, так і тимчасових фахівців або волонтерів, які можуть допомагати у реалізації соціальних ініціатив на різних етапах.

Другою важливою функцією є забезпечення дотримання трудового законодавства. Публічне управління встановлює чіткі правові рамки для роботодавців і працівників, регулюючи їхні взаємовідносини та забезпечуючи справедливі умови праці. Ці рамки визначають права та обов'язки сторін, зокрема щодо оплати праці, робочого часу, відпусток та соціальних гарантій. Органи публічного управління здійснюють нагляд за дотриманням цих правил, що сприяє забезпеченню стабільності трудових відносин і захисту працівників.

Органи публічного управління повинні забезпечити баланс між гнучкістю ринку праці та захистом прав працівників, особливо – у випадках неповної або тимчасової зайнятості. Адже ряд факторів, у тому числі й розвиток цифрових

технологій і автоматизація процесів, створюють нові виклики для захисту прав працівників, зокрема – у контексті їхньої перекваліфікації та забезпечення справедливої оплати праці.

У глобалізованому середовищі, де міжнародні компанії можуть впливати на національні ринки праці, публічне управління виконує важливу роль у забезпеченні відповідності діяльності роботодавців трудовому законодавству та міжнародним стандартам праці.

Публічне управління відіграє вирішальну роль у створенні механізмів, що забезпечують ефективне використання трудових ресурсів, зокрема – через регулювання трудових відносин, підтримку прав працівників та розвиток їхніх професійних компетенцій. Важливим аспектом є адаптація управлінських підходів до викликів, які супроводжують глобалізацію: зростання мобільності робочої сили, розвиток дистанційної зайнятості та технологічні зміни.

Особливу увагу варто присвятити гармонізації національних і міжнародних трудових стандартів, що забезпечить рівні умови праці та сприятиме захисту прав працівників у контексті зростаючої інтеграції ринків праці. Публічне управління повинно стимулювати роботодавців до інвестування в розвиток людського капіталу та підтримку соціального діалогу, спрямованого на вдосконалення трудових відносин і підвищення ефективності соціальних проектів.

Список використаних джерел:

1. Багрій, К. Л. Деякі особливості аналізу ефективності використання трудових ресурсів. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*, 2017 (1-2), С. 344-350.

2. Бандур С. І. Розвиток соціально-трудова відносин як передумова досягнення продуктивної зайнятості населення. *Ринок праці та зайнятість населення*. 2016. № 1. С. 8–13.

3. Зарубіжний досвід публічного адміністрування : метод. рек. / авт. кол. : Н. М. Мельтюхова, В. В. Корженко, Ю. В. Дідок та ін. ; за заг. ред. Н. М. Мельтюхової. Київ, НАДУ, 2010. 28 с.

4. Кодекс законів про працю України: Закон України № 3768-IX від 10.12.1971. *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

5. Окландер Т. О., Шубенкіна В. О. Проблеми оцінювання стану трудових ресурсів в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. Вип. 6. С.4-8.

6. Охота В. І. Сучасні проблеми управління трудовим потенціалом сучасних ТНК. *Бізнес-інформ*. 2014. № 1. С. 168-173.

Пендальчук Є. В., аспірант 2 курсу спеціальності:
281 Публічне управління та адміністрування,
Інститут права та суспільних відносин,
ЗВО «Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна»,
м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-0981-3699>

РОЛЬ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ СВІТУ

Державне управління процесами цифрової трансформації економіки у розвинених країнах реалізовувалося по-різному, із формуванням відповідної політики та використанням різноманітних методів, механізмів і засобів. Ці підходи враховували техніко-технологічний рівень розвитку національної економіки, стратегічні напрями формування інноваційних систем, стан виробничих потужностей та інфраструктури. Крім того, на ці процеси впливали як внутрішні, так і зовнішні чинники, кон'юнктура ринку тощо.

Розробка інституційно-правових механізмів у кожній державі відповідала специфіці її соціально-економічного функціонування та особливостям правової системи. Наприклад, першою країною, яка створила Міністерство цифрової економіки як центральний орган для координації процесів цифровізації, стала Великобританія, яка, в свою чергу, вела у світову наукову термінологію поняття «цифрова економіка». Саме там впровадили масштабне застосування хмарних технологій через створення дата-центрів «G. Clouds», що стало важливим етапом у цифровій модернізації країни [1].

У світових рейтингах цифрової "відкритості" країн лідирують здебільшого розвинені країни, в той час як країни, що розвиваються, займають нижчі позиції. Це вказує на взаємозв'язок між рівнем цифровізації та інтеграцією країни в глобальну економіку. Згідно з Digital Trade Regulation Index (DTRI), Нова Зеландія, Ісландія, Норвегія, Ірландія та Гонконг є лідерами з

точки зору відкритості регулювання. Ці країни мають високий рівень цифровізації та значну залежність від глобальних ринків, що спонукає їх до активної інтеграції цифрових технологій і відкритих цифрових ринків. На противагу цьому, країни з більш жорсткими обмеженнями та закритими ринками, згідно з рейтингом Digital STRI, включають Китай, Індію, Індонезію та В'єтнам. Їхні національні політики в галузі цифрової торгівлі можуть включати значні бар'єри, такі як обмеження на доступ до даних або пріоритет національних компаній у цифровому секторі. Індекс Digital STRI, який оцінює відкритість цифрової торгівлі послугами, показує, що лідерами є Коста-Ріка, Швейцарія, Норвегія, Люксембург та Республіка Корея. Ці країни активно сприяють цифровій торгівлі, зокрема через створення сприятливого регуляторного середовища для міжнародної цифрової економіки. Серед найбільш закритих країн згідно з індексом DTRI – Китай, Індонезія, Бразилія, Саудівська Аравія, де застосовуються обмеження на доступ до міжнародних цифрових послуг і технологій, а також на регулювання даних і контролювання доступу до інформації.

Слід зазначити, що й уряди можуть відігравати ключову роль у створенні надійних апаратних і програмних рішень для розвитку національної цифрової економіки через ефективне законодавче регулювання та міжнародну співпрацю у сфері глобальної цифрової економіки.

США є лідером у цій галузі, демонструючи складну та багаторівневу систему регулювання цифрової економіки. Центральним органом, відповідальним за її розвиток, є Міністерство торгівлі США, який передбачає розвиток інноваційних технологій та забезпечення національної безпеки в умовах цифровізації. Американська модель державного регулювання цифрової економіки відзначається балансом між захистом інтересів громадян і бізнесу та стимулюванням інновацій, що робить її орієнтиром для інших країн.[2]

В свою чергу, у Європейському Союзі інституційно-правовий механізм розвитку цифрової економіки забезпечується прийняттям законодавчих актів як

на рівні Союзу, так і на рівні кожної країни-члена. У 2010 році була затверджена «Цифрова стратегія Європа 2020», яка спрямовувалася на розвиток цифрової економіки та масове впровадження інтернет-технологій.

У 2015 році ЄС представив цифрову ініціативу «Цифрове перетворення промисловості». Її діяльність зосереджувалася на шести ключових напрямках: логістика, діяльність ЗМІ, виробництво товарів широкого споживання, виробництво електроенергії, автомобільна промисловість, охорона здоров'я.

У 2016–2017 роках було ініційовано проекти цифровізації ще восьми галузей, зокрема: хімічної промисловості, добування нафти, газу та металів, авіаційної галузі, готельного бізнесу, сфери послуг, страхування, телекомунікацій. Науковці прогнозують, що очікуваний дохід від цифровізації до 2025 року може скласти до 30 трильйонів доларів США, що свідчить про величезний потенціал цифрової економіки у забезпеченні економічного зростання [3].

Програма «Цифрова Європа» фінансуватиме проекти в п'яти ключових областях, де самі напрямки сприятимуть розвитку цифрової економіки та підвищенню конкуренто спроможності ЄС: суперкомп'ютери, ШІ, кібербезпека, цифрові навички, цифровізація бізнесу та суспільства [4].

Це доказує, що Європа має значний потенціал для досягнення успіху в економіці, заснованій на даних, завдяки не лише розвитку технологій, а й наявності кваліфікованих кадрів. Концепція створення єдиного простору даних має на меті реалізацію справжнього єдиного ринку даних, який буде відкритим для даних з усього світу і надасть доступ до них як бізнесу, так і державам. Реалізація цієї стратегії базується на чотирьох основних елементах: міжгалузеве використання даних, стандартизація, спрощення процесів прийняття рішень, зміцнення механізмів управління на рівні ЄС. Такий підхід дозволить Європі зміцнити свою позицію в глобальній економіці [5].

Важливим аспектом функціонування Єдиного цифрового ринку в країнах ЄС та у глобальному масштабі є цифрове об'єднання, яке включає забезпечення

сумісності стандартів, протоколів і інтерфейсів. Сьогодні у світі домінують дві основні системи стандартів: стандарти ЄС та стандарти США. Вони впливають на глобальну цифрову інфраструктуру та визначають параметри розробки і використання технологій, забезпечуючи високий рівень безпеки, ефективності та інноваційності [6].

Але для успішного розвитку цифрової економіки на національному рівні необхідно подолати кілька суттєвих бар'єрів, які потребують комплексного підходу та стратегічних ініціатив. Зокрема, важливими аспектами є: державна підтримка відкритих національних стратегій та ініціатив, зміна законодавства, отримання вигоди кожним членом суспільства, прийняття суспільством нових цифрових технологій.

Водночас, з огляду на важливість кібербезпеки, для Китаю сектор інформаційних технологій є ключовим елементом національної безпеки. Пріоритетними напрямками є: захист суверенітету в кіберпросторі, забезпечення безпеки інформаційної інфраструктури, удосконалення інструментів управління кіберпростором, поглиблення міжнародного співробітництва. такі заходи формують основу цифрової економіки, яка дозволить країнам залишатись конкурентоспроможними у глобальному цифровому середовищі [5].

Отже, цифровізація стає ключовим фактором розвитку глобальної економіки. Розвинені країни, такі як США, Велика Британія та країни ЄС, демонструють успіхи завдяки стратегічним ініціативам, відкритості ринків і впровадженню новітніх технологій. Натомість країни, що розвиваються, стикаються з бар'єрами через обмеження доступу до цифрових ресурсів і недостатню інфраструктуру. Ефективне регулювання, міжнародна співпраця, розвиток цифрових навичок і кібербезпеки є ключовими умовами для реалізації потенціалу цифрової економіки. Успішні ініціативи сприяють не лише економічному зростанню, але й зміцненню позицій країн у глобальній цифровій екосистемі.

Список використаних джерел:

1. Корнєєва Ю. В. Роль держави у сприянні інвестиціям у розвиток цифрової економіки. Економіка прогнозування. 2018. № 1. 120-134 с
2. Grimm A. N. Trends in U.S. Trade in Information and Communications Technology (ICT) Services and in ICTEnabled Services. Washington DC: U.S. Department of Commerce Bureau of Economic Analysis, May 2016. 19 p. URL: https://www.bea.gov/scb/pdf/2016/05%20May/0516_trends_%20in_us_trade_in_ict_serivces2.pdf
3. Яненко І. Г. Цифрова трансформація промисловості України; ключові акценти. Проблеми економіки. 2017. № 4. 179-184 с.
4. Europe's Digital Decade. Shaping Europe's digital future <http://europa.eu>
5. Cohen J. E. Law for the Platform Economy. UC Davis Law Review. 2017. Vol. 51. P. 133–204.
6. Жукова Л. М. Цифрова економіка як об'єкт державного регулювання. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2017. № 5 (11). 7-11 с.

Петренко С. Л., студент спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»,
Кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу,
Інституту права та суспільних відносин
Відкритого міжнародного університету
розвитку людини «Україна»

РОЛЬ ООН У ПРОЦЕСІ ВИРІШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ КОНФЛІКТІВ

Особливу роль у підтримці міжнародної стабільності та забезпеченні міжнародної безпеки, попередженні та врегулюванні міжнародних конфліктів відіграє Організація Об'єднаних Націй (Далі – ООН). ООН була створена відповідно до ідеї універсальної організації, що зможе допомогти державам та народам назавжди позбутися від воєн і конфліктів, замінити силовий механізм регулювання міжнародних відносин.

ООН відіграє ключову роль у врегулюванні міжнародних конфліктів, забезпеченні миру і стабільності. Як найбільша міжнародна організація, що об'єднує 193 країни, ООН надає унікальні можливості для діалогу, медіації та дипломатичних зусиль для мирного розв'язання конфліктів.

Організація Об'єднаних Націй – міжнародна організація, яка створена для зміцнення і підтримки міжнародної безпеки і миру, для співробітництва та розвитку міжнародних відносин між державами [4]. За останні кілька років ООН взяла на себе провідну роль у вирішенні питання міжнародних конфліктів.

Стаття 33 глави IV Статуту ООН так і називається – «Мирне вирішення суперечок». Вона передбачає, що «сторони, які беруть участь у будь-якій суперечці, продовження якої могло б загрожувати підтримці міжнародного миру і безпеки, повинні насамперед намагатися вирішити суперечку шляхом переговорів, посередництва, примирення, арбітражу, судового розгляду, звернення до регіональних органів або угод чи іншими мирними засобами за своїм вибором» [4].

Мирне вирішення міжнародних конфліктів здійснюється трьома головними органами ООН: Радою Безпеки, Генеральною Асамблеєю і Міжнародним судом.

Якщо розібрати процес вирішення міжнародних конфліктів, то серед багатьох засобів впливу на конфліктуючі сторони, які використовує ООН найбільш поширеними є операції з підтримки миру, а також застосування санкцій щодо конфліктуючих сторін.

Для підтримки миру можуть використовуватися миротворчі сили. Це відбувається тоді, коли конфлікт досягає стадії збройної боротьби. Головною метою миротворчих сил є роз'єднання протиборчих сторін, недопущення збройних зіткнень між ними, контроль над збройними діями протиборчих сторін [1].

У якості миротворчих сил можуть виступати як військові підрозділи окремих держав або груп держав, так і збройні формування ООН.

Одночасно з введенням миротворчих сил ООН часто створюється буферна зона, щоб розвести збройні формування протиборчих сторін. Практикується також введення зон, вільних від польотів, для того щоб запобігти нанесенню бомбових ударів з повітря одним із учасників конфлікту.

Введення військ третьої сторони допомагає у врегулюванні конфліктів насамперед завдяки тому, що військові дії протиборчих сторін стають скрутними.

Щодо санкцій, то вони досить широко використовуються в міжнародній практиці. А використовуються, саме для того, щоб спонукати учасників швидше припинити конфлікт. Санкції вводяться державами за власною ініціативою, або за рішенням міжнародних організацій. Введення санкцій передбачається Статутом ООН у разі загрози миру, порушення миру або акту агресії з боку якоїсь держави. Санкції не припускають згоди того, відносно кого вони вводяться.

Існують різні види санкцій:

— торгові — стосуються імпорту та експорту товарів і технологій, причому особлива увага приділяється тим з них, які можуть використовуватися у військових цілях;

— фінансові — включають заборону або обмеження на надання позик, кредитів, а також на інвестиції;

— політичні — наприклад виключення агресора з міжнародних організацій, розрив з нею дипломатичних відносин.

Санкції є досить результативним кроком при врегулюванні конфлікту, оскільки вони призводять до ізоляції цих країн від зовнішнього світу. Однак використання санкцій ускладнюється тим, що вони діють не вибірково, а на все суспільство в цілому, причому переважно страждають найменш захищені верстви населення.

З розвитком міжнародних відносин збільшувалося число спроб забезпечити мир і безпеку у взаєминах між двома і більше державами.

ООН — це центр вирішення проблем, з якими стикається все людство. Її діяльність здійснюється спільними зусиллями більше 30 пов'язаних з нею організацій, що складають систему ООН.

З часу свого створення ООН виступає за основоположну рівність всіх народів і проти міжнародних конфліктів. За рішенням Генеральної Асамблеї в 2001 році на Всесвітній конференції були розглянуті методи боротьби проти багатьох початкових категорій міжнародних конфліктів, таких як: расизм, расова дискримінація, ксенофобія. Зростає участь Ради Безпеки в захисті цивільного населення під час збройних конфліктів, у сприянні дотриманню прав людини і захист дітей на війні. Розробка підготовчою комісією Міжнародного кримінального суду елементів злочинів відносно геноциду, військових злочинів і злочинів проти людства служить ще одним помітним внеском в інтерпретацію міжнародних відносин [3].

Нині ООН та інші організації її системи ведуть діяльність не тільки по роботі з усунення міжнародних конфліктів, але і сприяють дотриманню прав

людини, охороні навколишнього середовища, боротьбі з хворобами. Діючи у всіх регіонах світу, Організація Об'єднаних Націй та її установи надають допомогу біженцям, здійснюють програми розмінування, допомагають збільшити обсяг виробництва продовольства і відіграють провідну роль у боротьбі зі СНІДом.

ООН стикається з певними обмеженнями у своїй діяльності. Особливо це стосується випадків, коли члени Ради Безпеки, зокрема постійні члени з правом вето, мають різні інтереси щодо певного конфлікту, що ускладнює ухвалення рішень [2]. Тим не менш, ООН залишається важливим механізмом міжнародної безпеки та стабільності, здатним запобігати і врегульовувати конфлікти завдяки координації глобальних зусиль та підтримці міжнародного співробітництва.

Список використаних джерел:

1. Скрипник О. Роль Ради Безпеки ООН в регулюванні військових конфліктів. Уманська старовина. Вип. 8. 2021. С. 61-70.
2. Гедьов А.В., Шевченко В.А. Роль Ради Безпеки ООН у врегулюванні сучасних регіональних конфліктів. *Вісник Маріупольського державного університету. Історія. Політологія*. Вип. 18. 2017. С. 201-207.
3. Резолюція Ради Безпеки ООН від 28 вересня 2001 р. № 1373. URL: https://www.unodc.org/pdf/crime/terrorism/res_1373_english.pdf
4. Статут Організації Об'єднаних Націй. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf.

Pronoza I. I., candidate of political science,
associate professor, associate professor at the department
of political sciences and law
State Institution “South Ukrainian National
Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”

HYBRID WARS AS A CHALLENGE TO INTERNATIONAL SECURITY: MECHANISMS OF INFLUENCE AND COUNTERACTION

In modern conditions, international security is facing unprecedented challenges, among which hybrid wars occupy one of the key places. This phenomenon combines military, economic, information, political and cybernetic tools to achieve strategic goals without a formal declaration of war. Hybrid war has become the main tool of states that seek to avoid direct military confrontation [1, p. 66], while maintaining the ability to influence the political processes of other countries.

It should be noted that the term «hybrid war» entered scientific circulation thanks to the works of Frank Hoffman (an American specialist in the field of military and political strategy), who claims that each historical period is characterized by its own specific forms of war. In his opinion, the modern era is characterized by hybridization processes that also take place in the military sphere. F. Hoffman notes that «hybrid wars combine a number of different modes of warfare, including conventional capabilities, irregular tactics and formations, terrorist acts involving violence and criminal disorder» [2, p. 34]. The scientist noted that modern conflicts are characterized by the integration of traditional military actions with unconventional means, in particular information attacks and economic pressure. According to G. Snyder, the strategic destabilization inherent in hybrid wars is based on the creation of uncertainty that paralyzes traditional response systems.

An important example is the aggression of the Russian Federation against Ukraine, which demonstrates the multidimensional nature of hybrid wars. The

military occupation of Crimeain 2014 was combined with active information campaigns, economic blackmail and support for separatist movements in the Donbas. This gave grounds for Ukrainian and international experts, inparticular V. Kravchenko and M. Galeotti, to talk about a new level of hybrid strategies in international politics.

Hybrid warfare uses a wide range of instruments of influence, namely [3]:

- information nattacks (using disinformation, fake news and propaganda, hybrid aggression is aimed at changing public opinion and discrediting state institutions. For example, the Russian campaign in Western media to undermine the unity of the European Union has been actively analyzed by researchers such as P. Pomerantsev).

- cyber operations (attacks on critical infrastructure, such as the famous NotPetya virus, are aimed at destabilizing the economy and creating chaos in governance systems).

- economic pressure (sanctions, manipulation of energy resources and other economic levers are used to weaken the enemy. As A. Aslund notes, the economic component is a key element of Russia's hybrid strategies).

- the use of irregular armed formations (support for terrorist groups of private military companies, such as the Wagner Group, allows one to avoid direct responsibility for aggression).

Undoubtedly, hybrid wars pose numerous challenges to existing mechanisms for ensuring international security. First, they complicate the identification of the aggressor, since actions are often carried out through intermediaries. Second, traditional instruments of diplomacy and international law become less effective. As S. Waltemphasizes, hybrid aggression calls into question the effectiveness of the UN collective security system [4, p. 127].

An example is the weak reaction of the international community to Russia's violation of the Budapest Memorandum, which became an important precedent for other authoritarian states.

Regarding countermeasures, we note that effective countermeasures to hybrid wars require a systemic approach that includes measures at the national, regional and international levels. Successful countermeasures should combine political, informational, economic, legal and military instruments, and also focus on increasing the resilience of society to external threats.

Countering hybrid wars requires a comprehensive approach, including:

- improving information security (developing strategies to combat disinformation, including fact-checking projects such as the Ukrainian Stop Fake initiative).

- international coordination (deepening cooperation within NATO and the EU on cybersecurity, intelligence and economic protection).

- strengthening national resilience (government programs to increase media literacy, developing cyber defense and creating reserves of strategic resources).

- strengthening international law, as A. Politi notes, it is necessary to reform international law to adapt to new threats, in particular through the introduction of sanction mechanisms for the use of information and cyber attacks.

Thus, hybrid wars have become a key challenge for international security in the 21st century. Their multidimensional nature requires new approaches to countering them from states and international organizations, based on the integrated use of political, informational and legal instruments. Overcoming these threats is possible only through international solidarity and flexibility in the approach.

References:

1. Проноза І. І. Засоби масової інформації і комунікації в інформаційній війні як сучасна політична практика. Науковий журнал «Politicus». 2020. № 3. С. 65–70.

2. Hoffman F. Hybrid Warfare and Challenges. Joint Force Quarterly (JFQ). 2009. № 52. pp. 34–39.

3. Khurshid Khan. The role of social media in information warfare. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/role-social-media-information-warfare-khurshid-khan-abkfc/>

4. Walt S. Tarning American Power: The Global Response to U.S. Primacy. New York: W.W. Norton andCo., 2005. 320 p.

Самков О. О. аспірант 4 курс, група ПУ-21-1а,
спеціальність «281 Публічне управління та адміністрування»
Інститут права та суспільних відносин
кафедра «Міжнародних відносин та політичного консалтингу»
Університету «Україна»
ORSID:<https://orcid.org/0009-0003-3857-7171>

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ ТА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ПРОЦЕСІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація спричиняє значні зміни у світовій політиці та економіці, що, з одного боку, відкриває нові можливості для держав, з іншого — вимагає адаптації до нових викликів. Україна, як країна, що переживає трансформаційний період після здобуття незалежності, зіштовхується з низкою проблем у сфері міжнародної безпеки та економіки. Ці проблеми зокрема зумовлені зовнішніми і внутрішніми факторами глобалізаційного процесу. Вони включають питання енергетичної безпеки, економічної залежності від зовнішніх партнерів, а також загрози військових конфліктів, особливо на сході країни.

Однією з головних проблем міжнародної безпеки України є зовнішньополітичні загрози, що виникають у контексті її геополітичного положення. З 2014 року, коли Росія анексувала Крим і почала військові дії на Донбасі, безпека України стала пріоритетною темою міжнародної політики. Україна опинилася в центрі протистояння між Росією та західними державами, зокрема Європейським Союзом та США. Внаслідок цього держава змушена забезпечувати свою національну безпеку не лише через власні збройні сили, а й через міжнародні організації, зокрема НАТО, та угоди про стратегічне партнерство.

Глобалізація вносить певні зміни в підходи до забезпечення безпеки. В умовах розвитку технологій нові загрози виявляються не лише у військовій сфері, а й у кіберпросторі. Україна стала однією з основних мішеней для

кібератак з боку Росії [1,с.14], що ставить під сумнів надійність існуючих систем національної безпеки. Водночас Україна намагається інтегруватися в європейські та євроатлантичні структури, зокрема через реформу оборонного сектора та поліпшення співпраці з НАТО.

Глобалізація також значно впливає на економічну ситуацію України. Однією з ключових проблем є висока економічна залежність від зовнішніх постачальників енергоресурсів, особливо від Росії. Природний газ, нафта та вугілля, які Україна імпортує з Росії, становлять важливу частину енергетичного балансу країни, [1,с.23] що ставить під загрозу енергетичну безпеку в разі політичних або економічних конфліктів. Проблеми, пов'язані з енергетичними постачаннями, посилюються через політичну та військову напругу на сході країни.

Іншою важливою проблемою є необхідність структурних реформ у сфері економіки. За умов глобалізації Україна стикається з великими труднощами у взаємодії з міжнародними економічними структурами, такими як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світова організація торгівлі (СОТ). Виконання вимог міжнародних фінансових установ, зокрема щодо проведення фінансових реформ, може супроводжуватися соціальними й політичними труднощами всередині країни. Проте, для інтеграції в глобальну економіку важливо проводити ці реформи, оскільки Україна потребує фінансової підтримки для стабілізації макроекономічної ситуації [2,с.27].

Не менш важливою є проблема розвитку інфраструктури та інноваційних секторів економіки. Глобалізація стимулює конкуренцію на світових ринках, тому Україні необхідно поліпшувати конкурентоспроможність своїх товарів і послуг. Проблеми корупції, слабка правова система та недостатньо розвинута інфраструктура стримують економічне зростання. Однак, попри ці труднощі, Україна має великий потенціал для розвитку в таких секторах, як інформаційні технології, агропромисловий комплекс та енергетика, що є важливими для її економічної інтеграції в глобальну економіку.

Процес глобалізації створює як нові можливості, так і нові виклики для України в контексті міжнародної безпеки та економіки. З одного боку, країна може інтегруватися в глобальні економічні та політичні структури, що сприяє розвитку інфраструктури та економічному зростанню. З іншого боку, глобалізація зумовлює зростання зовнішніх загроз [3,с.21], що вимагає від України ефективної стратегії забезпечення національної безпеки. Проблеми енергетичної залежності, геополітичної напруги та економічних реформ є невід'ємною частиною сучасної реальності України.

Для подолання цих проблем Україні необхідно продовжувати курс на інтеграцію з міжнародними організаціями, модернізацію оборонної та економічної інфраструктури, а також проведення глибоких внутрішніх реформ, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності та стабільності економіки.

Список використаних джерел:

1. Харченко, В. І. (2022). Енергетична безпека України в умовах глобалізації. Київ: Наукова думка.
2. Кучер, І. В. (2021). Міжнародна безпека: виклики та загрози для України. *Політика і час*, 4, 56-67.
3. "Глобалізація та міжнародні відносини." (2023). Український інститут міжнародних відносин. Доступно на: www.uimv.org.ua
4. Міжнародний валютний фонд (2023). "Ukraine: 2023 Article IV Consultation-Press Release; Staff Report." IMF. Доступно на: www.imf.org
5. Світова організація торгівлі (2022). "Рейтинг конкурентоспроможності країн: Україна." WTO. Доступно на: www.wto.org

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Становлення та розвиток правової, демократичної, соціально орієнтованої держави потребують чималої підтримки як суспільства в цілому, так і його інститутів. Конституції України визначено людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Це свідчить про побудову суспільних демократичних цінностей у державі, про рівноправ'я та незалежність індивідуумів.

Так, саме людина, громадянське суспільство в цілому є відправною точкою для закладення цеглин у суспільно-політичний та соціально-економічного розвитку сучасної України.

В Україні до інститутів громадянського суспільства відносять: громадські організації, релігійні організації, благодійні організації, професійні спілки, об'єднання професійних спілок, творчі спілки, асоціації, організації роботодавців, недержавні засоби масової інформації, інші невідприємницькі товариства і установи, легалізовані відповідно до законодавства України.

Центральною ж фігурою громадянського суспільства, навколо якої все обертається, його опорою більшість дослідників бачить громадянина, який є особистістю суверенною, вільною, самостійною і відповідальною. «Громадянськість» індивіда має визначатися: участю особистості у вирішенні суспільних справ; усвідомленням особистістю своєї відповідальності за організацію життя в країні; намаганням людей вносити внесок в організацію життя країни, регіону, населеного пункту.

Кожний член громадянського суспільства має бути наділений свободою думати, вибирати і діяти в різних сферах життєдіяльності суспільства, – економічній, політичній, духовній, ідеологічній. Важливо, щоб громадянин відчував себе (може, й не обов'язково в прямий спосіб) суб'єктом правотворчості, а не лише об'єктом чужого впливу [1, с.89].

Цікавою видається думка, що нерозвиненість громадянського суспільства є однією з умов існування тоталітарного й авторитарного режимів. Взаємостосунки держави і громадських організацій базуються на ряді фундаментальних принципів. Головним серед них є принцип субсидарності, суть якого полягає у переході ряду функцій держави на рівень громадських інститутів. Другим дуже важливим принципом є принцип солідарності, відповідно до якого держава і «вільні носії допомоги» – недержавні організації та громадяни, мають діяти солідарно. Важливими принципами також є принцип соціальної відповідальності громадських організацій та принцип самодопомоги [3, с. 27, 28].

Отже, громадянське суспільство є складною соціальною системою, що сформувалося під час розвитку людської цивілізації, забезпечуючи нагальні потреби людей у різноманітних сферах, зокрема щодо вирішення соціально побутових й економічних, а також політичних проблем. Виокремлюючи основні ознаки громадянського суспільства, опираючись на історичну традицію, можна вирізнити наступні: легальність – діяльність у межах правових норм; автономність – незалежність від держави; публічність – відкритий простір комунікацій, участі громадськості; плюралізм – урахування думок та інтересів його членів; діяльність з метою задоволення інтересів своїх членів; артикуляцію політичної волі та соціальних норм. Громадянське суспільство – це концепція, яка визначається відсутністю єдиного наукового бачення. В історичній перспективі зміст розуміння громадянського суспільства радикально змінювався, а тому колишнє значення не завжди присутнє у теперішньому підході. А це лише доводить тезу, що громадянське суспільство – складний та

суперечливий феномен, істотні зрушення у дослідженні якого залежать від того, чи вдасться створити ефективну методологію, яка об'єднає зусилля різних наук, що займаються вивченням означеної проблематики [7, с. 213].

«Громадянське суспільство» – суспільство громадян із високим рівнем економічних, соціальних, політичних, культурних і моральних властивостей, яке спільно з державою утворює розвинені правові відносини; суспільство рівноправних громадян, яке не залежить від держави, але взаємодіє з нею заради спільного блага» [4, с. 120].

Ще більш точно суть поняття виклала український політолог І. Кресіна: «Громадянське суспільство не є інституційним феноменом поряд з такими однопорядковими суспільними інститутами, як держава, партія, громадська організація. Це не утворення, яке в інституційному сенсі чимось відрізняється від суспільства як соціального феномена. Громадське суспільство є характеристикою суспільства з точки зору його самоорганізації, ступеня розвитку демократії, реалізації прав і свобод людини і громадянина, виконання громадянами своїх політичних обов'язків як носіїв суверенітету, як джерела влади, як свідомих суб'єктів політичної діяльності, як людей, відповідальних за наслідки своїх дій, за майбутнє всього суспільства [2, с. 3].

Розпорядженням уряду України від 14 лютого 2023 року було затверджено План заходів до 2024 року щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки. Заходи плану розроблені у відповідності до завдань Стратегії та спрямовані на реалізацію її стратегічних напрямів: забезпечення ефективних процедур громадської участі у формуванні та реалізації державної політики, вирішенні питань місцевого значення; створення сприятливих умов для формування та інституційного розвитку інститутів громадянського суспільства; стимулювання участі інститутів громадянського суспільства в соціально-економічному розвитку України; створення сприятливих умов для міжсекторальної співпраці [5].

Громадянське суспільство перебуває у нерозривному взаємозв'язку із державною. Воно є ядром держави та вектором її розвитку у різних сферах. Проте саме держава гарантує правові основи створення та діяльності інститутів громадянського суспільства.

Проаналізувавши проведені дослідження, приємно відзначити, що громадянське суспільство України набирає обертів у своїй активності. Так, громадські, благодійні організації залучаються до діяльності, пов'язаної із захистом, збереженням та відновленням культурної спадщини, волонтерських, гуманітарних ініціатив. Центральні органи державної влади проводять тісну консультативну та експертну взаємодію з громадянським суспільством. Важливе місце громадянського суспільства – в освітній сфері. Спільним діалогом з державою вдається досягнути успішних результатів у безбар'єрній та інклюзивній освіті. Актуальною вже декілька років поспіль є онлайн освіта, до розвитку якої залучаються й інститути громадянського суспільства. Громадські організації пропонують гнучкі формати патріотичного виховання у позашкільній освіті. Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки одним із стратегічних завдань визначає забезпечення функціонування цілісної системи громадянської освіти та моніторингу її ефективності, проведення наукових досліджень, публікацій та просвітницьких заходів у сфері розвитку громадянського суспільства, розроблення освітніх програм з управління інститутами громадянського суспільства. Важливим пріоритетом громадянського суспільства наразі є післявоєнна побудова. Спостерігаємо активне залучення громадян до проєктів антикризової відбудови [6].

Отже, непроста природа поняття «Громадянське суспільство» надає поштовх для роздумів та нових досліджень сучасних діячів. Діяльність інститутів громадянського суспільства набуває актуальності в умовах сьогодення. Аналізуючи нормативну базу та наукові напрацювання, стає зрозумілим, що інститути громадянського суспільства мають значний вплив на

розвиток України. Активна громадська позиція та можливість індивіда брати участь у розбудові держави ще раз свідчить, що Україна – демократична, правова, соціально орієнтована держава, а ми рухаємось у вірному напрямку.

Удосконалюються підходи до вирішення проблемних питань, цифровізація стає основою для механізмів співпраці, історія ставить нові виклики, а громадянське суспільство у діалозі із державою активно їх приймає.

Список використаних джерел:

1. Головенько В. А. Громадянське суспільство як важливий чинник політичних та економічних процесів в Україні / В. Головенько // Укр. соціум. – 2006. – № 5 (16). – С. 80–93; Там само. – 2006. – № 6 (17). – С. 75–91; Там само. – 2007. – № 1 (18). – С. 89–103.

2. Кресіна І. До питання про визначення поняття громадянського суспільства і української революції 2004 року // Політичний менеджмент. – 2005. – № 6(15). – С. 3–6.

3. Нечаев Д. ФРГ: принципы сотрудничества государства с неправительственными объединениями (907е годы) // Мировая экономика и междунар. отношения. – 2002. – № 12. – С. 25–31.

4. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядн. В.П. Горбатенко; За ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. – 27е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.

5. Про затвердження плану заходів до 2024 року щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.02.2023 № 160-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-2023-%D1%80#Text>.

6. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні (2022–2023 рр.) : аналіт. доп. / [В. Г. Потапенко, Ю. А. Тищенко, Ю. Б. Каплан та ін.] ; за ред. В. Г. Потапенка, Ю. А. Тищенко, Ю. Б. Каплан. – Київ : НІСД, 2023. – 91 с. – <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.01>.

7. Чернописька В.З., Гарасимів Т.З., Дашо Т.Ю. Громадянське суспільство: правовий імператив сучасності. Монографія. Львів : Растр-7, 2020. - 244 с.

Старовойтов Д.Ф. здобувач третього освітнього рівня (аспірант) Відкритого міжнародного університету розвитку людини "Україна"

ЛОБІЮВАННЯ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ

Зростання геополітичної напруженості в ряді регіонів світу примушує безпекові структури звертати більше уваги на проблеми як зовнішньої, так і внутрішньої політичної стабільності. Особливої уваги, в даному контексті, заслуговує зв'язок між трудовими відносинами, які використовуються для лобіювання у публічному управлінні та їх впливом на політику національної безпеки, що стає дедалі помітним у розвинених державах. Загострення уваги на корпоративних діях, спрямованих на формування політичного ландшафту, виявляє глибокі суперечності між офіційно декларованими зобов'язаннями компаній щодо соціальної відповідальності та їхньою реальною діяльністю. Наприклад, компанія, яка виступає за зниження викидів парникових газів, може одночасно лобіювати проти посилення регулювання цих викидів. Така двоїстість не лише підриває довіру громадськості до бізнесу, але й ставить під сумнів ефективність політики, спрямованої на захист навколишнього середовища та суспільних інтересів. Зазначене обумовлює потребу критичного переосмислення ролі бізнесу у формуванні суспільних ініціатив і діяльності «неприбуткових організацій», спрямованої нібито на досягнення загального блага.

Розпочати аналіз ситуації доречно зі США, адже незважаючи на наявність доволі продуманих регуляторних рамок, саме американська система лобіювання часто зазнає критики за рахунок значного впливу масштабних корпорацій та груп інтересів на формування державної політики. Великі оборонні концерни, енергетичні монополії, фармацевтичні гіганти та інші ключові економічні актори залучають лобістів для захисту своїх комерційних

інтересів, що іноді веде до прийняття політичних рішень на користь певних секторів, навіть коли це йде на шкоду загальнонаціональним інтересам. Така динаміка становить загрозу для демократичних процесів та потенційно негативно позначається на державних політиках в таких важливих сферах, як національна безпека, охорона здоров'я та екологія.

Яскравим свідченням політичної впливовості є діяльність провідних американських оборонних підрядників, таких як Lockheed Martin, Boeing, Northrop Grumman та Raytheon. Ці корпорації систематично здійснюють лобіювання в Конгресі США та Пентагоні з метою забезпечення угод на виробництво озброєнь, авіаційної та оборонної техніки. Лише протягом першого кварталу 2023 року оборонний сектор і корпорація Boeing витратили понад 38,6 мільйона доларів на федеральне лобіювання [1]. А відповідно до звіту, опублікованого сенатором від штату Массачусетс Елізабет Воррен (Elizabeth Warren), щонайменше 672 колишніх урядовців, військових офіцерів і членів Конгресу працювали лобістами, членами правління або керівниками 20 провідних оборонних компаній у 2022 році [2]. Використовуючи значні фінансові ресурси та налагоджені зв'язки з політичними діячами, корпорації впливають на розподіл державних коштів на оборонні програми. І мова йде про мільярдні суми.

Вкрай тривожним є той факт, що корпоративне лобіювання може приховуватися за гранями офіційної діяльності компаній, залишаючись недоступним для оцінки і контролю інвесторів та споживачів. Ця відсутність прозорості й відповідальності у корпоративній політиці несе ризики не лише для внутрішньої стабільності компаній, але й для національної безпеки в цілому, особливо в контекстах, де ключові галузі економіки здатні формувати політичний режим країни. Сумнівна поведінка корпорацій не тільки впливає на сприйняття компаній у суспільстві та їхні стосунки з працівниками, інвесторами, та споживачами, але й має важливі наслідки для публічного управління та національної безпеки [3].

Залучення працівників до політичного лобіювання в рамках їхньої повсякденної роботи є практикою, яка стала досить звичайною для американських компаній. А. Хертель-Фернандес (A. Hertel-Fernandez) у книзі «Політика на робочому місці: Як компанії перетворюють своїх працівників на лобістів» провів опитування серед працівників і менеджерів та інтерв'ю з десятками топ-менеджерів, щоб продемонструвати, як ці політичні заклики до дії стають звичним явищем. Близько чверті американських працівників заявила в національно представницькому опитуванні 2015 року, що вони отримували політичні повідомлення або вказівки від своїх вищих менеджерів і керівників [4]. Тобто навіть у США, роботодавці можуть вимагати участь у політиці, як частину щоденної роботи працівників. Менеджери можуть винагороджувати або карати працівників приватного сектору, за їхні політичні погляди та дії.

Так, зокрема, мережа магазинів Menards стимулювала своїх 40,000 працівників пройти домашній курс з громадянської освіти, який містить тези проти державного регулювання та податків [5].

Використання робочого місця як платформи для політичного лобіювання не тільки розширює корпоративний вплив у політиці, але й створює потенціал для зловживань, коли роботодавці можуть використовувати свою владу для примусу або нагородження працівників за їхні політичні погляди та дії. А це вже ставить під загрозу не тільки незалежність працівників, але й «здоров'я» демократичних інститутів загалом, оскільки важливе рішення може вирішуватись не за заслугами ідеї, а через організований тиск з боку могутніх корпоративних інтересів.

Не менш запекло використання трудових ресурсів з метою тиску на чинну владу відбувається в ЄС. У 2018-2019 роках Францією прокотився масовий протестний рух «Жовті жилети». Офіційно він почався як відповідь на запропоноване підвищення податку на пальне, проте на диво швидко перетворився на масштабні демонстрації проти президента Франції Емманюеля Макрона, якого протестувальники звинувачували у погіршенні життєвих умов

для жителів малих міст та сільських районів Франції [6]. Такий «тиск вулиці» не міг виникнути стихійно, і мав певну підтримку корпоративного сектору.

Варто зазначити, що на початку руху навіть виникали розмови щодо можливості створення політичної партії, яка б прямо представляла інтереси цього руху. І у грудні 2018 опитування громадської думки показали, що гіпотетичний список кандидатів від «Жовтих жилетів» міг би здобути близько 10% голосів на виборах до Європейського парламенту [7]. Проте, вже через шість місяців остаточні результати виборів довели, що ці прогнози були невірними. Незважаючи на здатність руху залучати велику кількість прихильників, жоден зі списків партій, які стверджували, що представляють рух «Жовті жилети», не зміг подолати поріг у 5%, необхідний для того, щоб їхні кандидати потрапили до Європарламенту [7]. Даний приклад підкреслює, як використання трудових відносин для лобіювання у публічному управлінні може мати значний вплив на національну безпеку через мобілізацію громадських рухів.

Наразі, реально зростає потреба в більш суворому та всебічному регулюванні корпоративної політичної поведінки, що б могло забезпечити достатній рівень прозорості та відповідальності. Водночас – збільшується потреба і у належному регулюванні лобіювання, про що неодноразово велася мова і у вітчизняному науковому дискурсі [8]. Адже органи державної безпеки повинні бути поінформовані та здатні належним чином відреагувати на деструктивний корпоративний тиск до того, як він перетне межу загрози національній безпеці та громадському порядку.

Заохочення до вищої корпоративної політичної відповідальності є особливо актуальним у контексті використання трудових відносин для лобіювання у публічному управлінні, оскільки це має безпосередній вплив на формування національної безпеки. Корпорації, що активно втручаються у політичні процеси, можуть сприяти створенню умов для розвитку або загострення соціальних конфліктів, впливати на законодавство у ключових

галузях, включно з безпекою, охороною здоров'я та екологічними нормами, що вимагає відповідального та прозорого підходу від усіх зацікавлених сторін.

Окремі аспекти залучення працівників до політичного процесу можуть мати значний вплив на національну безпеку, адже вони не лише формують політичний ландшафт, але й сприяють підтримці політичних рішень, які можуть віддавати перевагу приватним інтересам на шкоду загальним. При цьому, роль працівників, як непрямих лобістів, стає ключовим елементом у стратегіях публічного управління, що потребує детальнішого аналізу та регулювання з метою запобігання конфліктам інтересів та забезпечення збалансованого впливу на політичні рішення.

В цілому ж, нерегульоване лобіювання може створювати ризики для національної безпеки. В умовах нових глобальних загроз, зокрема кіберзагроз та гібридних воєн, питання прозорості та контролю за лобістськими структурами стає ще більш гострим та заслуговує на увагу як дослідників, так і практиків.

Список використаних джерел:

1. Taylor Giorno. “Revolving door” lobbyists help defense contractors get off to “strong” start in 2023. *Open Secrets*. May 4, 2023. URL: <https://www.opensecrets.org/news/2023/05/revolving-door-lobbyists-help-defense-contractors-get-off-to-strong-start-in-2023/>

2. Pentagon Alchemy: How Defense Officials Pass rough the Revolving Door and Peddle Brass for Gold. *Prepared by Senator Elizabeth Warren*. April 2023. URL: <https://www.warren.senate.gov/imo/media/doc/DoD%20Revolving%20Door%20Report.pdf>

3. Ulucanlar, S., Lauber, K., Fabbri, A., Hawkins, B., Mialon, M., Hancock, L., Tangcharoensathien, V., Gilmore, A. B. Corporate Political Activity: Taxonomies and Model of Corporate Influence on Public Policy. *International*

Journal of Health Policy and Management, 2023; 12 (Issue 1) P. 1-22.
<https://doi:10.34172/ijhpm.2023.7292>

4. Alexander Hertel-Fernandez. *Politics at Work: How Companies Turn Their Workers into Lobbyists (Studies in Postwar American Political Development)*. Oxford University Press. 2018. 360p.

5. Alexander Hertel-Fernandez. Employers are increasingly using their workers as lobbyists. Here's why that's a problem. *Vox*. URL : <https://www.vox.com/polyarchy/2018/3/29/17177204/employers-use-workers-as-lobbyists>

6. Nossiter, A. Tear Gas and Water Cannons in Paris as Grass-Roots Protest Takes Aim at Macron. *The New York Time [online]*. 24 November 2018, URL: <https://www.nytimes.com/2018/11/24/world/europe/france-yellow-vest-protest.html>

7. EU elections: What became of the Yellow Vest candidates? *France 24*. 27/05/2019. URL : <https://www.france24.com/en/20190527-european-union-parliament-elections-yellow-vest-lists-candidates-far-right-rn-le-pen>

8. Яровой Т. С. Суб'єкти державної політики у сфері національної безпеки України як опосередковані об'єкти лобістського впливу. *Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр.* Дніпро: Вид-во ДРІДУ НАДУ, 2019. Вип. 4 (43). С. 31-36.

Шаронов О. Г., студент спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»,
Кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу,
Інституту права та суспільних відносин
Відкритого міжнародного університету
розвитку людини «Україна»

МИРНІ РЕВОЛЮЦІЇ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ: РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ТА ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ У МОБІЛІЗАЦІЇ ПРОТЕСТІВ

Мирні революції – це політичні зміни, які відбуваються без застосування насильства, в основному через масові мирні протести, демонстрації, страйки, бойкоти або інші форми громадянської непокори. За допомогою таких рухів можна змінювати політичні режими, домогтися демократичних реформ і справедливого дотримання прав людини [1].

Сучасні цифрові технології, зокрема соціальні мережі та онлайн-платформи, сприяють організації мирних революцій і протестів. Існує безліч механізмів, через які активісти використовують інтернет для мобілізації населення, координації дій та поширення ідеології протестів, а також технологій, що можуть посилювати або, навпаки, обмежувати ефективність мирних революцій.

Останнім часом світ активно спостерігає за збільшенням політичної ролі інтернет-комунікацій.

Зараз інтернет-комунікації є цілим процесом обміну інформацією, думками, ідеями та іншими даними між користувачами через інтернет за допомогою різноманітних платформ і технологій.

У сучасному світі інтернет-комунікації займають важливе місце в різних аспектах життя, включаючи політику, бізнес, освіту та особисті взаємини. Соціальні мережі перестали бути лише засобом комунікації, їх можна по праву назвати найбільш правдоподібною, практично реалізованою моделлю соціуму. Зараз у соціальних мережах відбувається так звана інтернет-мобілізація, що

безпосередньо впливає на політичний процес країн Західної Європи, авторитарні режими на Сході чи інші події, що відбуваються у світі. Одним із значущих соціально-політичних трендів в сучасному світі є посилення радикальних протестних настроїв, акумулювання яких все частіше відбувається в соціальних мережах та різних платформах таких як Facebook, Twitter, Instagram, TikTok, LinkedIn тощо, де користувачі можуть обмінюватися текстами, зображеннями, відео, повідомленнями, а також коментувати і взаємодіяти з контентом інших користувачів [2].

Однією з важливих переваг соціальних мереж як інструменту інтернет-мобілізації є широке коло підписників – це люди, які мають більше ресурсів, як правило, відчувають більшу ефективність та більше шансів мобілізуватися. Оновлюючи новини про протести в соціальних мережах, та отримуючи повідомлення від протестуючих, ти відчуваєш себе учасником великої системи. Адже страх утримує різні соціальні класи від протестування, таким чином держава здатна придушити їх з більшим успіхом [3].

Інтернет є глобальною платформою, де ведуться інформаційні війни, де країни або певні групи осіб використовують інтернет-комунікації для поширення пропаганди, маніпулювання громадською думкою, створення фейкових новин або дезінформації.

Інтернет-комунікації стали потужним інструментом для політичних кампаній, а також для організації протестів, мирних революцій і рухів за права людини.

Заклики проти насильства, що поширюються через онлайн-канали, відіграють важливу роль у мирних революціях, оскільки вони здатні впливати на характер протестів, сприяти їх легітимності та забезпечувати їхню стабільність. Вони можуть мати кілька значних функцій у мобілізації протестних рухів та у формуванні політичної ситуації загалом. До них можемо віднести: сприяння мирному протесту, залучення більшої кількості учасників,

моральний імідж протестів, привернення міжнародної уваги та підтримки, запобігання ескалації насильства, ідеологічне зміцнення руху.

Основною концепцією мирних революцій є заклики проти насильства, розглянемо детальніше основну ідею цієї концепції:

1. Заклики проти насильства є ключовим елементом мирних революцій, оскільки вони намагаються переконати протестувальників дотримуватися мирного характеру акцій, не переходячи до насильства, що дозволяє уникнути силових розгонів, зменшити кількість жертв серед протестувальників та правоохоронців, а також забезпечити легітимність протестів серед ширшої аудиторії, включаючи міжнародну спільноту.

2. Заклики проти насильства допомагають залучити до протестів ширші верстви населення, включаючи людей, які можуть бути налякані насильством або не хочуть брати участь у насильницьких акціях, вони можуть зменшити бар'єри для участі, особливо для жінок, літніх людей, дітей, а також для тих, хто може побоюватися репресій або насильства з боку влади.

3. Заклики проти насильства можуть підвищувати моральний імідж протестів. У світі, де насильство часто асоціюється з хаосом і тероризмом, мирні акції можуть виглядати більш етично прийнятними, що робить їх більш привабливими для ширшої аудиторії. Такий підхід дозволяє демонструвати позитивний образ протесту, що важливо для збору міжнародної підтримки.

4. Мирні протестні акції, які ґрунтуються на закликах проти насильства, можуть привернути більше уваги міжнародної спільноти. Організації, уряди та активісти, які підтримують права людини, часто більш охоче приєднуються до мирних протестів, особливо якщо вони проводяться без насильства.

5. Ненасильницька природа протестів може значно знизити ймовірність того, що влада застосує репресії проти учасників протестів. Протести, що базуються на ідеологічному підході проти насильства, мають менший ризик переростання в конфлікти, що можуть призвести до масштабних

кровопролитних сутичок, що часто відбувається в разі насильницьких протестів.

6. Заклики проти насильства формують етичну основу протесту, допомагаючи утримувати рух від екстремізму та радикалізації. Вони сприяють залученню більш рефлексивних і стратегічних учасників, які переконані, що мирний протест може змінити систему, не вдаючись до агресії.

Досліджена тематика є надзвичайно актуальною в умовах сучасних політичних змін і соціальних трансформацій, де цифрові технології не тільки полегшують організацію протестів, але й стають новим полем для боротьби за свободу і демократію. Водночас вони відкривають нові виклики, пов'язані з безпекою, контролем інформації та впливом пропаганди.

Список використаних джерел:

1. Bimber B. A., L. Copeland: Digital Media and Political Participation Over Time in the US: Contingency and Ubiquity. URL: <https://ecpr.eu/filestore/paperproposal/db466b6c-9c16-4491-b92a-32f1b0e80273.pdf>.

2. Van Laer, J., Van Aelst, P. Internet and social movement repertoires: Opportunities and limitations. *Information, Communication & Society*, 2010. Vol. 13(8). Pp. 1146–1171.

3. Яковлєв С.Ю. Соціальні мережі як інструмент мобілізації протестних рухів в Україні. *Регіональні студії. УЖНУ*. № 30. С. 122-126. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.30.21>

Ярмолюк А.В., аспірант кафедри адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності, Національний університет біоресурсів і природокористування України

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЛІСОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Лісопромисловий комплекс (ЛПК) є стратегічно важливим сектором економіки багатьох країн, у тому числі й України. Забезпечуючи виробництво деревини, будівельних матеріалів, паперу та інших товарів із високою доданою вартістю. Водночас сучасні глобальні виклики, такі як зміна клімату, зростаючий попит на природні ресурси та посилення міжнародної конкуренції, обумовлюють необхідність впровадження принципів сталого розвитку у цьому секторі.

Визначення поняття «сталий розвиток» є досить широким і неоднозначним. Разом з тим єдиного трактування сталого розвитку досі не існує. Сталий розвиток (англ. *sustainable development*) – загальна концепція щодо необхідності встановлення балансу між задоволенням сучасних потреб людства і захистом інтересів майбутніх поколінь, включаючи їх потребу в безпечному і здоровому довкіллі. Як сформулювала визначення сталого розвитку у своїй доповіді Комісія Брундтланд, це «розвиток, який задовольняє потреби нинішнього покоління без шкоди для можливості майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби».

Ряд теоретиків і прихильників сталого розвитку вважають його найперспективнішою ідеологією XXI ст. і навіть усього третього тисячоліття, яка, з поглибленням наукової обґрунтованості, витіснить усі наявні світоглядні ідеології, як такі, що є фрагментарними, неспроможними забезпечити збалансований розвиток цивілізації.

Сучасний розвиток цивілізації і пов'язані з ним техногенні навантаження спричиняють незворотні екологічні зміни у довкіллі. Ще у 1962 р. спеціальна сесія ООН звернула увагу на масштабні антропогенні забруднення навколишнього природного середовища і створила програму ООН з навколишнього середовища – ЮНЕП. У 1968 р. ЮНЕСКО (Організація ООН з освіти, науки і культури) запропонувала програму раціонального використання та охорони біосферних ресурсів «Людина і біосфера», у якій однією з головних складових було вивчення лісів [1].

У 1983 р. Генеральна Асамблея ООН доручила Міжнародній комісії з довкілля та розвитку розробити стратегічні напрями в галузі навколишнього середовища, які б дозволили забезпечити сталий розвиток суспільства до 2000 р. Комісією було підготовлено та опубліковано доповідь «Наше спільне майбутнє», де вперше широко застосовано термін «сталий розвиток». Визначення терміну є таким: «Сталий розвиток – це такий розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, але не ставить під загрозу можливість майбутніх поколінь задовольняти свої потреби».

Сталий розвиток – це систематично керований розвиток. Основою його керованості є системний підхід та сучасні інформаційні технології, які дозволяють дуже швидко моделювати різні варіанти напрямків розвитку, з високою точністю прогнозувати їх результати та вибрати найбільш оптимальний. Сталий розвиток є процесом змін, в якому експлуатація ресурсів, направленість капіталовкладень, орієнтація технологічного розвитку і підприємницьких змін знаходяться в гармонії, підвищують цінність поточного та майбутнього потенціалу з метою задоволення людських потреб і намагань.

Сталий розвиток лісового господарства ґрунтується на гармонійному поєднанні екологічних, економічних та соціальних функцій лісів. Україна доєдналась до міжнародних угод з підтримки сталого розвитку лісового господарства.

Сталий розвиток лісового господарства дійсно передбачає баланс між екологічними, економічними та соціальними функціями лісів. Такий підхід важливий для збереження лісових екосистем, забезпечення сталого використання їхніх ресурсів та створення умов для соціально-економічного розвитку.

Ключовими аспектами сталого розвитку лісового господарства є:

1. Екологічна складова:

- збереження біорізноманіття та природних екосистем;
- реалізація програм з рефорестації (відновлення лісів) та афорестації (створення нових лісів);
- стратегічне управління лісами для пом'якшення наслідків кліматичних змін, зокрема поглинання вуглекислого газу.

2. Економічна складова:

- розвиток деревообробної промисловості та створення продукції з високою доданою вартістю;
- ефективне використання лісових ресурсів без шкоди для довкілля;
- впровадження сучасних технологій для підвищення продуктивності та зменшення впливу на навколишнє середовище.

3. Соціальна складова:

- створення робочих місць, особливо у сільській місцевості;
- залучення місцевих громад до управління лісовими ресурсами;
- підвищення рівня освіти та обізнаності населення про значення лісів;

4. Україна та міжнародні угоди:

Україна, приєднавшись до низки міжнародних угод, взяла на себе зобов'язання щодо впровадження принципів сталого розвитку лісового господарства. Однією із важливих ініціатив, що визначають політику в цій сфері є Цілі сталого розвитку ООН (ЦСР) – Україна підтримує реалізацію ЦСР,

зокрема цілі №15: «Захист екосистем суші, збереження лісів, боротьба з опустелюванням, зупинка деградації земель та втрати біорізноманіття».

Таким чином, Україна має великий потенціал для реалізації принципів сталого розвитку лісового господарства. Водночас успіх залежить від ефективного використання ресурсів, інтеграції міжнародного досвіду та активного залучення місцевих громад.

Список використаних джерел:

1. Сталий розвиток лісового господарства: навчально-методичний посібник для другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 205 «Лісове господарство» / Уклад. В.М. Хрик, В.Г. Мазепа, І.В. Кімейчук, С.М. Левандовська, О.С. Ситник. Біла Церква. 2024. 217 с.

СЕКЦІЯ 4

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВ

Бабенко А. В. аспірант
кафедри журналістики та міжнародних відносин
ПВНЗ «Київський університет культури»
Київ, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Актуальність досліджень, спрямованих на підвищення ефективності державного управління, а також на покращення якості взаємодії громадян із державними структурами, значно зросла в умовах сучасних викликів (особливо після повномасштабного вторгнення РФ на територію України 24 лютого 2022 р.). Значної уваги заслуговують питання пошуку нових методів адаптації міжнародного досвіду у впровадженні сервісних та управлінських функцій держави. Серед таких підходів особливої ваги набуває діджиталізація, яка розглядається як ефективний інструмент подолання надмірної бюрократизації адміністративних процесів.

Щодо сутності поняття діджиталізації то термін «діджиталізація» (англ. digitalization) у буквальному розумінні означає «оцифрування» або «перенесення у цифрову форму». Водночас його значення у науковій і практичній площині набагато ширше. Діджиталізація стосується не лише технологічного аспекту перетворення інформації, але й охоплює соціальні, культурні та антропологічні трансформації, які виникають у процесі переходу від аналогових до цифрових форматів функціонування суспільства. У цьому контексті важливо підкреслити, що термін «діджиталізація» відрізняється від

«цифровізації», оскільки включає аспекти, які виходять за межі простого перенесення даних у цифрову форму, торкаючись фундаментальних змін у способах взаємодії людей, установ та технологій [4].

Метою даного дослідження є аналіз сутності діджиталізації як явища, що формує сучасну державну політику, а також оцінка заходів, які впроваджуються в Україні для інтеграції діджиталізаційних процесів у державне управління. Особливий акцент робиться на дослідженні ролі діджиталізації у державній політиці, а саме: підвищенні ефективності адміністративних процесів та покращенні якості публічних послуг.

Переконані, що сьогодні діджиталізація є стратегічним ресурсом державної політики України та провідних держав світу. Зокрема, у європейській та американській наукових традиціях діджиталізація досліджується як багатоаспектне явище, що поєднує технологічні інновації із соціокультурними змінами. Для держави діджиталізація виступає не лише засобом модернізації внутрішніх процесів, але й потужним механізмом оптимізації взаємодії із громадянами. Наприклад, створення цифрових платформ для надання публічних послуг сприяє зменшенню бюрократичного навантаження, підвищує прозорість та забезпечує швидкий доступ до сервісів [3, с. 275].

Діджиталізація є ключовим напрямком трансформації державного управління в Україні. Її впровадження дозволяє вирішувати питання ефективності та доступності послуг, а також сприяє поступовому скороченню адміністративних бар'єрів. Подальші дослідження мають зосереджуватись на аналізі найкращих міжнародних практик і адаптації їх до українських реалій з метою підвищення якості життя громадян та модернізації державного апарату [2].

На сучасному етапі розвитку України діджиталізація набуває особливого значення, охоплюючи всі сфери, які визначаються державними пріоритетами. Адекватна відповідь на потребу ефективного управління цифровими

трансформаціями стало створення профільного органу – Міністерства цифрової трансформації. Його діяльність регулюється Постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 року, яка визначає ключові напрями роботи міністерства та окреслює його функції. Основними завданнями Міністерства є формування та реалізація державної політики у таких сферах: цифровізація та цифрова економіка; розвиток цифрових навичок та прав громадян; відкриті дані та інформаційна інфраструктура; електронні та адміністративні послуги; електронні довірчі послуги; розвиток ІТ-індустрії.

Міністерство цифрової трансформації України відіграє ключову роль у модернізації країни, забезпечуючи технологічну інтеграцію в усіх аспектах суспільного життя. Цифровізація спрощує доступ до публічних послуг, підвищує прозорість державного управління та створює нові можливості для розвитку економіки. Водночас увага до цифрових прав громадян і їхніх навичок сприяє побудові справедливого та інклюзивного інформаційного суспільства.

Впровадження політики діджиталізації є стратегічним напрямом розвитку України, який дозволяє модернізувати управлінські процеси, сприяє підвищенню якості життя громадян і забезпечує конкурентоспроможність держави на міжнародній арені. Подальші кроки мають бути спрямовані на закріплення успіхів цифрових трансформацій та їхню адаптацію до глобальних викликів [6].

Діджиталізація сьогодні виступає як драйвер трансформації державного управління. Зокрема використання інноваційних цифрових технологій у державному секторі здатне суттєво оптимізувати процеси управління, підвищити їх ефективність та забезпечити прозорість. Одним із ключових напрямків діджиталізації є інтеграція стратегічних технологій, що формують сучасний підхід до державного управління. Окреслимо 10 основних технологій, які мають трансформаційний потенціал для державного сектору: 1. Цифрове робоче місце; 2. Багатоканальне інформування та залучення громадян; 3. Відкриті дані; 4. Електронна ідентифікація громадян (e-ID); 5. Повсюдна

аналітика; 6. «Розумні» машини та засоби; 7. Інтернет речей (IoT); 8. Цифрові державні платформи; 9. Програмні архітектури; 10. Блокчейн-технології [1].

На основі загального огляду чинного законодавства України у сфері діджиталізації та використання інформаційних технологій можна стверджувати, що наша держава демонструє конкурентоспроможність у цій сфері на тлі країн Європейського Союзу. У деяких аспектах Україна навіть випереджає окремі європейські країни за рівнем впровадження цифрових рішень та переведення інформації у цифрову форму.

Основні досягнення України в діджиталізації законодавства є такими: наявність базового законодавства для діджиталізації (станом на 2024 рік Україна має повноцінну нормативно-правову базу, яка регулює процеси діджиталізації. Це забезпечує законодавчу підтримку впровадження цифрових технологій у різних секторах суспільного життя та державного управління). Функціонування онлайн-реєстру юридичних осіб (в Україні створено та успішно функціонує онлайн-реєстр юридичних осіб, який забезпечує безперервний доступ до базової інформації про юридичну особу, що надається безкоштовно; можливість отримання додаткової інформації за символічну плату. Цей інструмент значно спрощує доступ до інформації та сприяє прозорості ведення бізнесу). Визнання електронних доказів у правових процесах (українське законодавство визнає електронні докази як легітимні у цивільному, господарському, адміністративному та кримінальному процесах. Це є важливим кроком для ефективного використання цифрових технологій у процесуальних відносинах, забезпечуючи: оперативність судового розгляду; розширення доступу до правосуддя; зменшення обсягів паперової документації).

Хоча країни ЄС є лідерами у впровадженні цифрових технологій, Україна демонструє значні досягнення у створенні зручних і ефективних цифрових рішень. Зокрема, функціонування онлайн-реєстрів та впровадження електронних доказів дає змогу Україні не лише відповідати європейським

стандартам, але й у деяких аспектах задавати тон у цифровізації правової сфери.

Окремо слід підкреслити значний внесок Михайла Федорова, міністра цифрової трансформації України, у розвиток державної цифрової інфраструктури, зокрема, через створення та впровадження онлайн-сервісу державних послуг «Дія». Ця платформа стала яскравим прикладом інноваційного підходу до модернізації державного управління та змінила уявлення громадян про взаємодію з державними структурами [5].

Таким чином, Україна активно розвиває законодавчу базу для підтримки цифрових інновацій, створюючи передумови для подальшої інтеграції в європейський цифровий простір. Ефективне впровадження цифрових технологій сприяє прозорості, відкритості та зручності взаємодії громадян і бізнесу з державними органами. У майбутньому подальше вдосконалення законодавства та інтеграція новітніх технологій дозволять Україні закріпити свої позиції серед лідерів діджиталізації в регіоні.

Список використаних джерел:

1. Україна 2030e – країна з цифровою економікою. Український інститут майбутнього. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html#6-2-8> (дата звернення: 10.11.2024).

2. Амелін А., Фіщук В., Лаврик Я., Юрчак О., Чернев Є., Матюшко В. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою. Хвиля. URL: <https://hvylya.net/uk/special-projects/177938-ukraina-2030e-kraina-z-rozvinutoju-cifrovoju-ekonomikoju> (дата звернення: 11.11.2024).

3. Концептуальні засади взаємодії політики й управління : навч. посіб. / авт. кол.: Е.А. Афонін, Я.В. Бережний, та ін.; за заг. ред. В.А. Ребкала, В.А. Шахова та ін. Київ : НАДУ, 2020. 300 с.

4. Тетеряник Б.С. Діджитизація та діджиталізація в контексті віртуалізації господарської діяльності. URL: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/03/Teteriatnyk.pdf> (дата звернення: 11.11.2024).
5. Дія: Державні послуги онлайн. Єдиний портал державних послуг Дія. URL: <https://diia.gov.ua>
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/856-2019-%D0%BF> (дата звернення: 12.11.2024).

Дубас Р. Г., доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри управління та адміністрування,
ЗВО «Університет «Україна»

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

В умовах повномасштабної війни та складної економічної ситуації в Україні, одне з найважливіших завдань влади полягає в пошуку додаткових джерел фінансування, в тому числі для озброєння Збройних Сил України.

Одним з перспективних джерел суттєвого наповнення державного бюджету може бути експорт товарів військового та подвійного призначення, який з 2022 року фактично призупинений.

Нині міжнародна передача товарів військового та подвійного призначення становить глибоко укорінене явище, характерне для розвитку сучасних міжнародних відносин. Це обумовлено суверенним правом держав отримувати в цілях оборони озброєння та військову техніку, які надходять, зокрема, із зовнішніх джерел. В той же час, світовий ринок озброєнь – один з найбільш складних секторів світової економіки. Суперництво окремих країн є дуже гострим: боротьба точиться не тільки за окремі прибутки, а й за військово-технічну перевагу, тривалу прив'язку покупця до технологічного комплексу виробника. Адже, придбані кораблі, літаки, системи протиповітряної оборони, танки, артилерійські комплекси служать, як правило, багато років, і з часом потребують модернізації та ремонту, тому перша угода тягне за собою необхідні наступні сервісні контракти з виробником.

За орієнтовними підрахунками Стокгольмського інституту дослідження проблем миру (СІПРІ) – незалежного міжнародного інституту, який досліджує на основі відкритих джерел питання конфліктів, озброєнь, контролю над озброєннями та роззброєння, - загальна вартість світової торгівлі зброєю

становила щонайменше 138 млрд дол. США у 2022 р. (останній рік, за який є дані) [1, с. 11]. Україна до повномасштабної війни (2017-2021 роки) займала 14 місце за обсягами експорту озброєння серед держав світу з часткою 0,7% [2, с. 298].

У 2019-2023 роках за даними СІПРІ розподіл експорту наступний:

1. США залишаються найбільшим експортером озброєння у світі, наростивши свою частку у загальному обсязі до 42% (+17% порівняно з 2014-2018 роками);
2. Франція з невеликим відривом обігнала росію та стала другим за величиною експортером озброєння у світі - її частка становить 11% (+47% порівняно з попереднім періодом);
3. росія - експорт озброєння впав на 53% у 2019-2023 роках порівняно з 2014-2018 роками. Одна з ознак зниження значення рф як глобального постачальника полягає в тому, що у 2019 році зброю з рф отримала 31 держава, а у 2023-му - лише 12;
4. Китай- четвертий у топі найбільших експортерів озброєння із часткою 5,8%;
5. Німеччина - замикає п'ятірку експортерів(5,6%) [3, с.1].

У поточному році, за словами экс-голови Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України Олександра Камишіна, українські компанії здатні виробити зброї на 20 млрд дол. США, тоді як держава може законтрактувати її лише на 6 млрд дол. США. Цифра 20 млрд дол. США з'явилася після опитування виробників. Вона приблизна і, ймовірно, дещо завищена. Однак розрив між державним замовленням та спроможністю все одно суттєвий.

Контракти за держзамовленнями є короткими, що робить оборонний бізнес малопрогнозованим і змушує їх шукати замовлення закордоном. Але оскільки експорт де-факто закритий, підприємства часто простоюють місяцями.

Експорт товарів військового та подвійного призначення міг би стати джерелом валюти та податкових надходжень для України (за даними експертів, додатково в бюджет може зйти до 2 млрд дол. США). До великої війни лише Державний концерн «Укроборонпром» мав портфель експортних контрактів на сотні мільйонів доларів.

За два роки кількість оборонних заводів в Україні зростає в рази, а низка військових розробок показала свою ефективність у найбільш технологічній війні в історії. Експортний потенціал нових ракетних комплексів, ударних і розвідувальних дронів, наземних роботизованих комплексів уже не викликає сумніву. Конфлікти в Ізраїлі, Перській затоці та напруга навколо Тайваню підігривають попит на зброю, а досвід російсько-української війни створив ніші на ринку, які вже зараз могли б займати вітчизняні компанії, спираючись на досвід бойових дій та спеціальних операцій. Адже, саме торгівля зброєю та угоди про передачу технологій дозволили зберегти в свій час цілі науково-виробничі школи, зокрема літакобудування та танкобудування. Наприклад, передача Ірану технології створення літаків Ан-140 у середині 1990-х років дала змогу компанії Антонова запустити в серію літаки сімейства Ан-148/Ан-158/Ан-178 і не втратити позицій у світі. А 320 танків Т-80УД, які продали Пакистану, врятували танкобудівну галузь і дозволили створити танк «Оплот». Пізніше, завдяки обіговим коштам Державної компанії «Укрспецекспорт» і її дочірніх підприємств, у держави з'явилися нові надбання, наприклад- модернізована станція пасивної радіоелектронної розвідки «Кольчуга-М», лінійка бронетранспортерів БТР-3Е, високоточні засоби ураження «Комбат», версії модернізації бойових літаків МіГ-29 і бойових вертольотів Мі-24, зенітний ракетний комплекс С-125 «Блакитний Ніл», тощо.

Отримавши доступ до світового ринку озброєння, українські компанії покращать інвестиційну привабливість та залучатимуть більше фінансових ресурсів. Це привабить більше західних інвесторів, які побачать в Україні глобальну перспективу для свого бізнесу.

Ціни на світових ринках зазвичай вищі, ніж усередині держави, що дозволить компаніям отримувати надприбутки на розробку вітчизняного озброєння.

Загалом, розвиток експортного потенціалу оборонно-промислового комплексу України забезпечить:

- збереження виробничих спроможностей та персоналу вітчизняних виробників після завершення війни, коли обсяг державних замовлень зменшиться;
- реінвестування валютної виручки в науково-дослідні роботи та розробки;
- збільшення обсягів виробничої діяльності та здешевлення продукції завдяки ефекту масштабу;
- розвиток кооперації з ключовими країнами-партнерами;
- збільшення обсягів податків та зборів в державний бюджет.

В перспективі, завдяки посиленню своїх позицій на зовнішніх ринках та активному розвитку військово-промислового комплексу, Україна здатна задовольняти потреби не лише власних Збройних Сил, а й забезпечувати оборонні потреби країн-партнерів.

Список використаних джерел

1. Стокгольмський інститут дослідження проблем миру (СІПРІ). Щорічник СІПРІ 2024: Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека. Резюме. / Режим доступу: <https://razumkov.org.ua/vydannia/sipri>.
2. СІПРІ 2022: Щорічник: Озброєння, роззброєння та міжнародна безпека: Пер. з англ./Стокгольм. міжнар. ін-т дослідження миру; Укр. центр екон. і політ. досліджень ім. О.Разумкова; Редкол. укр. вид.: О.Мельник (керівник проекту) та ін. – К.: Заповіт, 2023. – 732с.

3. Pieter D. Wezeman, Katarina Djokic, Dr. Mathew George, Zain Hussain and Siemon T. Wezeman. Trends in International Arms Transfers, 2023//March 2024./ Режим доступа: <https://doi.org/10.55163/PBRP4239>.

Дудецький Д. В., аспірант, Інститут права та суспільних відносин, ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-1750-2984>

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ СЕРВІСІВ І ВЗАЄМОДІЮ З ГРОМАДЯНАМИ

В умовах глобалізації та розвитку інформаційних технологій реформування державного управління через впровадження інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій стає ключовим чинником забезпечення ефективності та прозорості діяльності органів влади. Сучасні трансформації в державному управлінні вимагають комплексного підходу, який включає не лише технологічні нововведення, але й зміну організаційної культури, підвищення кваліфікації державних службовців та зміцнення інституційної спроможності державних структур.

Одним із прикладів успішного впровадження цифрових технологій є досвід Естонії, де цифровізація державного управління досягла високого рівня розвитку (на момент 2022 року посідає 9 з 27 Європейських країн за показником DESI). Впровадження електронної демократії, онлайн-голосування та цифрових адміністративних послуг у цій країні є показовими прикладами того, як цифрові інструменти можуть значно покращити ефективність управлінських процесів, зменшити рівень корупції та підвищити довіру громадян до державних органів. Естонський досвід є важливим орієнтиром для країн, які прагнуть модернізувати своє державне управління, включаючи Україну [1].

Цифрові платформи мають значний потенціал для трансформації державного управління в Україні, забезпечуючи підвищення ефективності, зменшення витрат та покращення взаємодії між державними органами і громадянами. Вони здатні автоматизувати багато процесів, оптимізувати

структуру державних установ та зменшити потребу в адміністративному персоналі, що дозволяє скоротити витрати. Перехід до цифрового уряду, орієнтованого на інновації, є важливим етапом розвитку, що дозволить забезпечити якісніші та доступніші державні послуги.

У контексті реформування державного управління в Україні необхідно враховувати міжнародний досвід, зокрема в частині розвитку цифрових послуг для громадян та бізнесу. Програми, спрямовані на підвищення цифрової грамотності державних службовців, є важливою складовою цього процесу. Так, в Україні розроблені та впроваджуються короткострокові навчальні програми, як-от "Діджиталізація (цифровізація). Держава в смартфоні", що забезпечують розвиток цифрових компетентностей у місцевих державних органах. Оволодіння новітніми технологіями, такими як електронні платформи для державних послуг, інтегровані системи електронної ідентифікації та засоби забезпечення кібербезпеки, дозволяє створити нові умови для більш ефективного та прозорого управління.[2]

Однією з ключових особливостей цифрових платформ є можливість зменшення витрат на управління. Вони дозволяють застосовувати принципи належного урядування та економічний уряд, що забезпечує зниження бюрократичних бар'єрів і сприяє більш ефективному використанню державних ресурсів. Наприклад, платформи можуть виконувати функції контролю за якістю послуг, збирання звітності та надання необхідних дозволів для учасників ринку. Цей підхід дозволяє значно зменшити адміністративні витрати, що важливо для державних органів, а також для бізнесу.

Однією з важливих складових цифрового уряду є створення єдиної інтегрованої системи для надання послуг та обміну інформацією. Цифровий уряд є наступним етапом розвитку електронного уряду, що базується на використанні цифрових технологій для підвищення якості та доступності державних послуг. Відмінності цифрового уряду від електронного полягають у більшій гнучкості та інтеграції різних органів влади, а також в орієнтації на

клієнта, що дозволяє створити більш ефективну, зручну та прозору систему взаємодії з громадянами.

Цифрові платформи не лише оптимізують внутрішні процеси, але й можуть стати основою для розвитку нових форм управління. Вони можуть мати функції, які дозволяють здійснювати моніторинг, збори податків, страхування та інші важливі аспекти, що є традиційно притаманні органам державної влади. Таким чином, цифрові платформи змінюють саму парадигму державного управління, перетворюючи його на більш прозоре, ефективне та орієнтоване на інтереси громадян і бізнесу [3.]

Таким чином, для успішної реалізації реформ у сфері державного управління необхідно не лише активно впроваджувати нові цифрові технології, але й забезпечувати системну підготовку державних службовців, розвивати інфраструктуру для надання цифрових послуг та інтегрувати ці технології у всі сфери управлінської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Роман Була. МОДЕЛЬ ЦИФРОВОГО УРЯДУВАННЯ В ЕСТОНІЇ.
<https://journals.maup.com.ua/index.php/political/issue/view/393/414>
2. П. І. Бігняк, В. М. Михальчук РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ЦИФРОВІЗАЦІЯ. URL:
http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2021/18.pdf
3. В. П. Кохан ДО ПИТАННЯ ПРО ДЕРЖАВНІ ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2021/Conf_21.05.2021/Conf_21.05.21_15.pdf

Женжера С. В., кандидат філософських наук,
доцент кафедри Кафедра міжнародних відносин
та політичного консалтингу Інституту права та
суспільних відносин Відкритого міжнародного
університету розвитку людини «Україна»

МОБІЛІЗАЦІЯ, ЯК КОМПЛЕКСНЕ СУСПІЛЬНЕ ЗАВДАННЯ ВОЄННОГО ТА МИРНОГО ЧАСУ

Вихід на світову арену натовпу, великих мас людей, не лише піднімає питання щодо особливих форм психологічного тиску на свідомість індивіда та очевидні синергетичні ефекти, що мають місце після досягнення певної критичної кількості населення країни або протестувальників на окремо взятій площі. Масового характеру набувають ті сфері людської діяльності, що раніше відводились для професіоналів. Наполеонівські війни характеризувались відносним розмежуванням цивільного населення та особового складу відповідних армій. Хоча вже тоді вміння Наполеона Бонапарта заохочувати приплив нових рекрутів дозволяв йому неодноразово протистояти європейським коаліціям, спираючись на національні ресурси та не дуже надійних союзників. Війни ХХ сторіччя, особливо дві Світові, вже наочно продемонстрували, що війну виграє той, хто виграє мобілізацію.

Досвід нинішнього екзистенційного протистояння України та РФ, який набув воєнного характеру із 2014 року, змушує нас звертатись до проблем мобілізації на всіх рівнях: професійно-військовому, економічному, соціальному, політичному, зрештою філософсько-методологічному. Альтернативою є хибна констатація неможливості ефективного протистояння опоненту, який має більші людські, природні, економічні ресурси, геополітичний вплив тощо.

Загальна методологічна схема здійснення мобілізації може спиратись на темпоральний вимір. Вона теоретично проста, але потребує наполегливості у реалізації та стратегічного мислення.

1. Мобілізація має здійснюватись до війни. Зусиллями педагогів, психологів та фахівців з воєнної підготовки у мирний час. Це не лише відбір найкращих кандидатів до військових училищ та академій, їх подальше справедливе просування по кар'єрній драбині. Це також робота із представниками цивільних професій та обмежено придатними до воєнної служби. Вони, як мінімум, мають розуміти: (1) що у них дійсно є «запасна» військова спеціальність, (2) що вони реально можуть бути мобілізовані під час війни, незалежно від бажання та рівня підготовки в той конкретний період часу, (3) і, досить тонкий момент, люди мають креативно діяти у ситуації кардинальних змін, бути готовими приймати нові ролі окрім тих, які розпланували собі на все життя, не боятись горизонтальної соціальної мобільності у критичних умовах.

2. Мобілізація під час ведення реальних бойових дій має бути не стільки тотальною, як перманентною. Тотальна мобілізація залежить від правових аспектів, оголошення особливих станів та війни як такої. Крім того, розвідка опонента досить чітко уявляє можливості нашої тотальної мобілізації, оскільки остання залежить від кількості реальних сержантів, офіцерів та генералів запасу різного ступеня готовності та придатності (push-менеджмент). Перманентна ж мобілізація здійснюється в залежності від конкретних потреб (pull-менеджмент). Як показала історія Другої Світової війни, гітлерівська Німеччина припустилась стратегічних помилок у розрахунках мобілізаційних можливостей СРСР якраз через те, що не були враховані перманентні мобілізаційні механізми та безперервний «конвеєр» створення нових дивізій до тієї точки, коли фронт наситився і виникла можливість переглянути ефективність окремих з'єднань, зводити бригади у дивізії, поліпшувати озброєння та забезпечення тощо. Але розрахунок на перемогу шляхом

знищення умовних 200 дивізій виявився безглуздом, оскільки їх досить швидко стало 300, 400 і скільки потрібно. Зрозуміло, що подібний урок варто засвоювати конструктивно, запозичувати ідею гнучкої перманентної мобілізації, але не практику атак «хвилями», «м'ясні штурми» тощо.

3. Нарешті, слід безперервно здійснювати ретроспективний аналіз. Завершення нинішньої війни не має бути приводом списати на неї всі недоліки й забути. Існує відоме правило, що генерали завжди готуються до попередньої війни (кров'ю скоригований устав надалі виконує роль ритуалу, запускає своєрідний rule-менеджмент). Це не ідеальний метод, але його хоча би варто використати максимально ефективно. Завершення бойових дій має бути приводом для аналізу недоліків нинішньої мобілізації: (1) невдалого комплектування та забезпечення окремих підрозділів та частин, (2) нестачі резервів, особливо оперативних мобільних резервів, орієнтованих на активні контрударні і контрнаступальні дії, (3) недостатньо гнучка робота із мобілізаційним ресурсом через епізодичне використання можливостей кадрових рекрутингових агентств та відсутність у складі ТЦК потрібної кількості звичайних цивільних фахівців із рекрутингу, роботи з персоналом, оперативного ведення цифрових баз даних тощо.

Роль філософа, цивільного чи військового, у такій ситуації полягає у невтомному розвитку стратегічного мислення – як свого власного, так і колег, студентів, підлеглих, кожен з яких у воєнний час може стати людиною, яка прийме ключове переможне рішення. Для вищих навчальних закладів, особливо військових та тих, де навчаються співробітники служб спеціального призначення, задача формулюється комплексно: виховання інтелектуальної культури діючих, потенційних військових, а також військових «випадкових», кількість яких під час перманентної мобілізації стає домінуючою та поступово переходить, впливає на якість.

Список використаних джерел:

1. Carl von Clausewitz. Principles of War. – [Translated and Edited with an Introduction by Hans Wilhelm Gatzke]. – Dover Publications, Inc. – Mineola, New York, 2003. – 82 p.
2. Carl von Clausewitz – Strategie aus dem Jahr 1804, mit Zusätzen von 1808 und 1809, Hamburg 1937.
3. Jan Willem Honig. The Idea of Total War: From Clausewitz to Ludendorff. – P. 29-41. – Режим доступу: <https://www.nids.mod.go.jp/english/event/forum/pdf/2011/08.pdf>
4. Hopp, Wallace J.; Spearman, Mark L. To pull or not to pull: what is the question? // Manufacturing & Service Operations Management, 2004 – 6 (2): P. 133–148. – Режим доступу: <https://pubsonline.informs.org/doi/epdf/10.1287/msom.1030.0028>
5. Luttwak, Edward. Strategy: the logic of war and peace. – The Belknap Press of Harvard University Press, 2001.
6. Історія філософії. Словник / за заг. ред. д. ф. н., проф. В.І. Ярошовця. – 2-ге вид., перероб. – К. : Знання України, 2012. – 1087 с. – С. 43-44.
7. Ортега-і-Гасет, Х. Бунт мас / Х. Ортега-і-Гасет // Ортега-і-Гасет Х. «Вибрані твори». – К.: Основи, 1994. – С. 15-139.

Кадлубович Т.І., кандидат політичних наук, доцент,
Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна»

ДЕРЖАВНИЙ БРЕНДИНГ ЯК СКЛАДОВА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

На сучасному етапі розвитку, коли соціальний світ існує у формі інформаційного суспільства та має високі темпи змін, коли інформації настільки багато, що людина змушена пристосовуватись до її споживання, коли однією з рис сучасної цивілізації, культури стає візуалізація, коли Україна переживає складний період у боротьбі за власну незалежність, постає питання про створення якісного державного бренду, який би чітко вказував на «індивідуальне обличчя» нашої держави, голосно заявляв усьому світові: «Ми є!».

У традиційному розумінні брендинг – елемент економічного маркетингу, а саме – процес формування й просування на ринку того чи іншого бренду, товару. Але останнім часом питання брендингу цікавить політологів, міжнародників, фахівців із зовнішньої політики. Це можна пояснити тим, що бренд держави повинен не лише відображати національну ідею країни, але й забезпечувати її стійкі позиції на міжнародній арені. Російська агресія викликала пошук інтересу науковців до проблематики формування державного та національного бренду. Заслуговують на увагу роботи Д.Бондар, Н.Кінаш, О.Савенко, Л.Тешевої та ін. Питання національного бренду держави є одним із предметів дослідження незалежного українського аналітичного центру із соціальних наук ADAstra, який допомагає перетворити Україну на значущого гравця на глобальній арені, підвищуючи її міжнародну присутність та вплив [1].

Брендинг (branding) – це процес створення та розвитку бренду, інструмент просування товару на ринок. Державний брендинг є розробкою та здійсненням комплексу заходів, які допоможуть в ідентифікації країни,

виокремленні її з поміж інших, формуванні сприятливого ставлення до неї на міжнародній арені. Кінцевою метою брендингу є створення бренду, який має унікальну форму та внутрішній зміст, сприймається цілісно та чітко, привертає до себе увагу та викликає довіру.

Автором класичного визначення бренда є Девід Аакер (David Aaker) – американський професор, спеціаліст в галузі маркетингу, реклами та брендингу. Він зазначає: «Бренд – це багатобічний конструкт, що складається з функціональних, емоційних, комунікаційних і стратегічних елементів, які у своїй взаємодії сприяють утворенню унікального набору асоціацій у свідомості споживачів»[2]. Отже, бренд – це певний символ, візуальний, емоційний, раціональний та культурний образ, який орієнтує на певні стереотипи поведінки.

За допомогою такого візуалізованого образу чітко, легкото ефективно передається інформація, розповідається певна історія, вимальовується образ, що містить очевидні та неочевидні зв'язки, він спрощує комунікацію та надає можливість зрозуміти явища якомога можна швидше. Тому головною метою створення бренду держави є не лише зробити країну впізнаваною та відомою, але й викликати емоції у свідомості людей, побудувативідносини, вигідно позиціонувати країну на міжнародній арені, створювати власну репутацію, привертати увагу до особливих рис.

Авторство поняття «nation branding» належить Саймону Анхольту, який вперше застосував його наприкінці 90-х рр. XX ст. За С.Анхольтом, брендинг країни – це систематичний процес узгодження дій, поведінки, інвестицій, інновацій та комунікацій країни, задля реалізації стратегії національної безпеки та конкурентної ідентичності [3], що є основними завданнями зовнішньої політики будь-якої держави. Інший дослідник національного брендингу Георг Сзонді (György Szondi) вважає, що національний брендинг – це стратегічна самопрезентація країни з метою створення капіталу репутації за допомогою просування економічних, політичних і соціальних інтересів у країні та за

кордоном [4].

Отже, національне брендування України є однією з гострих необхідностей. На жаль трагічні сторінки війни з РФ вже відіграли певну роль у цьому процесі. Україну впізнають у світі, про неї говорять, її знають. Але й після нашої перемоги потрібно зробити так, щоб про Україну не забули. Для цього потрібно, щоб процес брендінгу не припинявся, щоб державний бренд просувався за допомогою різних каналів комунікації та зусиллями окремих комунікаторів, як то, дипломатів, відомих особистостей, політичних та культурних діячів, неформальних лідерів. Каналами просування бренду держави на міжнародній арені повинні стати ЗМІ, публічна дипломатія, soft power, посольства країни за кордоном, культурні та наукові центри й бібліотеки.

Дослідники зазначають, що бренд країни має бути оригінальним, асоціюватися з країною; легко піддаватися змінам у відповідності до міжнародної ситуації; транслювати постійні цінності й культурні особливості країни; мати слоган з назвою країни та логотип, що містить елементи державної символіки (герб, прапор).

Таким чином державний брендінг виступає елементом зовнішньої політики, є запорукою того, що про країну не забувають, її поважають, вона є повноправним актором міжнародних відносин.

Список використаних джерел:

1. Аналітичний центр ADASTRA. URL: <https://adastra.org.ua/about-us>
2. Aaker David A., Joachimsthaler Erich. Brand Leadership. Simon & Schuster UK. 2012, 352 p.
3. Anholt, Simon (2011) "Beyond the Nation Brand: The Role of Image and Identity in International Relations," Exchange: The Journal of Public Diplomacy: Vol. 2: Iss. 1, Article 1. Available at: <https://surface.syr.edu/exchange/vol2/iss1/1>
4. Szondi G. Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences. Clingendael Netherlands Institute of International Relations. 2008. 42 p.

Качур О. В., аспірант кафедри журналістики та міжнародних відносин
ПВНЗ «Київський університет культури»
Київ, Україна

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ЯК ПРІОРИТЕТ СУЧАСНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: РОЛЬ ТА ЗАВДАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУВЕРЕНІТЕТУ

Національна безпека є фундаментальним пріоритетом сучасної стратегії розвитку України, оскільки забезпечення державного суверенітету та територіальної цілісності є умовою виживання і подальшого процвітання нації. Геополітичне розташування України, її значний економічний потенціал і прагнення інтегруватися до європейських та євроатлантичних структур формують специфічний контекст безпекових викликів, які потребують комплексних і оперативних рішень. Агресія Російської Федерації, що розпочалася у 2014 році, а згодом набула повномасштабного характеру у 2022 році, підкреслила важливість сучасного оборонного потенціалу держави та ролі Збройних сил України (ЗСУ) як гаранта стабільності та незалежності.

На сучасному етапі Україна стоїть перед необхідністю стратегічного переосмислення моделей забезпечення національної безпеки. Це включає реформу сектору оборони, інтеграцію новітніх військових технологій, розвиток кадрового потенціалу, а також адаптацію до стандартів НАТО. Серед пріоритетів виділяється формування ефективних збройних сил, здатних оперативно реагувати на виклики і загрози, включно з гібридними, асиметричними та інформаційними війнами. Крім того, важливим завданням є побудова міцної системи цивільно-військової взаємодії, що сприяє посиленню обороноздатності країни на всіх рівнях [1].

Центральною темою даного дослідження є аналіз ролі та завдань Збройних сил України у забезпеченні національної безпеки, з акцентом на їхню трансформацію та адаптацію до умов сучасних викликів. У нашому дослідженні розглянуто: концептуальні основи національної безпеки в умовах війни; ключові аспекти розвитку ЗСУ як головного елемента оборонної політики; практичні аспекти реалізації стратегій військової модернізації; вплив зовнішньополітичних факторів на підвищення обороноздатності України [2].

Дослідження спрямоване на визначення механізмів забезпечення суверенітету та ефективного функціонування ЗСУ у рамках національної безпекової системи. Особлива увага приділяється впливу інноваційних технологій на обороноздатність держави, а також питанням взаємодії з міжнародними партнерами (ключова роль тут відводиться стратегічним партнерам США, Великій Британії та іншим країнам НАТО) для зміцнення глобальної і регіональної безпеки.

Дане дослідження є спробою комплексного аналізу ролі Збройних сил у сучасній системі забезпечення національної безпеки України, що дозволить оцінити їхній внесок у стабілізацію внутрішньої та зовнішньої політичної ситуації, а також сприятиме визначенню пріоритетів для подальшого реформування оборонного сектору.

Збройні сили України (ЗСУ) відіграють центральну роль у забезпеченні державного суверенітету та територіальної цілісності, особливо в умовах повномасштабної війни (що розпочалася 24 лютого 2022 р.). Ця роль є багатовимірною, охоплюючи військові, політичні, соціальні та міжнародні аспекти. В умовах постійної загрози з боку РФ ЗСУ виконують завдання, які спрямовані не лише на стримування агресії, але й на підтримання стабільності та гарантування майбутнього розвитку держави [4].

Основна стратегічна функція ЗСУ у війні з РФ – це безпосереднє стримування збройної агресії та забезпечення оборони території України. ЗСУ виконують наступні ключові завдання: захист стратегічних об'єктів та

інфраструктури; звільнення окупованих територій; утримання лінії фронту та ін.[2].

ЗСУ проходять масштабну модернізацію, спрямовану на підвищення боєздатності, яка включає: технічне переоснащення (завдяки допомозі міжнародних партнерів Україна отримала доступ до сучасних систем озброєння, таких як HIMARS, ППО IRIS-T, бронетехніка та артилерійські установки). Це дозволяє суттєво змінити баланс сил на полі бою. Впровадження стандартів НАТО, а саме: перехід на нові підходи у військовому плануванні, логістиці та управлінні збройними силами дозволяє забезпечувати вищий рівень координації та ефективності. Розвиток кадрового потенціалу (військовослужбовці ЗСУ проходять тренування за участі інструкторів НАТО, що підвищує їхню готовність до ведення сучасної війни). Важливою є політична роль підвищення боєздатності ЗСУ (зміцнення національної єдності та міжнародного іміджу України та її військової потуги).

ЗСУ стали символом опору та національної єдності. Їхній внесок у захист держави значно підвищив довіру громадян до армії та сприяв консолідації українського суспільства навколо ідеї захисту незалежності. Українські військові формують міжнародний імідж України, а саме завдяки успіхам на полі бою українська армія здобула репутацію однієї з найбільш досвідчених та мотивованих у світі. Це сприяло зміцненню міжнародної підтримки та збільшенню обсягів військової допомоги Україні.

Українське військо швидко адаптується до нових умов ведення війни, зокрема: використання дронів і високотехнологічного обладнання (безпілотні системи активно застосовуються для розвідки, ударних операцій та коригування артилерійського вогню). Цифровізація управління ЗСУ (інтеграція систем командування та контролю (C4ISR) дозволяє оперативно отримувати дані про ситуацію на полі бою та приймати стратегічні рішення).

Україна активно використовує тактику, що поєднує регулярну армію із силами територіальної оборони та цивільного населення для створення

багатошарової системи опору (мова йде і про партизанські методи ведення війни) [3].

Міжнародна військова допомога є важливим фактором у зміцненні ЗСУ. Україна активно співпрацює з НАТО та іншими країнами, зокрема: отримання озброєнь та техніки (постачання сучасних систем дозволяє Україні зберігати ефективність в умовах виснажливої війни). Навчання та обмін досвідом (підготовка українських військових у партнерських країнах таких як Велика Британія, США, Польща та ін.) сприяє підвищенню бойових навичок. А спільні навчання та інтеграція інформаційних систем забезпечують синхронізацію між ЗСУ та міжнародними силами.

ЗСУ виконують важливу функцію не лише на полі бою, але й у соціальній сфері. Українські військові мотивують громадян до участі в обороні (армія стала прикладом стійкості й героїзму, що надихає тисячі добровольців приєднуватися до військових формувань). Успіхи ЗСУ на фронті підтримують моральний дух громадян навіть у найскладніші моменти війни, а це сприяє згуртованості та солідаризму населення України [2].

Підсумовуючи, варто зробити висновок, що Збройні сили України є не лише щитом, що стримує агресора, але й рушійною силою, яка формує нову систему безпеки держави. Їхня стратегічна роль полягає у захисті суверенітету, забезпеченні стабільності, підвищенні міжнародного авторитету України та підготовці до тривалої боротьби за власну незалежність. Ефективність ЗСУ, підтверджена на полі бою, свідчить про здатність України не лише протистояти зовнішнім загрозам, але й стати важливим гарантом регіональної безпеки у Європі. Слава ЗСУ! Слава Україні! Героям Слава!

Список використаних джерел:

1. Ангелко І. В. Основні цілі та напрями державної політики у сфері національної безпеки України. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Управління та адміністрування: конкурентні виклики сучасності». Харків: ХНУБА, 2020. С. 224 – 226.

2. Про національну безпеку України: Закон України №2469-VIII. Законодавство України: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

3. Стратегії національної безпеки України. Законодавство України: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12>

4. Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні». URL: [president.gov.ua/documents/642022-41397](https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397).

Максєв Д.В., аспірант Іккурсу спеціальності
281 «Публічне управління та адміністрування»,
кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу,
Інституту права та суспільних відносин
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Державна інформаційна політика повинна закласти основи для вирішення фундаментальних завдань розвитку суспільства, головними з яких є формування єдиного інформаційного простору України та її входження у світовий інформаційний простір, гарантування інформаційної безпеки особистості, суспільства й держави [3].

Інформаційна політика держави є важливою складовою її внутрішньої та зовнішньої політики, оскільки вона визначає способи управління інформаційними потоками, забезпечення національної безпеки в інформаційному просторі та розвиток інформаційної інфраструктури [4].

Основні напрями інформаційної політики держави можуть варіюватися в залежності від конкретних потреб та викликів, з якими стикається держава, проте ми виділимо основні, що визначають її структуру та завдання:

- забезпечення інформаційної безпеки;
- регулювання інформаційного простору;
- створення і підтримка національної інформаційної інфраструктури;
- захист культурної та інформаційної спадщини;
- міжнародна інформаційна політика та дипломатія;
- цифрові права та свободи громадян;
- розвиток медіаграмотності та освіти [1].

Таблиця 1. Основні напрями інформаційної політики держави

Напрямок	Характеристика	Ключові завдання	Інструменти
Забезпечення інформаційної безпеки	Інформаційна безпека – це захист держави, її громадян і національних інтересів від інформаційних загроз, таких як кіберзлочинність, кібервійни, пропаганда, дезінформація та маніпуляції.	Захист критичної інформаційної інфраструктури, протидія кібертероризму, захист персональних даних, моніторинг і запобігання інформаційним загрозам.	Розробка законодавчих актів щодо кібербезпеки, активна співпраця з міжнародними організаціями з питань кібербезпеки, формування національних органів для боротьби з інформаційними загрозами.
Регулювання інформаційного простору	Регулювання інформаційного простору включає забезпечення порядку в інформаційному середовищі, запобігання поширенню фальшивих новин, маніпуляцій і дезінформації, а також підтримку національних ЗМІ.	Моніторинг медіапростору, забезпечення балансу між свободою слова та захистом від небезпечної інформації (наприклад, мови ненависті, екстремістської інформації).	Регулювання діяльності медіа-ресурсів, встановлення стандартів етики та достовірності інформації, контроль за діяльністю іноземних медіа та впливом на внутрішні процеси через інформаційні канали
Створення підтримка національної інформаційної інфраструктури	і Розвиток технологічної та інформаційної інфраструктури країни, що забезпечує швидкий доступ до інформації для громадян та державних органів.	Інвестиції в інтернет-технології, розвиток національних інформаційних систем, забезпечення широкого доступу до електронних послуг для громадян.	Підтримка розвитку високошвидкісного інтернету, розбудова електронного уряду, підтримка національних платформ для електронних послуг, сприяння цифровізації всіх сфер економіки та соціальних послуг.
Захист культурної та інформаційної спадщини	Цей напрямок спрямований на підтримку національної ідентичності та культури через захист і розвиток культурної спадщини в цифровому середовищі.	Збереження і популяризація національних культурних цінностей через медіа, підтримка національних мов та традицій у цифровому просторі.	Створення національних архівів, культурних порталів та музеїв в інтернеті, підтримка національних кінофільмів та літератури, що відображають культурні особливості країни.
Міжнародна інформаційна політика	та Інформаційна політика держави включає також її вплив на міжнародному рівні, зокрема,	Просування національних інтересів через міжнародні медіа,	Використання дипломатичних каналів для боротьби з інформаційними

дипломатія	використання медіа для покращення іміджу країни та захисту її інтересів.	боротьба з міжнародною пропагандою та дезінформацією, підтримка стратегічних комунікацій на міжнародній арені.	атаками, участь у міжнародних організаціях для створення стандартів медіа, запуск національних медіаплатформ для просування державної політики.
Цифрові права та свободи громадян	Цифрові права та свободи громадян визначають права громадян у цифровому середовищі та забезпечує захист їхніх особистих даних, свободи слова та інформаційних прав.	Захист приватності та прав громадян в Інтернеті, боротьба з цифровим насильством, забезпечення доступу до інформації.	Прийняття законів щодо захисту даних і приватності, створення механізмів для захисту прав людини в цифровому середовищі.
Розвиток медіаграмотності та освіти	Розвиток медіаграмотності та освіти передбачає підвищення рівня медіаграмотності громадян для того, щоб вони могли критично оцінювати інформацію, яку отримують через медіа та інтернет.	Навчання громадян основам медіаграмотності, допомога у розпізнаванні фейкових новин і маніпуляцій.	Впровадження програм у школах і університетах з медіаграмотності, популяризація освіти через онлайн-курси і тренінги для різних вікових груп.

Джерело: складено автором.

Незважаючи на досягнуті успіхи, Україна стикається з численними викликами у сфері реалізації інформаційної політики. Серед них – потреба в постійному вдосконаленні заходів з кібербезпеки, а також вирішення проблеми дезінформації та маніпулювання інформацією.

Однак, перспективи також є обнадійливими. Розвиток технологій, зокрема штучного інтелекту та аналітики даних, відкриває нові можливості для захисту інформації та ефективного управління інформаційним простором[2].

Інформаційна політика держави є ключовим інструментом для забезпечення стабільності в інформаційному середовищі, захисту національних інтересів та розвитку інноваційних технологій. У сучасних умовах необхідно забезпечити баланс між свободою інформації та захистом від загроз, які можуть виникнути у цифровому світі. Інформаційна політика повинна бути комплексною, включати захист інформаційних прав громадян і сприяти розвитку держави через ефективне використання цифрових технологій.

Список використаних джерел

1. Березовська І.Р. Державна інформаційна політика України та основні напрями її вдосконалення. *Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки»*. 2014. № 4. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/issue/view/132.
2. Гончар А. Реалізація державної інформаційної політики. Публічна політика і державне управління в умовах війни. Публічна політика і державне управління в умовах війни : матер. міжнар. наук.-практ. конф. 12 квітня 2024 р. *Публічна політика і державне управління в умовах війни. Секція 3. Інформаційна політика, комунікація, культура та нові технології формування політичних дискурсів*. 2023. С. 139-141.
3. Заніздра Н.О. Державна інформаційна політика на сучасному етапі та шляхи вдосконалення. *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського*. 2012. № 4. С. 193–196
4. Савосько Т. Особливості формування державної інформаційної політики. *Аспекти публічного управління*, 2024. Вип. 12(1), С.22-28. DOI: <https://doi.org/10.15421/152403>

Павловська Ірина, кандидат політичних наук,
Католицький університет Люблін і м. Яна Павла II,
м. Люблін, Польща

СТАН І РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ (2022-2024)

Дослідження має на меті показати як повномасштабна військова агресія Росії в Україні вплинула на діяльність громадських, благодійних і волонтерських організацій. Поставлені наступні завдання: 1) проаналізувати досвід адаптації та роботи громадських і благодійних організацій, волонтерських та гуманітарних ініціатив після вторгнення Росії у лютому 2024 року; 2) з'ясувати, які проблеми і виклики стоять перед учасниками громадянського суспільства в часи війни. Завдання реалізовані за допомогою методів аналізу даних соціологічних досліджень, проведених в 2022-2024 роках, і аналізу змісту дописів у соціальних мережах на сторінках, присвячених громадянській активності.

Із початком військової агресії РФ в Україні суспільний і науковий інтерес до стану громадянського суспільства в Україні не тільки не згас, а навпаки збільшився. Про це свідчать дослідження Київського Міжнародного Інституту Соціології (КМІС) і Національного Інституту Стратегічних досліджень (НІСД), Центру демократії та верховенства права (ЦЕДЕМ)[3]. Дослідження «Громадянське суспільство України в умовах війни-2022», проведене Київським Міжнародним Інститутом Соціології у межах проекту «Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства», виявило наступні тенденції: 1) кількість зареєстрованих благодійних організацій в Україні за 2022 рік збільшилася майже у 8 разів (6367 нових БО), натомість кількість реєстрацій нових громадських організацій зменшилася майже вдвічі (2760 нових ГО); 2) 77% серед опитаних громадських і благодійних організацій допомагають війську (90% складає гуманітарна допомога, майже 70%— інформаційна

підтримка, орієнтовно 50% організовують збори на потреби ЗСУ); 3) про благодійні та волонтерські ініціативи ЗМІ згадували понад 98 тисяч разів за 10 місяців російського вторгнення, що в 10 разів більше, ніж 2021 року (найбільша кількість згадок у соціальних мережах припадає на Facebook (майже 252 тисячі), на другому місці X (Twitter) (близько 64 тисяч), на третьому Telegram (22 тисячі) [1].

Володимир Шейгус, виконавчий директор ІСАР «Єднання», розповів як зреагувало громадянське суспільство на виклики війни: «Мене вразив дуже великий ступінь адаптації, яке продемонструвало наше громадянське суспільство і можливості працювати у надскладних умовах. Ми пережили травматичний досвід. З початком повномасштабної війни робота міжнародних донорів завмерла на певний період, поки всі роздивлялися, що відбувається, але організації продовжили працювати і переорієнтувалися дуже швидко. 80% організацій взагалі не припиняли роботу за основними напрямками. Завдяки цьому люди, які постраждали, ЗСУ, суспільство відчували підтримку...» [2].

Пріоритетні напрямки роботи ГО і БФ дещо змінилися після лютого 2022 р. Якщо до вторгнення пріоритетами ГО/БО були культура, спорт і туризм (36.0%), освіта (29.1%), то зараз їх згадують рідше (8.8% і 5.3%). Допомога армії і жертвам російської агресії зараз стали основним напрямком діяльності для 43% ГО/БФ. Напрямок «гендерна рівність» до лютого 2022 року серед опитаних представників ГО/ БФ мав 7.9%, після лютого – 6.2%, напрямок «боротьба з корупцією» до мав 8.3%, після – 5.9 %, напрямок «розбудова демократії» до мав 7.4%, після – 5.6%, напрямок «децентралізація» до мав 7.7%, після – 4.6, напрямок «екологія» до мав 14.7%, після – 10.3% [1].

Окремий напрямок діяльності третього сектору – це грошові збори на потреби ЗСУ і постраждалих цивільних осіб. Цим займаються небайдужі українці, іноземці, відомі особистості (наприклад, письменник і перекладач Андрій Любка, письменник і музикант Сергій Жадан, артист Сергій Притула та інші), громадські і благодійні організації різного масштабу. Найбільш відомі

організації мають найбільші охоплення і закривають швидко великі збори. З початком повномасштабної війни лише на рахунки НБУ і трьох найбільших благодійних фондів (“United24”, БФ “Повернись живим” та БО “Благодійний фонд Сергія Притули”) було перераховано понад 33,96 мільярдів гривень. Це майже один мільярд доларів США в перші місяці повномасштабного вторгнення РФ [1].

Треба згадати про «непрофесійних» збирачів коштів, які не є членами ГО чи БО. Це приклад стихійного волонтерства. Фармацевти, журналісти, викладачі, дрібні підприємці, наймані працівники, представники різноманітних професій є опікунами певних військових одиниць шукають потрібні речі, домовляються за кордоном про купівлю і передачу в Україну, організують збори коштів і паралельно працюють за фахом. Це приклад надзвичайно високої мотивації і самоорганізації в суспільстві. Діяльність таких осіб заснована на довірі. Чим більше успішно закритих зборів, тим вища довіра. Поширена практика, коли громадяни збирають пожертви для допомоги військовим у вигляді подарунку до свого дня народження. Публічні особи влаштовують онлайн конкурси, аукціони або розіграші.

У соціальних мережах функціонують різноманітні групи, де волонтери, постраждалі особи і будь-хто може звернутися за допомогою або навпаки запропонувати допомогу. Ці групи є досить ефективними. Ось декілька прикладів таких груп з мережі Facebook: «Надійний тил. Допомога ЗСУ» (10 тис. учасників), «Добровільний збір для ЗСУ» (4 тис. учасників), «Допомога ЗСУ» (5.7 тис. учасників), «Волонтери України» (8.4 тис. учасників), «Допомога біженцям з України - HelpforrefugeesfromUkraine» (103 тис. учасників), спільнота «Волонтери з України - VolunteersfromUkraine» (90 тис. читачів). Якщо підопічні військові мають потребу, наприклад, у холодильнику, спецодязі, запчастинах, або інструментах, волонтери можуть це знайти і швидко доставити через групи у Facebook. Звісно, 15-20 сокир чи лопат держава може забезпечити, але потрібні вони негайно (якщо, наприклад, після

обстрілу майно військового підрозділу знищено), а не тоді, коли будуть виконані всі передбачені законодавством закупівельні процедури. Тому стихійна волонтерська допомога є вирішальною тоді, коли треба конкретно і терміново задовольнити певну потребу війська. У цьому і полягає сенс громадянського суспільства – не чекати поки державні інституції звернуть увагу на проблему, а проявити ініціативу і самостійно або у співпраці з державою вирішити проблему.

Російська агресія призвела до змін у роботі громадських організацій. Тепер вони більше співпрацюють, ніж конкурують одна з одною. Це простежується у спільних ініціативах для допомоги українському суспільству і в боротьбі з агресором. Серед прикладів таких об'єднань слід назвати консорціум ІСАР Єднання, Українського незалежного центру політичних досліджень (УНЦПД) і Центру демократії та верховенства права (ЦЕДЕМ), учасники якого проводять дослідження, розробляють пропозиції змін у законодавстві, організують тренінги з безпеки; RISE Ukraine – об'єднання близько 50 ГО, які розробляють цифрові рішення та сприяють участі громадян і бізнесу у відновленні України; RRR4U (Resilience, Reconstruction, and Relief for Ukraine) – консорціум чотирьох українських аналітичних центрів, які працюють над економічним відновленням.

До труднощів, з якими стикаються представники громадського сектора у часи війни, слід віднести недосконалість законодавства у галузі волонтерської діяльності. Викликом є брак зацікавленості державних інституцій діяльністю громадських активістів і реальними потребами тих, на кого ця діяльність скерована. До тенденцій, які можна прирівняти до викликів, можна віднести те, що пригальмовано, а подекуди припинено роботу ГО у напрямках, що діяли до війни. Це означає, що процеси в громадському секторі, запущені до початку війни, або припинилися, або пригальмовані, або суттєво змінені. Йдеться про вразливі верстви населення, що не отримують підтримки, або отримують її у меншому обсязі (родини з дітьми, які мають невиліковні хвороби, представники

місцевого самоврядування, які не беруть участі у потрібних тренінгах, безхатні тварини, які втрачають шанси на прилаштування у родини тощо).

У підсумку слідокреслити тенденції, характерні для стану громадянського суспільства України в період повномасштабної агресії Росії в Україні. По-перше, українці вкотре демонструють здатність швидко реагувати на небезпеку як стихійно в межах власної ініціативи і самопомочі, так і гуртуючись, долучаючись до діяльності громадських організацій. По-друге, помітно виріс рівень довіри до громадського сектора, перед усім до волонтерської діяльності і діяльності благодійних організацій. По-третє, зросла увага ЗМІ до діяльності третього сектору, що сприяє розвитку громадянського суспільства в Україні, поширенню інформації про громадські ініціативи і залученню українців до громадської активності. По-четверте, громадські організації об'єднуються у блоки, що дозволяє розширити діяльність. По-п'яте, змінилися напрямки діяльності громадських організацій. Тепер вони більш концентруються на допомозі внутрішньо переміщеним особам, військовим, пораненим бійцям, постраждалим цивільним особам, також на відновленні зруйнованої інфраструктури. На другий план відійшли такі напрямки роботи як культура, спорт, туризм, освіта, розвиток підприємництва, екологія, розвиток демократії, гендерна рівність. По-шосте, існує протиріччя між тим, що може забезпечити держава для війська, і тим, чого військо нагально потребує. Ці потреби забезпечує волонтерська діяльність. Кількість громадських організацій виросла, їх діяльність є помітною як в Україні так і закордоном, в суспільстві зростає повага до людей, які активно реагують на виклики часу і допомагають побороти російського агресора. Таким чином можна оцінити стан і діяльність громадянського суспільства як такі, що відповідають потребам українського суспільства в часи повномасштабної агресії Росії.

Список використаних джерел:

1. Громадянське суспільство України в умовах війни-2022, звіт за результатами дослідження, 2023. URL:

<https://ednannia.ua/attachments/article/12447/%D0%93%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%8F%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B5%20%D1%81%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85%20%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%202022....pdf>.

2. Громадянське суспільство України в умовах війни-2022, звіт за результатами дослідження, ІСАР «Єднання», 21.02.2023. URL: <https://ednannia.ua/news/nashi-novini/12447-gromadyanske-suspilstvo-ukrajini-v-umovakh-vijni-2022-zvit-za-rezultatami-doslidzhennya>.

3. Потапенко В., Тищенко Ю., Каплан Ю., Стан розвитку громадянського суспільства в Україні (2022–2023 рр.): аналітична доповідь, Національний Інститут Стратегічних досліджень, Київ, 2023. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2024-05/ad_hromad_susp_03052024.pdf

Пискун Д. В.,
аспірант 2 курсу, спеціальності,
281 «Публічне управління та адміністрування»
ЗВО «Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна», м. Київ, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-5004-2670>

МЕТОДИ ЗАПОБІГАННЯ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Проблематика кримінальної діяльності щороку все більше набуває всесвітнього та інтернаціонального масштабу. Міжнародна організована злочинність – це явище, яке завдає колосальних збитків економіці та підриває стабільність державної безпеки. Торгівля людьми, виготовлення підробок, нелегальний обіг наркотичних речовин, торгівля озброєннями, незаконне переправлення мігрантів та злочини проти довкілля забезпечують злочинним угрупованням дохід у розмірі 870 мільярдів доларів США щорічно, що більш ніж у шість разів перевищує обсяг офіційної міжнародної допомоги на реалізацію Цілей сталого розвитку.

Нині Офіс ООН з питань наркотиків і міжнародної організованої злочинності наголошує, що «глобальна організована злочинність зачіпає всі регіони та держави світу, і боротьба з цією міжнародною загрозою є одним із найважливіших завдань для світової спільноти». Для Європейського Союзу транснаціональна злочинність також становить серйозну загрозу стабільності та безпеці. За інформацією Європолу, основним джерелом прибутку для приблизно 40% європейських злочинних мереж є незаконна торгівля наркотиками, причому пандемія COVID-19 лише розширила їхній спектр діяльності. [1]

Європол повідомляє, що боротьба з потужними злочинними угрупованнями ускладнюється їхньою міжнародною організацією, адже 70% таких структур функціонують у щонайменше трьох різних державах. Крім того,

під час періоду карантину зросла кількість випадків кіберзлочинів та шахрайства в Інтернеті.

Єврокомісар із питань внутрішніх справ ЄС зазначає, що «протягом року злочинні організації заробили в Європейському Союзі майже 140 мільярдів євро «тіньових коштів», що становить 1% валового внутрішнього продукту ЄС і перевищує ВВП окремих країн-членів». [1] У зв'язку з цим посилення співпраці між правоохоронними органами та судовими інституціями виглядає цілком обґрунтованим і необхідним кроком.

На сучасному етапі суспільного розвитку міжнародна спільнота активно працює над створенням загальної політичної платформи для координації глобальних зусиль у боротьбі з різними формами злочинності, зокрема тієї, яка має міжнародний характер або здійснюється організованими злочинними угрупованнями, що об'єднують громадян із різних країн. Ряд держав і міжнародних інституцій, таких як НАТО, Рада Європи, Європейський Союз, ООН і Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол), вже сформували спільний підхід до протидії подібним загрозам.

Більшість країн-учасниць ООН усвідомлюють серйозність цієї проблеми. Відповідно, підписання у 2000 році Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності стало визначальним кроком у боротьбі з цим явищем. Документ, що набув чинності у вересні 2003 року, є ключовим міжнародним інструментом у сфері протидії організованій злочинності.

Конвенція зобов'язує держави впроваджувати необхідні заходи, серед яких створення нових механізмів взаємодії у сфері правової допомоги, екстрадиція, розвиток співпраці між міжнародними правоохоронними структурами, забезпечення технічної підтримки та підготовка кваліфікованих кадрів. [2] Також Конвенція передбачає підтримку держав-учасниць у таких основних напрямках:

1. моніторинг виконання положень Конвенції;

2. розробка та впровадження найбільш ефективних методів боротьби з організованою злочинністю на глобальному рівні;

3. оптимізація обміну інформацією, співпраці судових органів і взаємної правової підтримки між правоохоронцями різних країн;

4. ідентифікація найбільш дієвих способів збору інформації про організовану злочинність на регіональному та глобальному рівнях із забезпеченням доступу до цієї інформації для формування політик і реалізації проектів технічної допомоги [3].

Слід наголосити, що підєгідою ООН функціонує Центр з міжнародного запобігання злочинності (ЦМЗЗ), що відіграє ключову роль у зміцненні міжнародної співпраці для запобігання та мінімізації кримінальних правопорушень. Основна мета Центру — сприяти розвитку систем кримінального правосуддя та допомагати державам-учасницям вирішувати проблеми, пов'язані з трансформацією структури та характеру транснаціональної організованої злочинності. [4] До основних пріоритетів міжнародного співробітництва у сфері попередження та протидії злочинності належать:

1. Криміналізація та декриміналізація кримінально-правових норм — адаптація законодавства до нових викликів та загроз.

2. Розробка тактики та стратегії в рамках кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності.

3. Укладання міжнародних договорів — пактів, угод, які регулюють боротьбу з транснаціональними злочинами.

4. Екстрадиція та міжнародне переслідування — видача осіб, які перебувають у розшуку, переслідування за кримінальними справами на запит інших держав, повернення викрадених культурних цінностей та транспортних засобів.

5. Діяльність міжнародних судових інституцій — зокрема, Міжнародного кримінального суду в Гаазі, Європейського суду з прав людини

у Страсбурзі, а також арбітражних та спеціалізованих судів, таких як Спортивний арбітражний суд у Лозанні.

б. Міжнародна допомога — надання матеріальних, технічних, наукових, освітніх і практичних ресурсів для підтримки заходів із запобігання та припинення злочинів.

Отже, взаємодія на міжнародному рівні виступає ключовим механізмом у боротьбі з наркозлочинністю. Тому ці напрямки спрямовані на створення глобальної системи протидії злочинності, яка відповідає сучасним викликам та сприяє забезпеченню міжнародної безпеки. Ключовим документом у боротьбі є Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності. Централізована координація з боку організацій, як-от ООН, Інтерпол і ЄС, допомагає створювати стратегії для боротьби з кіберзлочинністю, незаконним обігом наркотиків та іншими видами злочинів. Тому пріоритетним аспектом успішної координації міжнародної співпраці є колективне, скоординоване, активне та систематичне посилення заходів протидії цьому негативному явищу.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Європолу. URL : <https://www.europol.europa.eu/>.
2. Організована злочинність в Україні та країнах Європи: [посіб.] / за заг. ред. проф. О.М. Джужі. Київ, 2007. 248 с
3. Перепьолкін С. М. Міжнародне співробітництво у сфері правоохоронної діяльності: навч. посіб. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 112 с.
4. Квашіс В. Є. До XIV Конгресу ООН щодо попередження злочинності та кримінального правосуддя: основні проблеми, цілі та завдання. Науковий портал. 2019. № 3 (47). С. 16–21

Саламаха О. І., аспірант Відкритого міжнародного
університету розвитку людини «Україна»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК СУЧАСНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Штучний інтелект, враховуючи сучасні тренди цифрової трансформації, є однією з найбільш актуальних і затребуваних цифрових технологій, яка застосовується для вирішення широкого комплексу завдань. Штучний інтелект (далі – ШІ) стає також все більш затребуваним і в державному секторі публічного управління, зокрема в практиці організації роботи органів місцевого самоврядування, при розробці і реалізації планів ефективного використання муніципальних ресурсів[1].

Завдяки ШІ, постає можливість збирати дані про жителів громад, у тому числі, з мереж «інтернету речей», що дозволяє більш точно забезпечити прогнозування і ефективність відповідних рішень органів державного чи муніципального управління для громад.

Основні проблеми впровадження ШІ в практику муніципального управління такі ж, як і у випадку із державним управлінням, а у широкому сенсі, пов'язані із загальними питаннями впливу цифрових технологій на розвиток всіх сфер суспільства. Для України, де спостерігається певне відставання щодо у впровадження ШІ в діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, а також цифрової економіки, актуальність цифровізації пов'язана з необхідністю вийти на рівень передових країн, які активно проводять цифрову трансформацію. І таким чином запобігти перетворенню країни у сировинний придаток з відсталою системою публічного управління як на рівні держави, так і на рівні місцевого управління [1].

Зазначені проблеми посилилися в умовах війни, зокрема Україна переживає величезні виклики пов'язанні з обороною від агресії рф. Однак,

розвиток українського суспільства, держави, публічної сфери, регіонів і територіальних утворень України у повоєнний період визначається інтеграцією України до європейської та євроатлантичної спільноти та впровадженням інноваційних технологій штучного інтелекту (ШІ) — Artificial Intelligence (AI) — в усі сфери життя: економічну (розвиток секторів економіки та територій, діяльність підприємств, установ і організацій різних форм власності), соціальну (освіту, охорону здоров'я, соціальну інфраструктуру тощо), політичну (формування цілей публічної політики, створення та узагальнення інформації для ЗМІ, визначення громадської думки тощо), культурну (зокрема поезія і музична індустрія), а також безпекову — забезпечення захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз воєнного та невоєнного характеру. Спрямовані на підвищення якості життя інноваційні технології ШІ відкривають різноманітні нові можливості для створення, імплементації та моніторингу умов розвитку. Водночас, як свідчить світова практика виникають соціально-економічні, політичні та технологічні ризики реалізації публічних інтересів та дотримання прав громадян. Результативний та ефективний розвиток суспільства та складових публічної сфери має забезпечити адекватна цивілізаційним трендам, національним цінностям і цілям суспільного розвитку системи публічного управління. Узагальнення досвіду впровадження ШІ як інноваційної технології публічного управління на теренах України, існуючих і передбачуваних ризиків застосування ШІ в системі публічного управління є актуальною науковою і практичною проблемою для повоєнного розвитку України[2].

Штучний інтелект за визначенням Національної академії публічного управління США представляє собою технології, які дозволяють комп'ютерам і машинам виконувати завдання, що вимагають людського інтелекту або здібностей, таких як візуальне сприйняття, прийняття рішень, міркування та переклад. В Україні поняття штучного інтелекту унормовано актом Кабінету

Міністрів України, а саме: «штучний інтелект (ШІ) — організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань; галузь штучного інтелекту — напрям діяльності усфері інформаційних технологій, який забезпечує створення, впровадження та використання технологій штучного інтелекту» [2].

Дослідженнями Організації економічного співробітництва та розвитку у сфері застосування ШІ, як інноваційної технології в системі публічного управління, визначаються такі ролі органів публічної влади: прямого інвестора (фінансування для підтримки розробки та впровадження новітніх технологій); співрозробника (через публічно-приватне партнерство); регулятора та розробника стандартів (визначення, запровадження, моніторинг і контроль норм застосування технологій ШІ їх користувачами — органами публічної влади — з мінімізацією або недопущенням ризиків кінцевих споживачів публічних послуг); авторів неформальних норм залучення зацікавлених сторін до розробки, впровадження та застосування стандартів; розпорядника даних (використання масивів даних щодо діяльності публічної сфери та її складових) і користувача та постачальника послуг [2].

Значна кількість наукових досліджень розкриває п'ять сфер публічного управління, а саме:

- освіту як вирішальний чинник для розвитку публічної сфери;
- енергетичний сектор (вироблення політики щодо ефективного використання енергії та відновлювальних джерел енергії, ефективність та екологічна стійкість;

– сектор оборони та безпеки (захист економічних інтересів і секторів, інфраструктури, формування та реалізація оборонних програм, контроль над складними системами як «розумна» зброя;

– аналіз громадської думки щодо інституцій публічної влади, ефективності публічних послуг та інфраструктури;

– системи підтримки прийняття рішень —СППР (ефективне керування системами підтримки прийняття рішень, використання великих обсягів даних, розробка і запровадження ефективної СППР для реагування та управління надзвичайними ситуаціями [2].

С. Квітка, Н. Новіченко, О. Бардах, досліджуючи ШІ та враховуючи сучасні тренди цифрової трансформації, наголошують, що штучний інтелект стає все затребуванішим у публічному управлінні, зокрема в практиці діяльності органів місцевого самоврядування, при розробці і реалізації планів ефективного використання муніципальних ресурсів.

На нашу думку, сучасне публічне управління набуло масового характеру та перестало бути мистецтвом і долею обраних. Відповідно постає вимога до, професійних компетенцій управлінців, що передбачає майстерне володіння ними інформаційними технологіями. Разом із тим, можна передбачити, що відбудеться перехід від масовості управлінців до їх заміни на технології штучного інтелекту.

Мінцифри презентувало дорожню карту з регулювання штучного інтелекту в Україні яка допоможе українським компаніям підготуватися до ухвалення закону-аналога AI Act Європейського Союзу, а громадянам — навчитися захищати себе від ризиків ШІ. Завдяки розробленому підходу до регулювання штучного інтелекту український бізнес стане більш конкурентоспроможним і отримає доступ до глобальних ринків, а держава зможе інтегруватися до ЄС.

Важливий фокус — права українців у цифровому просторі.

Неможливо говорити про цифрову державу, якщо ми не формуємо прогресивну політику в напрямі штучного інтелекту та адженду для світу. Вже сьогодні в Україні ШІ активно використовують у різних напрямках. Особливо важливе використання штучного інтелекту у сфері військових технологій.

У цьому контексті, робота над нормативним полем для ШІ важлива для розвитку країни та дасть нам змогу рухатися швидше в цьому напрямі», — зазначив Віце-прем'єр-міністр з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій — Міністр цифрової трансформації Михайло Федоров. В основі впровадження регулювання штучного інтелекту постає bottom-up підхід, який передбачає рух від меншого до більшого: спочатку ми надамо бізнесу інструменти для підготовки до майбутніх вимог, а після цього буде ухвалено закон. Підхід враховує інтереси всіх ключових стейкхолдерів і дає змогу знайти баланс між інтересами бізнесу та захистом прав громадян [3].

Таким чином, відповідно вищенаведеного, штучний інтелект виступає сучасним вектором розвитку системи публічного управління, який надає можливість спростити та автоматизувати взаємодію між громадянами та державою. Водночас, це і боротьба з корупцією, і розширення військових можливостей, і допомога в освіті, медицині, соціальному захисту тощо.

Зацікавленість щодо розвитку і використання ШІ на рівні держави, спостерігається прийняттям дорожньої карти з регулювання штучного інтелекту в Україні. Разом із тим, до розвитку ШІ, залучаються вітчизняні науковці та використовується досвід інших країн.

Список використаних джерел:

1. Квітка С., Новіченко Н., Бардах О. «Штучний інтелект у муніципальному управлінні: вектори розвитку». URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/891> (Дата звернення: 15.11.2024).

2. Оболенський О., Косицька В., Рвач А. «Штучний інтелект у публічному управлінні: вимоги, проблеми та ризики». URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8f740b46-5a48-41d8-b5e0-5e2f24eff3d2/content> (Дата звернення: 15.11.2024).

3. «Регулювання штучного інтелекту в Україні: Мінцифри презентувало дорожню карту». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rehuliuвання-shtuchoho-intelektu-v-ukraini-mintsyfry-prezentuvalo-dorozhniu-kartu> (Дата звернення: 15.11.2024).

Сороченко М. В., аспірант кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу, Інституту права та суспільних відносин, Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ СЬОГОДЕННЯ

Електронне врядування є ключовим елементом модернізації публічного управління, що спрямоване на підвищення ефективності державних органів влади та забезпечення прозорості урядових процесів. У сучасному світі інформаційні технології відіграють значну роль у розвитку суспільства. Їх подальша інтеграція в публічне управління дозволяє країнам знизити адміністративні витрати, покращити доступ громадян до державних послуг, а також підвищити довіру до державних інституцій.

З огляду на міжнародний досвід, розвиток електронного урядування є одним з основних факторів забезпечення успішності реформування та підвищення конкурентоспроможності країни. Реформа будь-якої галузі в сучасних умовах спрямована на широке використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для досягнення необхідного рівня ефективності та результативності. Адже саме інструменти е-урядування здатні забезпечити значне покращення якості обслуговування фізичних і юридичних осіб та підвищення відкритості, прозорості та ефективності діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування (далі – органи влади). Крім того, запровадження електронного урядування є базовою передумовою для розбудови в Україні ефективних цифрової економіки і цифрового ринку та його подальшої інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС (EU Digital Single Market Strategy) [2].

Зарубіжний досвід показує, що впровадження електронного врядування може мати значні переваги. У такій країні, як Естонія, електронні послуги стали

нормою для громадян, зокрема майже всі державні послуги доступні онлайн, що значно знижує адміністративні витрати і дозволяє громадянам швидко та зручно отримувати доступ до державних сервісів.

Стратегія кожної окремої країни Європейського Союзу має свої особливості залежно від політичних пріоритетів і поточних досягнень, проте деякі сфери стали ключовими для сталого розвитку:

- 1) більш глибоке розуміння бажань і поведінки громадян за допомогою різних каналів;
- 2) створення ефективної структури управління для загальнодержавних ініціатив;
- 3) використання підходу, заснованого на корпоративній архітектурі;
- 4) зосередження уваги на результатах та управлінні ефективністю [3, с. 104].

Із схваленням Концепції розвитку електронного урядування в Україні у 2017 році розпочався черговий етап реформування органів публічної влади, пов'язаного у більшості випадків із оптимізацією їх організаційної структури. Зокрема, розширився апарат управління, де постійно вводилися зміни у роботу системи електронного документообігу, скоротилися відокремлені галузеві структурні підрозділи, де почали впроваджуватися спеціалізовані електронні системи (eHealth, Державна система екологічного моніторингу, Автоматизована система «Є-Звітність» та ін.).

Однак дана реформа стикнулася з рядом викликів. Через нестачу бюджетних коштів на інвестиційну підтримку приватного сектору, який займається інноваційною діяльністю, а також на виділення їх з метою навчання персоналу органів публічної влади, оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями, через уповільнення процесу впровадження електронної демократії у практичну діяльність органів публічної влади рівень довіри до влади залишається досить низьким.

Серед позитивних напрямів розвитку електронного врядування в Україні можна виділити наступні:

- збільшення використання електронних сервісів уряду та підвищення свідомості населення щодо їх переваги;

- інтегрованість та зручність електронного врядування, що дозволяє взаємодіяти з різними відомствами та організаціями, спрощує доступ до послуг та робить їх більш зручними для громадян;

- зменшення корупції шляхом розвитку електронних платежів, оскільки електронне врядування забезпечує їх прозорість, що сприяє підвищенню довіри громадян до системи влади [1, с. 4-5].

У виконавчій владі основним драйвером змін у електронному урядуванні залишається Міністерство цифрової трансформації, що формує політику та визначає ключові напрямки цифровізації на всіх державних рівнях.

Ключовою ідеєю є побудова найзручнішої країни з 4 стратегічними цілями:

- 1) Перевести 100% державних послуг в онлайн.

- 2) Забезпечити 95% покриття високошвидкісного Інтернету по всій країні.

- 3) Забезпечити навчання цифровій грамотності 6 мільйонам людей.

- 4) Підвищити роль ІТ-індустрії до 10% ВВП країни.

В основі досягнення цих цілей є екосистема «Дія», а також унікальна організаційна структура на державному рівні для ефективної трансформації, що спрямована на перебудову процесів, а не просто на повну оцифровку бюрократії:

- Дія.Освіта, освітньо-розважальна платформа для підвищення кваліфікації та цифрової грамотності;

- Дія.Сіті, унікальний юридичний та податковий простір для розвитку ІТ-бізнесу;

–Дія.Engine, інноваційний інструмент, який дозволяє державним установам створювати реєстри та ефективно автоматизувати послуги;

–Дія.Бізнес, національний проект розвитку малого та середнього підприємництва.

В 2023 році Міністерством цифрової трансформації було розроблено нову програму є-резиденства, яка заохочує іноземних підприємців дистанційно реєструвати бізнес в Україні, стимулюючи інвестиції.

Підприємці можуть легко відкрити та управляти банківським бізнес-рахунком в українській юрисдикції, використовуючи лише смартфон або ноутбук. Єдиним офлайн-кроком є підтвердження особи в українському консульстві, а надалі планується зробити це повністю онлайн.

Є-резиденство усуває необхідність ручного подання податкових декларацій. Банки-партнери виступають податковими агентами, автоматично обробляючи всі податкові платежі, забезпечуючи безпроблемне ведення бухгалтерського обліку для електронних резидентів. Статус є-резидента є безкоштовним, з низькими ставками податків, які зберігаються протягом усього життєвого циклу бізнесу.

Для подальшого сталого розвитку електронного врядування в публічному управлінні доцільно забезпечити роботу в наступних напрямках:

1) Розвивати та сприяти цифровій сумісності України та країн ЄС. На порядку денному на найближчі декілька років повинно стояти питання погодження загальних правил та принципів, практик та пріоритетів розвитку цифрових технологій в Україні в рамках європейської інтеграції;

2) Подолати цифровий розрив між Україною та ЄС шляхом вивчення найкращого досвіду, критичної оцінки вітчизняних реалій та прийняття актуального плану дій. У даному аспекті доцільно залучитись підтримкою європейських урядових та неурядових організацій;

3) Продовжувати роботу над просуванням та популяризацією електронного врядування серед населення шляхом інформаційної кампанії,

обґрунтування переваг застосуванням інноваційних технологій. Зосередитись на подоланні проблеми доступності Інтернету, зокрема у віддалених частинах країни, сільській місцевості;

4) Продовжувати роботу на захистом електронних сервісів, конфіденційності даних шляхом удосконалення роботи кіберполіції, що дасть змогу підвищити довіру населення;

5) Переглянути джерела фінансування проектів в напрямку їх диверсифікації за рахунок міжнародних грантів, вигідних програм кредитування від міжнародних фінансових організацій.

Таким чином, впровадження та розвиток електронного врядування є важливим кроком у модернізації публічного управління в Україні. Це сприяє підвищенню прозорості, доступності та ефективності державних послуг, а також дозволяє побудувати довірчі відносини між державою та громадянами. Однак, для розкриття повного потенціалу електронного врядування необхідно подолати наявні виклики, зокрема, розв'язати питання фінансування, кібербезпеки, підвищення цифрової грамотності населення.

Список використаних джерел:

1. Васьківська К.В., Васьківський Ю.П., Галімуков Ю.О. Розвиток електронного урядування в публічному управлінні. Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток». 2023. №8. С. 1-17. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/1969/1990> (дата звернення: 13.11.2024).

2. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017р. №649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 13.11.2024).

3. Чуба Н.В. Електронне врядування та адаптація державної служби України до стандартів ЄС. Публічне урядування, 2020. №2 (30). С. 101-109. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/public-management/article/view/2124/2623> (дата звернення: 13.11.2024).

Судак Д. В., аспірант Відкритого міжнародного
університету розвитку людини «Україна»
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Соціально-економічний розвиток будь-якої держави є важливим показником, адже він дає можливість оцінити та проаналізувати рівень розвитку певної держави в контексті світового господарства, а також рівень життя кожного мешканця країни.

Економісти, науковці, політологи й досі займаються пошуками сучасних перспективних напрямків для покращення соціально-економічного розвитку, враховуючи національний перебіг, воєнній дії з боку РФ, загрози безпеки України, трансформаційні процеси. Більшість науковці сходяться думкою та наголошують про важливість чинника державного регулювання.

Сьогоднішня українська економіка стикнулася з великими проблемами, справжнім шоком. Це сталося після повномасштабного вторгнення з боку північних сусідів, оскільки це завдало великого удару на різні ланки соціально-економічної системи нашої держави.

Знизилося виробництво основної продукції, що виробляється на території України, а вона, своєю чергою становить основу експортного потенціалу. Також заблоковані порти, що ускладнює, а місцями й робить неможливою торгівлю. Це вторгнення негативно вплинуло також на транспортну систему, нищиться маркетингова, соціальна, інженерна інфраструктура не лише окремих міст, а й регіонів. Багато професіоналів змушені були залишити Україну задля власної безпеки та переїхали жити й працювати за кордон [4].

Україна – це значний та великий гравець на світовому продовольчому ринку, адже до війни наша країна експортувала понад 15% від світового продовольства, лише кукурудзи та близько 10% усіх зернових. Це означає, що

ми були в цих сегментах одним із найбільших світових експортерів. Але зараз цей ринок знаходиться в кризовому стані [5].

Основні чинники, які негативно вплинули на розвиток економіки України останнім часом:

- повномасштабне вторгнення;
- проблеми з безпекою держави;
- несприятливі погодні умови для світового врожаю (продукції);
- зростання цін на енергоносії;
- відсутність експорту зерна з України [5].

Створені війною умови вимагають змін, які стосуються як політичної, так й економічної систем України триває пошук сучасної ефективної моделі розвитку економіки. Є потреба у віднайденні засобів підвищення ефективності економіки держави, а також системи коригування ринку для того, щоб досягнути оптимально-справедливого розподілу доходів безпосередньо через структуру соціального законодавства.

Основні риси сучасного економічного становища України:

- заборгованість держави та окремих її галузей, підприємств іншим країнам;
- відставання сектора економіки (тобто той, який виробляє товари) від сектора економіки, який своєю чергою їх споживає;
- пошуки вигідного постачальника паливно-енергетичної продукції (після відмови від постачання з РФ);
- Україна прагне вийти інтегруватися та успішно співпрацювати на світовому ринку.

На думку В. Юрчишина основні завдання української держави в галузі економіки полягають у:

1. реформуванні електроенергетичного сектору, вдосконалення його роботи;
2. наданні економічної свободи;

3. зміцненні інституційних структур, які стосуються національної економіки;
4. стабілізації національної валюти;
5. створенні умов для подолання кризи виробництва після повномасштабного вторгнення і для підвищення його конкурентоспроможності на світовому ринку;
6. інтеграції України у світовий економічний простір;
7. посилені боротьба з корупцією [5].

Реалізація економічної політики в Україні вимагає таких методів впливу держави на економіку, як: цільові програми, політика доходів, вирівнювання економічних потенціалів, а також життєвих умов різноманітних регіонів та інші.

Завдання соціальної політики:

- забезпечення сучасного та ефективного розвитку соціальної сфери;
- врахування потреб суспільства та здійснення необхідних заходів, які зможуть задовольнити матеріальні та духовні потреби;
- врегулювання соціальної диференціації;
- підняття суспільного добробуту до рівня загальноприйнятих стандартів.

Найважливішим принципом соціальної політики є управління інтересами, а також через інтереси людей.

Про рівень соціально-економічного розвитку також свідчать й рейтинги в яких показують конкурентоспроможність певної країни, адже своєю чергою вона являє сукупність установ, політик, факторів, які визначають загальний рівень продуктивності економіки, а це визначає рівень добробуту країни. Громадяни більш конкурентоспроможної країни в економіці, зазвичай мають більший дохід.

Країни, які найбільше допомагають Україні задля її успішного соціально-економічного розвитку: США, Польща, Німеччина, Естонія, Латвія, Литва,

Німеччина, Франція, Канада та багато інших. Все це допомагає підтримувати економіку та розвиток України під час воєнних дій, небезпеки та руйнувань.

Соціально-економічний рівень розвитку держави залежить як від макро, так і від мікроекономічних показників, вони можуть підсилювати та доповнювати один одного. Головним чинником покращення соціально-економічного розвитку є інноваційний чинник. Без активізації цієї діяльності, як з боку держави, так і різних суб'єктів господарювання просто неможливо досягнути економічного зростання економіки, яке своєю чергою буде джерелом для покращення добробуту населення. Держава повинна сприяти створенню фондів для безлічі соціальних потреб, а також забезпечити підтримку системи охорони здоров'я, екології, освіти, науки. Держава також здійснює контроль за дотриманням соціальних гарантій (у тому числі розмір мінімальної заробітної плати) [6].

Для досягнення дійсно високих соціальних стандартів економіка України потребує відповідних змін. Якщо говорити про середньострокову перспективу, то як держава, так і всі суб'єкти економічної діяльності повинні більше приділити уваги модернізації виробництва, оновленню основних фондів, підвищити науково-технологічний потенціал, зміцнити конкурентоспроможність, інтегруватися на світовий ринок.

Соціально-економічну політику України необхідно спрямувати на економічне зростання, покращення якості життя, збільшення доходів населення, знаходження шляхів трансформації системи щодо оплати праці, створення привабливого інвестиційного клімату, а також оптимізація податкової системи.

Список використаних джерел

1. Базелевич В. М. Економічна теорія. 2007. 719 с.
2. Міжнародні економічні відносини та світова політика : навч. посіб. / О. М. Лютак та ін. Луцьк : друк. «Волиньполіграф», 2022.

3. Мочерний С. В. Основи економічної теорії. URL: <https://odaba.edu.ua/upload/files/12. Osnovi ekonomichnoi teorii.pdf> (дата звернення: 14.11.2024).

4. Павлюк Т. І. Тенденції соціально-економічного розвитку: мікро та макроекономічний аспект : навч. посіб. 69-те вид. Київ : Зб. наук. пр. ВНАУ.

5. Юрчишин В. В. Торговельні війни сучасності та їх вплив на економічне зростання і розвиток у світі та Україні : навч. посіб. Київ : Заповіт, 2019.

6. Шлапак А. В. Міжнародна економічна політика як середовище реалізації стратегій розвитку країн, що розвиваються: від регуляторних обмежень до інституційних можливостей. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/45738/1/A_Shapak_VZKNEU_31_2023_FEU.pdf (дата звернення: 14.11.2024).

Ходзицька В.В.
канд. екон. наук., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу
КНЕУ імені Вадима Гетьмана

ОБЛІК ЕКОЛОГІЧНИХ ВИТРАТ: МІНІМІЗАЦІЯ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ В ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Світова спільнота крок за кроком здійснює важливі кроки до корпоративної соціальної відповідальності. Економіки, які завдають шкоду планеті та ресурсам, є факторами кризи. Економіки світу мають забезпечити соціальну, екологічну та економічну сталість. Фінансовий та управлінський облік залишаються ключовими інструментами для прийняття ефективних рішень, але продовжують адаптуватися до нових реалій. Врахування екологічних та соціальних аспектів стає першочерговим в сьогоденні, хоча практики бухгалтерського обліку та підзвітності потребують часу для повної ефективності в сталому світі.

На сьогодні корпоративні системи розрахунку витрат і далі не надають повної інформації про екологічні витрати. Наразі не існує жодної системи обліку, що дозволяє повністю включити усі зовнішні та внутрішні екологічні витрати в склад собівартості продукції. Вимірювання таких екологічних витрат як забруднення повітря залишається однією зі складних рівнянь без розв'язку. На етапі впровадження систем обліку екологічних витрат господарючі суб'єкти включають в свій аналіз різноманітні види екологічних витрат. Одним з таких підходів є всеосяжний облік екологічних витрат, який охоплює як поточні так і очікувані витрати, акцентуючи зовнішні фактори. Важливим є аналіз прогнозованих екологічних витрат, що розраховує майбутні витрати на продукт [3, 5].

Метод всеосяжного екологічного обліку дозволяє інтегрувати екологічні аспекти в процес менеджменту, об'єднуючи внутрішній та зовнішній впливи, пов'язані з діяльністю суб'єкта господарювання на довкілля та ментальне

здоров'я. Для ідентифікації зовнішніх впливів господарюючі суб'єкти використовують підходи з використанням функції шкоди для монетизації впливів на довкілля, досліджуючи дані та використовуючи екологічні моделі для перетворення впливів на довкілля у фінансові збитки.

Таблиця 1 – Взаємозв'язок між послугами, вартістю використання та методами оцінки економічної вартості

Послуги екосистем	Вартість використання	Поширені методи	Альтернативні методи
1	2	3	4
<i>Регуляторні послуги</i>			
Регулювання якості повітря	Вартість непрямого використання	ЗВ	АВ, ФД, УО, ГО
Регулювання клімату		ЗВ	АВ, ФД, УО, ГО
Запобігання стихійному лиху		ЗВ, АВ, УО	ФД, ГЦ, ГО
Регулювання водного потоку		ФД, ЗВ, ПР	АВ, ГЦ, ГО
Регулювання якості води		ПР, АВ	ЗВ, ФД, ВП, ГЦ, УО, ГО
Утримання ґрунтів		ЗВ, АВ	ФД, ГЦ, УО, ГО
Формування ґрунтів		ЗВ	АВ, ФД, УО, ГО
Переробка відходів		АВ, УО	ЗВ, ФД, ГЦ, ГО

Біологічний контроль		АВ, ФД, ПР	ЗВ, УО, ГО
<i>Забезпечувальні послуги</i>			
Продукти харчування	Вартість прямого виснажливого використання, вартість можливого використання	ПР, ФД, УО	АВ, ГО
Сировина		ПР, ФД, УО	АВ, ГО
Генетичні ресурси		ПР, ФД	ЗВ, АВ, УО, ГО
Медичні ресурси		ПР, ФД	ЗВ, АВ, УО, ГО
<i>Культурні послуги</i>			
Естетичні цінності	Вартість прямого невиснажливого використання, вартість існування	ГЦ	АВ, ВП, УО, ГО
Рекреація		ПР, УО, ФД, ВП, ГЦ	АВ
Духовні та історичні цінності		УО	ВП, ГЦ, ГО
Культурні цінності	Вартість прямого невиснажливого використання	УО	ПР, ФД, ВП, ГЦ, ГО
Наукові та освітні послуги		ПР	ФД, ВП, УО, ГО

Позначення:

ПР – метод прямого ринкового оцінювання (*англ. directmarket*);

ЗВ – метод запобіжних затрат (витрат на уникнення збитків) (*англ. avoidedcost*);

АВ – метод альтернативної вартості (вартості заміни) (*англ. replacementcost*);

ФД – метод факторного доходу (метод зміни продуктивності) (*англ. factorincome*);

ВП – метод витрат на подорож (англ.travelcost);

ГЦ – метод гедонічного ціноутворення (англ.hedonicpricing);

УО – метод умовного оцінювання (англ.contingentvaluation);

ГО – метод групової оцінки (англ.groupvaluation).

Як було акцентовано, розподіл витрат може значно впливати на прийняття управлінських рішень суб'єктом господарювання, крім того оцінці підлягають різні сценарії, порівнюються різні проекти, процеси та продукти, приділяється увага типам рішень, які отримують підтримку та стимули на основі інформації управлінського обліку. Це акцентує широту відповідної практики в галузі інформації та екологічного обліку, яку необхідно враховувати, оскільки метою менеджменту господарюючого суб'єкта є інтеграція міркувань сталого розвитку у процеси прийняття релевантних рішень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Quantifying environmental externalities with a view to internalizing them in the price of products, using different monetization models / T. L. T. Nguyen та ін. *Resources, Conservation and Recycling*. 2016. Т. 109. С. 13–23. URL: <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2016.01.018>.

2. Chakhovich T., Virtanen T. Introducing the Sustainability Framework of 'External Control' in Interfirm Control. *South Asian Journal of Business and Management Cases*. 2022. Т. 11, № 1. С. 64–73. URL: <https://doi.org/10.1177/22779779221081486>.

3. Beaver E. LCA and total cost assessment. *Environmental Progress*. 2000. Т. 19, № 2. С. 130–139. URL: <https://doi.org/10.1002/ep.670190212>.

4. Ren J. *Waste-To-Energy: Multi-Criteria Decision Analysis for Sustainability Assessment and Ranking*. Elsevier Science & Technology Books, 2020. 400 с.

5. Yoe C. Principles of Risk Analysis: Decision Making under Uncertainty. Taylor & Francis Group, 2019. 816 c.
6. SSFA/UEFA. Measuring the Value of Football Participation in Scotland. *Scottish FA*. 2018. 25 c. URL: https://oss.scot/wp-content/uploads/2018/12/Scottish_FA_and_UEFA_SROI.pdf.
7. A4S CFO Leadership Network. Essential Guide to Capex: A Practical Guide to Embedding Sustainability into Capital Investment Appraisal. The Prince of Wales's Charitable Fund. 2019. URL: [www.accountingforsustainability.org/content/dam/a4s/corporate/home/KnowledgeHub/Guide-pdf/Capex%20\(2019\).pdf.downloadasset.pdf](http://www.accountingforsustainability.org/content/dam/a4s/corporate/home/KnowledgeHub/Guide-pdf/Capex%20(2019).pdf.downloadasset.pdf).

Шаблистий В.В.,

директор Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпровського державного університету внутрішніх справ д.ю.н., професор

Рукіна Д.О.,

студент Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпровського державного університету внутрішніх справ

САМОВІЛЬНЕ ЗАЛИШЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ АБО МІСЦЯ СЛУЖБИ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

В умовах триваючої агресії проти України, окрім виконання ключових завдань щодо захисту державного суверенітету, оборони, а також підтримки недоторканності та територіальної цілісності, забезпечуваних Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями, виникає гостра необхідність в утвердженні військового правопорядку. Недопущення військовослужбовцями його порушень підвищує рівень довіри громадян до оборонних сил, сприяє успішному виконанню бойових завдань і збереженню боєздатності підрозділів.

Історія неодноразово показувала, що під час активних бойових дій кількість кримінальних правопорушень, пов'язаних з порушенням порядку проходження військової служби, значно збільшується. Це характерно і для Збройних Сил України, Національної гвардії України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та інших військових формувань, створених згідно із законами України.

В останні роки найбільш поширеним правопорушенням у військовій сфері є самовільне залишення військової частини або місця служби (далі – СЗЧ). Суть самовільного залишення полягає у тому, що військовослужбовець без належного дозволу покидає місце служби або військову частину. Своє чергою

невчасне повернення на службу означає, що військовослужбовець, покинувши місце служби або військову частину на законній підставі, має можливість повернутися у визначений термін, але не з'являється без офіційного дозволу командування.

Самовільне залишення місця служби підлягає адміністративній (ст. 172-11 КУпАП)[1] та кримінальній (ст. 407 ККУ) [2] відповідальності. Відповідно до Кримінального кодексу України передбачено відповідальність не лише за СЗЧ (ст. 407), але й за дезертирство (ст. 408).

Ст. 407 ККУ має складну структуру, включаючи п'ять частин. У перших двох частинах містяться ознаки основних складів, а у наступних трьох – кваліфікованих складів. Частини 1 і 2 містять ознаки простих складів правопорушень, частина 3 – кваліфікованого, а частини 4 та 5 – особливо кваліфікованих. Кожен зі складів є формальним. Дії можуть бути виражені у двох альтернативних формах: «нез'явлення вчасно на службу без поважних причин» та «самовільне залишення місця служби або військової частини» [2]. При цьому, форма «нез'явлення вчасно на службу без поважних причин» подана шляхом вичерпного переліку можливих видів таких дій, які також стосуються інших складів, передбачених у частинах 2–5 ст. 407.

Важливою характеристикою досліджуваного кримінального правопорушення є тривалість його вчинення, зазначена в частинах 1–3 ст. 407 ККУ. Самовільне залишення місця служби або військової частини передбачає умисну форму вини, тоді як нез'явлення вчасно без поважних причин може містити як необережну, так і умисну форму вини.

У ст. 407 Кримінального кодексу України не наводиться вичерпний перелік поважних причин, через які військовослужбовець може не з'явитись вчасно на службу. Тому можна вважати, що такими причинами можуть бути, наприклад, хвороба самого військовослужбовця, смерть або важка хвороба родича, несправність транспортного засобу, непередбачені обставини природного характеру або інші значні перешкоди. Суд розглядає наявність

поважних причин для відсутності військовослужбовця, виходячи з обставин кожної конкретної справи.

Початком відліку порушення щодо нез'явлення на службу вважається закінчення строку законного перебування військовослужбовця поза місцем служби. До прикладу, якщо військовий перебував у відпустці на 15 календарних днів, то наступного дня після завершення цього терміну він має прийти до місця служби або військової частини. Навіть за наявності поважних причин військовослужбовець зобов'язаний вжити певних заходів, щоб уникнути кримінальної відповідальності за неприбуття на службу.

Зокрема, військовослужбовець має повідомити начальника органу управління Служби правопорядку або керівника ТЦК та СП про обставини, які перешкоджають його вчасному поверненню до військової частини або місця служби. У такому випадку командування може продовжити йому відпустку ще на 10 діб. Для цього військовослужбовець повинен письмово звернутися з відповідними документами (наприклад, довідка про хворобу родича), після чого керівник ТЦК та СП або начальник органу управління ВСП інформує командира військової частини про причини затримки.

Самовільне залишення місця служби або військової частини належить до військових кримінальних правопорушень, що посягають на порядок проходження служби. До аналогічних правопорушень належать також ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом (ст. 409 ККУ) та дезертирство (ст. 408 ККУ)[2]. Водночас у складі цього кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 407 ККУ, обов'язковою ознакою є намір тимчасово ухилитися від служби, що відрізняє його від дезертирства, передбаченого ст. 408 ККУ, де мета полягає у повному уникненні військової служби назавжди, а не тимчасово.

Самовільне залишення місця служби є особливо небезпечним кримінальним правопорушенням, оскільки його вчинення безпосередньо шкодить складу військових підрозділів, впливає на бойовий дух та потребує

додаткових ресурсів для розшуку порушника. Такі випадки можуть також супроводжуватися іншими кримінальними правопорушеннями, часто насильницького характеру.

На практиці нерідко суди передають адміністративні матеріали за ст. 172-11 КУпАП до прокуратури, оскільки в умовах воєнного стану самовільне залишення служби, незалежно від його терміну, підпадає виключно під кримінальну відповідальність. Відсутність чіткого визначення терміну для кваліфікації СЗЧ створює ризики зловживань, оскільки в умовах бойових дій військовослужбовці іноді через об'єктивні причини не можуть з'явитися на службу, наприклад, через поранення або втрату свідомості, що не дає їм змоги повідомити командування [3, с. 311].

Отже, питання визначення кваліфікуючих ознак самовільного залишення місця служби або військової частини потребує додаткових наукових досліджень. Зокрема, необхідно визначити конкретні терміни, після спливу яких у воєнний час особу слід вважати такою, що перебуває у стані СЗЧ, а також встановити чіткі часові межі для розмежування кримінальної та адміністративної відповідальності за подібні діяння. Це дозволить створити конструктивну та деталізовану кримінально-правову характеристику такого правопорушення.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 12.04.1985 № 80731-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 28.10.2024).

3. Вознюк А. А. Воєнний та надзвичайний стан як обставини, що впливають на кваліфікацію кримінального правопорушення або призначення покарання. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 6. С. 308–317.

СЕКЦІЯ 5

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: ДОСВІД ТА ПРАКТИКА

Савич В. О., кандидат політичних наук,
доцент, доцент кафедри міжнародних відносин
та політичного консалтингу Університет «Україна»

МОБІЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Основним завданням сучасної освіти є формування конкурентоспроможної особистості, яка відповідально і швидко приймає рішення, проявляє себе професійно. Це питання стає важливим в умовах глобалізації та інформаційної революції, де конкуренція стає все більш жорсткою, людські ресурси з творчим потенціалом стають неоціненними активами суспільства. Події сьогодення, спричинені війною, стали складним випробуванням для усіх учасників освітнього процесу в Україні. Сучасні реалії спонукають до пошуку і запровадженню нових видів, форм, методів і технологій навчання. Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки передбачено завдання закладів освіти щодо диверсифікації освітніх пропозицій та оновлення змісту освіти, розвитку гнучких освітніх траєкторій на основі студенто-центрованого підходу «з метою задоволення зростаючих потреб у розвитку інноваційного та критичного мислення, підприємницьких та лідерських навичок» [4].

Спостерігаємо, що в умовах воєнного стану ще більше зростає залежність від засобів зв'язку та доступу до інформації із використанням мобільних пристроїв. Електронні гаджети дають можливість вільного виходу в Інтернет,

підтримку змінних носіїв інформації, потужні мобільні процесори, подання теоретичного матеріалу за допомогою відео-лекцій тощо. Мобільні пристрої і планшети на базі ОС Android все частіше використовуються в освітньому процесі у всьому світі [3, с.121].

У літературі існує багато тлумачень поняття «мобільне навчання», але спільним для них є те, що при такому навчанні з'єднання із кабельною мережею є необов'язково. Відповідно до державного стандарту під мобільним навчанням розуміється «електронне навчання за допомогою мобільних пристроїв, не обмежене розташуванням або місцем знаходження учня» [2]. M-learning – це навчання за допомогою мобільних пристроїв у будь-який зручний час та у будь-якому місці.

Для впровадження мобільного навчання необхідними є ряд умов:

- а) доступ до мережі Інтернет, для прикладу, в Університеті «Україна» є вільно доступний wi-fi;
- б) наявність у здобувачів освіти мобільних гаджетів.

Навчальні програми доступні на мобільних пристроях і можуть мотивувати студентів і викликати інтерес. Їх можна використовувати в аудиторії, на вулиці або вдома. Наприклад, Solar Walk представляє інтерактивну сонячну систему, яка дозволяє користувачеві досліджувати внутрішню структуру та траєкторію кожної планети. Створюючи електронний курс з навчальної дисципліни «Політологія» на платформі Moodle для студентів з обмеженими можливостями нами було враховано насамперед:

- доступність матеріалів (тексти лекцій, завдання для практичних занять);
- наявність тестів і час проходження їх;
- додаткові матеріали (навчальні посібники, підручники, таблиці, схеми, довідники, енциклопедії);
- можливість перегляду результатів проходження тестів;

- творчі завдання (створити програму власної партії, описати реформи «ідеального» політичного лідера, скласти словник політичних термінів на першу літеру власного прізвища);

- завантаження файлів з виконаними завданнями (особливо актуально для людей з обмеженням слуху);

- взаємодія з викладачем через особисті повідомлення а також з одногрупниками через чат або форум;

- отримання підсумкової оцінки після виконаних всіх завдань

Таким чином, студенту пропонується широкий спектр завдань та підтримки у виконанні їх з метою надання молоді організаційної свободи, створення гармонійних доброзичливих відносин, творчого інтересу, вміння оцінити свою діяльність за кінцевим результатом. «Студент зацікавлений в опануванні курсу, та, загалом, в успішності онлайн- навчання повинен постійно орієнтуватися на проект кінцевої мети курсу (мати готову відповідь на питання «для чого я вчуся?»), бути суб'єктом власної освітньої діяльності» [1, с. 40].

З допомогою мобільного гаджету викладач має змогу досить швидко не тільки активізувати роботу студентів на заняттях, а й оперативно здійснити рівень засвоєння їхніх знань. Таким чином, m-learning є невід'ємною складовою сучасного освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Базиленко А. К., Іванова І. Б., Кириленко В. Г., Кондукоцова Н.В. Рекомендації студентам щодо активного навчання в умовах онлайн-освіти: навчально-методичний посібник. Київ: Університет «Україна», 2020. 85 с.

2. Грановська Т. Я. Застосування засобів мобільних технологій для навчання учнів предметам циклу точних і природничих наук. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі. 2018. № 61 Т. 1. С. 49–52

3. Осадча Л. А. Психологічні особливості впровадження та використання цифрових технологій в освітніх процесах у вузі. Цифрова трансформація та інновації в економіці, праві, державному управлінні, науці і освітніх процесах. Збірник тез наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції (Київ-Буковель, 18–21 березня 2019 року), 2019. С. 120–123

2. Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022-2032 roky. [Strategy for the development of higher education in Ukraine for 2022-2032]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#n12>

ІНКЛЮЗИВНІСТЬ ТА БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ВИКЛИКИ, ПРІОРИТЕТИ ТА ПРОГНОЗИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РІВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ В УМОВАХ КРИЗИ

Війна в Україні стала серйозним випробуванням для всього суспільства, а особливо для найбільш вразливих груп населення — людей з інвалідністю, літніх осіб, дітей, внутрішньо переміщених осіб, представників етнічних меншин та інших соціальних груп, які опинилися у складних умовах. Крім того, актуальність цього питання посилюється в контексті майбутньої післявоєнної відбудови України, яка має стати інклюзивною та доступною для всіх. Інвестування в безбар'єрне середовище зараз допоможе уникнути витрат на подальшу адаптацію інфраструктури та соціальних послуг у майбутньому.

Наразі дуже багато воїнів повертаються з численими пораненнями та травмами. Чимало ветеранів зіштовхуються з проблемами, пов'язаними з адаптацією до мирного життя, лікуванням поранень, подоланням посттравматичних розладів і поверненням до цивільної роботи. В Україні не вистачає достатньо спеціалізованих медичних закладів, здатних надавати комплексне лікування ветеранам, зокрема тим, хто потребує фізичної реабілітації або протезування. Більшість лікарень, особливо в регіонах, не мають сучасного обладнання та спеціалістів, які можуть проводити ефективну реабілітацію для людей з бойовими травмами [4].

Таким чином, актуальність цієї теми обумовлена необхідністю створення умов для безбар'єрного середовища, що дозволить всім громадянам України — незалежно від їх фізичних, економічних чи соціальних обмежень — мати рівний доступ до прав і можливостей навіть в умовах війни. Це питання також є важливим для збереження людського капіталу країни та її сталого розвитку,

адже інтеграція інклюзивних принципів у сучасні реалії є запорукою демократичного і соціально відповідального суспільства.[3]

В умовах війни питання доступності бомбосховищ і укриттів стало критично важливим для захисту життя цивільного населення. Проте значна частина таких укриттів в Україні не облаштована для маломобільних груп, людей з інвалідністю, літніх осіб та батьків з маленькими дітьми. Відсутність належних умов ускладнює або навіть унеможливорює швидкий доступ до цих укриттів для осіб, які мають труднощі з пересуванням. Багато бомбосховищ розташовані в підвалах або на нижніх поверхах будівель, і в більшості випадків вони не обладнані пандусами чи ліфтами. Це означає, що люди на інвалідних візках або з обмеженою мобільністю не можуть швидко і безпечно потрапити до укриття, особливо в умовах обмеженого часу на реагування.[1]

Війна призводить до значних руйнувань інфраструктури, зокрема навчальних закладів. Багато шкіл і університетів опиняються в зоні бойових дій, що ставить під загрозу безпеку учнів і студентів. А також, ракетні удари по енергетичній інфраструктурі призводять до перебоїв тепло- та електропостачання, що призводить до певних перешкод для отримання якісної освіти. У такій ситуації доступ до освіти для дітей з інвалідністю чи дітей, які потребують спеціальних умов, стає особливо складним. Наприклад, школи, що зазнали руйнувань або мають обмежену доступність для маломобільних груп, не можуть забезпечити повний доступ до освіти. Тому багато освітніх закладів запровадило дистанційне навчання для своїх учнів. [2]

У цей час інклюзивність набуває критичного значення: від здатності суспільства забезпечити рівні можливості та доступ до допомоги залежить не лише добробут окремих осіб, але й загальна стійкість та єдність країни.

Криза, викликана війною, вимагає нових підходів у забезпеченні доступу до соціальних, медичних та освітніх послуг, а також створення ефективних механізмів підтримки для тих, хто найбільше потребує допомоги. На тлі цих викликів інклюзивність має бути не лише гаслом, а пріоритетом у державній

політиці та суспільній діяльності, адже лише завдяки системній підтримці та інтеграції можна забезпечити всебічний захист прав людини навіть у надзвичайних умовах.

На перший погляд, питання інклюзивності в Україні є доволі занедбаним та неперіоритетним. Але також, неможливо не зазначити, що Україна вже робить перші кроки для подолання безбар'єрності у повсякденному житті. Створюються все більше реінтеграційних центрів для ветеранів та людей постраждалих від війни, а також в багатьох бомбосховищах ведуться реконструюючі роботи для встановлення пандусів. Також прогнозується, що після завершення війни в Україні буде більше уваги приділено законодавчим ініціативам, спрямованим на захист прав осіб з інвалідністю та інших вразливих груп. Більш активне впровадження стандартів безбар'єрності та посилення соціального забезпечення може стати важливим етапом відновлення країни [5].

Тема інклюзивності та безбар'єрності під час війни є особливо важливою для розуміння сучасних пріоритетів та планування майбутнього — від забезпечення доступу до основних потреб до створення умов для рівноправної участі кожного члена суспільства в процесі відновлення і розвитку України.

Список використаних джерел:

1. Виноградова Г. ІНКЛЮЗИВНІСТЬ (БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ) ЖИТЛОВИХ БУДИНКІВ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНОСТІ КОРИСТУВАННЯ ЖИТЛОВИМ ФОНДОМ ЯК ПРИНЦИПУ ЖИТЛОВОГО ПРАВА. *Grail of Science*. 2024. № 35. С. 83–86. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.01.2024.013>

2. Дмітрієва М., Галапчук-Тарнавська О., Неїжпапа Л. ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ. *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 7(12). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7\(12\)-126-137](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-7(12)-126-137)

3. Лопушинський І. П., Слободян Л. Я. БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ ЯК ДЕРЖАВНА ІДЕОЛОГІЯ Й ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ ГРОМАДЯН. *Bulletin of the National University of Civil Protection of Ukraine. Series: Public Administration*. 2023. № 2(19)2023. URL: <https://doi.org/10.52363/2414-5866-2023-2-4>
4. Мельнік М. А. ІНКЛЮЗИВНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ПІД ЧАС ВІЙНИ. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2023. № 6 (276). С. 44–49. URL: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2022-276-6-44-49>
5. РЕФОРМИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ЯК УКРАЇНА АДАПТУЄ ЗАКОНОДАВСТВО ДЛЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ ПІД СТАНДАРТИ ЄС. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/24036.html>

Чекаль Л. А. кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації
Національного університету біоресурсів і
природокористування України, м. Київ
(L_chekal@nubip.edu.ua)

НОВІ ВИКЛИКИ Й ТЕНДЕНЦІЇ У ВИКЛАДАННІ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ ДИСЦИПЛІН В УКРАЇНСЬКОМУ «ВИШІ»

Якщо порушити проблематику «розширеної реальності», можна позначити наявність багатовимірності цієї реальності та усвідомити необхідність залучення до викладання дисциплін соціально-гуманітарного циклу таких складових «розширеної реальності», як: раціональність, детерміновану соціальними, екологічними й психологічними чинниками, а також - її економічну, етичну, педагогічну складові у поєднанні зі значущістю віртуального аспекту. Додамо до цього ще й особливості сприйняття зазначених реалій студентами, з якими ми нині маємо справу. В результаті - ми (викладачі) самі залучаємось до таких вимог сучасності, як: швидкісна адаптація, флексибільність, міждисциплінарність, безперервне навчання задля підвищення професійності, багаторольова участь, дотримання необхідних етичних імперативів, мультикультуралізм, тощо.

Визначальними чинниками просування навчального процесу таким шляхом стають інноваційність, креативність, флексибільність – поряд з професіоналізмом, духовністю та ентузіазмом викладача. А активність та креативність студентів зумовлюється, таким чином, передусім – високим рівнем інтелекту та фахового рівня викладача, який повинен бути готовим запропонувати студентам максимальну кількість, ціле «віяло» підходів та точок зору щодо певної проблематики. Для студента має бути відкритою можливість вибору та самостійної оцінки ситуації, обговорюваної проблеми та власних висновків. І на усіх рівнях, і в усіх складових навчального процесу завжди залишається наявним аксіологічний аспект з боку викладача. Він ніби наскрізь

пронизує увесь навчальний процес. Свідомо чи підсвідомо викладач завжди транслює свої ціннісні позиції й пріоритети у підходах до певної проблематики. Цей аксіологічний наголос має бути вивіrenим і ґрунтовним.

Якщо торкнутись питання про методи діагностичного, формативного та сумативного оцінювання знань студентів, - то в нашому вузі інформація про них подається як у Робочих програмах навчальних дисциплін, так і в Силабусах до програм. Дані засадничі документи розміщені у навчальному середовищі Elearn. У формативному оцінюванні в процесі навчаннямаємо враховувати активність студентів на практичних заняттях, а також - залучення до доповідей наочно-презентаційного матеріалу, якість виконання модульних контрольних робіт, тощо. Щодо сумативного оцінювання, то на нього впливає передусім кількісна складова (кількість виступів, відвідуваність занять з фіксацією у електронному журналі, кількість відпрацьованих пропусків, активність на лекції, приміром – питання до викладача).

Також маємо враховувати й якісну складову: якою мірою студент вільно, самостійно й глибоко усвідомив і подав матеріал (аудиторно чи в контрольній роботі). Під методом активного сприйняття маємо розуміти подання лектором матеріалу таким чином, що протягом 10-15 хвилин працює викладач, а потім студенти поділяються на підгрупи по 4-5 присутніх і обговорюють поданий матеріал, а після цього один студент з підгрупи має викласти результативний контекст. Інші члени підгрупи доповнюють чи коректують доповідача. Дана спроба залучення зазначеної методики у викладацькій практиці може бути досить корисною і ефективною.

Плідною для утворення дискусійних ситуацій на занятті може бути використання «Таблиці Осборна». Зважаючи на фізіологічні особливості і можливості активного сприйняття студентами лекційного матеріалу (а йдеться лише про перші 20 хвилин лекції), викладач має «розбавити» виклад контексту певним історичним чи життєвим ілюстративним матеріалом з одіозним чи гумористичним змістом. Можна оптимізувати ситуацію і формулюванням

питання до аудиторії. Таке питання виконуватиме дещо відволікаючу функцію. Вкрай важливим, на нашу думку, є оптимістичний настрій, ентузіазм викладача, з яким він захоплено подає лекційний матеріал. Це зумовлене й специфікою сучасних українських реалій. Додатково «оживити» лекційне подання контексту може використання презентаційних наочностей. Залучення оригінальних презентацій є наразі необхідним для кращого образно-просторового сприйняття матеріалу студентами. Останніми роками у зв'язку з пандемічними й воєнними обставинами зазначені засоби стали наративними. Класична лекція спирається на широкий спектр знань та професіоналізм викладача, але обов'язковим має бути зворотній зв'язок з аудиторією та демократична атмосфера, яка дозволяє студентам питати, просити повторити і пояснити ще раз, якщо не зрозуміло. Важливим тут є і етичний аспект взаємодії викладача зі студентом. Адже через драматичні обставини в Україні нашій молоді довелось швидко подорослішати й покласти на себе нові сфери відповідальності. А тому викладачі мають усвідомити і свої нові педагогічні й морально-етичні виклики, які стосуються передусім особливо усвідомленого й психологічно-вивіреного ставлення до студентів як до рівних учасників навчального процесу, до яких маємо ставитись з усією повагою.

Черняк Д. С., кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри філософії та культурології
Київський національний університет технологій та дизайну

ГРОМАДЯНСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО СПЕЦІАЛІСТА

З метою укріплення соціальної згуртованості, інтеграції та стійкості Європи в умовах змін, а також підтримки рівня життя та самореалізації громадян, Радою Європейського Союзу в рамках реалізації стратегії неперервного навчання було визначено рекомендації щодо ключових компетенцій сучасного спеціаліста. Серед основних компетенцій варто назвати: знання мов, що необхідне для міжкультурної комунікації, цифрову та підприємницьку компетентність, розвиток креативного мислення, компетентність в галузі науки, технологій та техніки, особисті компетенції, вміння вчитися та інші. Опанування такими компетенціями дозволить індивідам в повній мірі залучатися до суспільного життя, реагувати на зміни на ринку праці та ефективно до них пристосовуватися.

Дослідники наголошують на необхідності модернізації та збільшення інвестування в систему освіти, враховуючи розуміння значущості розвитку та перегляду провідних компетенцій сучасної особистості відповідно до викликів сьогодення.

Важливу роль для забезпечення стабільності суспільства, на думку науковців, мають відігравати соціальні та громадянські компетенції. Під громадянською компетентністю розуміють «здатність діяти як відповідальні громадяни і в повній мірі приймати участь в громадському та соціальному житті на основі розуміння соціальних, економічних, правових та політичних концепцій та структур, а також глобального розвитку та стійкого розвитку» [1]. Визнаним є розуміння залежності правової, демократичної держави та громадянського суспільства від рівня політико-правової культури, відповідальності та належного виконання соціальних ролей громадянами країни.

В процесі політичної соціалізації індивіди мають засвоювати провідні зразки побудови демократичного суспільства, набувати політичних знань, навичок політичної поведінки. Ключову роль в цьому процесі буде відігравати держава, як провідний агент політичної соціалізації, що визначає цілі, формує умови та пріоритети для соціалізації особистості, закріплює норми та традиції взаємовідносин держави, суспільства та особистості.

Вагомим показником активного громадянства та практичної громадянської співучасті в суспільних справах є громадянська культура. Ідея громадянської культури набула популярності завдяки науковим дослідженням американських вчених Г. Алмонда та С. Верби. Науковці, проаналізувавши функціонування політичних систем Великобританії, США, Італії, Німеччини, Мексики, виділили три типи політичної культури: патріархальний, підданський та культуру участі. Громадянська культура, на думку вчених, відображає ступінь зрілості суспільств та представляє собою похідне від трьох типів культур, це врівноважене поєднання політичної активності, залученості в політику з традиційністю та зобов'язаннями по відношенню до місцевих цінностей.

Формування громадянської культури та культури демократії є однією з засад державної політики України у сфері освіти та принципів освітньої діяльності, що визначено в Законі України «Про освіту», стаття 6. В цьому ж законі проголошується, що «держава має створювати необхідні умови для здобуття громадянської освіти, спрямованої на формування компетентностей, пов'язаних з реалізацією особою своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомленням цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина» [3]. І. Жадан, досліджуючи соціально-психологічні чинники розвитку громадянської компетентності студентської молоді, робить висновки, що в цілому сучасна українська молодь обізнана щодо прав людини, декларує власну толерантність, виявляє готовність відстоювати свої права та інтереси, висувати вимоги до інших та влади. В той же час, молодь схильна делегувати функцію

забезпечення власних домагань владі, і лише після того як будуть реалізовані її інтереси, повертатись «обличчям до держави», громадянська активність, як зазначає дослідник, - переважно мотивована ззовні, громадянська ідентичність більшості студентів декларативна.[2, 5]. Активно спілкуючись зі студентами в рамках курсів «Філософія успіху» та «Персональний брендинг та дизайн власного життя», і з'ясовуючи життєві цілі та ціннісні орієнтації студентства, можна зробити висновок, що більшість молодих людей у комунікативних практиках при реалізації життєвих цілей орієнтуються переважно на матеріальну складову, прагнуть працювати на себе, займатись фрілансом, працюючи в команді вони будуть покладатись на власні інтереси, ніж на колективні цілі, виконувати ті завдання, яків ходять в коло їх професійних обов'язків, визначених контрактом або трудовим договором, і не більше. Отже, можна зробити висновок, що домінує мотивація досягнення, соціальна мотивація, яку інтерпретують як сукупність чинників, що спонукають до активної діяльності задля досягнення соціально значимих цілей, – не в пріоритеті. Як правило, не піднімається і питання власної відповідальності при реалізації колективних цілей. Досвід роботи з молоддю та аналіз результатів проведених досліджень дає підстави говорити про необхідність поширення та втілення ідеї розвитку громадянської освіти з метою формування відповідального громадянина, що знає свої права та обов'язки, вміє на основі отриманих знань самостійно аналізувати та критично оцінювати суспільні події та явища, визначати своє місце в них, аргументовано відстоювати свої життєві погляди, переконання, політичну позицію, спираючись на демократичні методи; свідомо брати участь у суспільному житті; приймати обґрунтовані рішення, вирішувати свої життєві проблеми в цивілізованому співробітництві з іншими людьми, поважаючи їх інтереси; виявляти повагу до індивідуального і культурного розмаїття, проявляти толерантність; відстоювати принципи громадянського суспільства і правової держави; нести відповідальність за результати своєї активності та професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Council recommendation of 22 May 2018 on key competences for life long learning (Text with EEA relevance) (2018/C 189/01) https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2018.189.01.0001.01.ENG&toc=OJ:C:2018:189:TOC
2. Громадянська компетентність: соціальні очікування і реалії: монографія / І. В. Жадан; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної соціальної та політичної психології. – Кропивницький, 2022. – 110 с.
3. Закон України Про освіту. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Локшина О. І. Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя: оновлене бачення 2018 року // Український педагогічний журнал. 2019. № 3, С. 21-30. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718031/1/3.pdf>

Танцюра Д. В., аспірант Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сучасний етап українського державотворення проходить в умовах тривалої кризи, зумовленої війною, що, з одного боку, створює численні ускладнення, а з іншого — стимулює прискорення євроінтеграційних процесів. Це, в свою чергу, актуалізує впровадження та адаптацію ключових принципів і стандартів Європейського Союзу, які закладають основу для модернізації державного управління. Нинішні обставини не лише активізують економічні, соціальні та науково-технічні трансформації, а й вимагають суттєвого перегляду пріоритетів державної політики та публічного адміністрування в Україні. Україна, як кандидат на вступ до Європейського Союзу, має дотримуватися вимог і нормативних актів ЄС, що включають такі аспекти, як корпоративна звітність зі сталого розвитку та імплементація принципів ESG (екологічне, соціальне управління). Це зобов'язує українські органи державного управління не лише впроваджувати європейські стандарти звітності, але й створювати законодавчі та регуляторні умови для реалізації цих стандартів на рівні державного управління та бізнесу.

Глобальні виклики, що виникають у контексті нових напрямів державного розвитку, ставлять на перший план одне з основних положень європейської інтеграції — Директиву ЄС про корпоративну звітність зі сталого розвитку (надалі — Директива) [1]. Цей документ важливий не лише з точки зору самої звітності, а й як інструмент державного управління, який стимулює фундаментальні зміни в бізнес-середовищі. Директива вимагає врахування принципів сталого розвитку на всіх рівнях — економічному, соціальному та

екологічному — і ставить нові вимоги до бізнесу, що вимагає відповідних заходів державного регулювання. У Європі Директива про корпоративну звітність зі сталого розвитку (CSRD), що набула чинності в січні 2023 року, зобов'язує компанії звітувати про екологічні, соціальні та управлінські фактори (ESG), що значно розширює попередні правила. Починаючи з 2024 фінансового року, компанії зобов'язані відповідати Європейським стандартам звітності зі сталого розвитку (ESRS), щоб забезпечити послідовне та прозоре звітування про соціальні та екологічні впливи. Ця зміна має на меті полегшити доступ інвесторів та зацікавлених сторін до важливих даних зі сталого розвитку та покращити дотримання нормативних вимог у різних секторах, у тому числі для компаній з країн, що не є членами ЄС, які отримують значні доходи на ринку ЄС [2]. У США добровільна звітність ESG серед публічних компаній досягла рекордних показників: у 2023 році 93% компаній, що входять до рейтингу Russell 1000, опублікували звіти зі сталого розвитку. Звітність все більше узгоджується з такими системами, як Глобальна ініціатива зі звітності (GRI) та Цільова група з розкриття фінансової інформації, пов'язаної з кліматом (TCFD), що свідчить про рух до стандартизованого розкриття інформації, подібного до європейських мандатів. Очікується, що ця тенденція буде підтримана компаніями, оскільки США потенційно запровадять обов'язкову ESG-звітність у майбутньому, наслідуючи приклад Європи [3]. Через корпоративну взаємодію досягається єдність економічного та державного, оскільки на корпораціях лежить відбиток їхньої суспільної ролі чи суспільного характеру, особливо коли корпорація дотримується зазначених соціальних стандартів у широкому розумінні, а не лише у випадку, коли вона здійснює соціально виправдану діяльність, не завдаючи шкоди тим, хто споживає результати її діяльності. [4, с.45-46].

Таким чином, перед державним управлінням стоїть завдання забезпечити належне впровадження стандартів сталого розвитку та європейської звітності.

Основні аспекти реалізації та строки значною мірою мають визначатися політикою уряду України, що робить необхідним активну участь держави в цьому процесі. Роль держави в регулюванні корпоративної звітності є надзвичайно важливою, оскільки Директива зобов'язує компанії звітувати про низку питань, пов'язаних з екологічними, соціальними аспектами та аспектами управління (ESG). Ці вимоги охоплюють інформацію про вплив компанії на довкілля, права людини, соціальні питання та управління, а це передбачає оптимізацію інструментів державного контролю за діяльністю корпоративного сектора. Незважаючи на поточні труднощі, Україна продовжує активно розвивати торгівельні зв'язки з ЄС, що підвищує зацікавленість українських компаній у впровадженні європейських стандартів та практик. Для підтримки таких ініціатив органи державного управління повинні забезпечувати гармонізацію національного законодавства з нормами ЄС та розробити механізми стимулювання відповідності бізнесу до вимог сталого розвитку. Крім того, важливо зазначити, що інтереси державного управління та приватного сектору можуть співпадати: громадськість визнає компанії, які сприяють досягненню суспільних цілей, відповідаючи державним інтересам. Державне управління відіграє ключову роль у сприянні єдності між економічним та суспільним розвитком, особливо у взаємодії з корпораціями, які дотримуються соціальних стандартів. Забезпечення вимог Директиви у системі державного управління потребує встановлення нових стандартів, що враховують інтереси працівників, компаній, урядових структур та суспільства загалом. Це дозволить не лише налагодити ефективну співпрацю між державою та бізнесом, але й забезпечити суворе дотримання норм європейського законодавства та стандартів звітності.

Основні напрямки розвитку державного управління в контексті європейської інтеграції для підтримки сталого розвитку та забезпечення відповідності Директиві включають:

1. Євроінтеграція — удосконалення гармонізації законодавства України з нормами ЄС, що вимагає створення нових механізмів контролю та координації на рівні державного управління. 2. Економічні реформи — структурні зміни, спрямовані на покращення бізнес-клімату, подолання корупції, реформування державних підприємств та впровадження європейських стандартів у сферах охорони навколишнього середовища, соціальної відповідальності та охорони праці. 3. Соціальні зміни — активізація громадянського суспільства у державно-політичних процесах, що створює умови для ефективної взаємодії бізнесу і держави у сфері екології та соціального захисту. 4. Безпека та оборона — забезпечення обороноздатності країни та підтримка співпраці з ЄС в рамках євроатлантичної інтеграції. 5. Цифрова трансформація — розвиток інформаційно-технологічного суспільства, що передбачає модернізацію державного управління, впровадження цифрових інструментів для контролю та забезпечення прозорості у сфері звітності. Отже, виклики воєнного часу вимагають переосмислення значення європейської інтеграції в державному управлінні, зокрема щодо створення сприятливих умов для формування корпоративної звітності зі сталого розвитку. Ключовим завданням є забезпечення реалізації положень Директиви ЄС про корпоративну звітність як базового документу, що регулює розвиток бізнесу і роль державного впливу на економіку. Особливу увагу варто приділити гармонізації відносин державного та корпоративного секторів, а також врахуванню факторів, таких як інтеграція законодавства, економічні та соціальні реформи, обороноздатність країни та розвиток інформаційних технологій.

Список використаних джерел:

1. The Corporate Sustainability Reporting Directive. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L2464>.
2. EU rules on Corporate Sustainability Reporting. URL: https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en.

3. G&A Institute's Research 2023 Sustainability Reporting URL:

<https://www.ga-institute.com/storage/press-releases/article/ga-institutes-research-shows-2023-sustainability-reporting-at-record-levels-as-us-public-compani/>

Наукове видання

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА МАТЕРІАЛАМИ
V НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ,
АСПІРАНТІВ І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ, ПРІОРИТЕТИ ТА ПРОГНОЗИ»
м. Київ, 28 листопада 2024 р.**

Матеріали подано в авторській редакції

Електронне видання

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 12,1.

Видавець і виготовлювач Університет «Україна».

03115, м. Київ, вул. Львівська, 23,
тел./факс (044) 424-40-69, 424-56-26

E-mail: ukraina.vdk@email.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 405 від 06.04.2001.